

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Kateřina Vališová

**Historie Nového Město na Moravě a významní rodáci v hodinách občanské
výchovy a dějepisu na základních školách**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Olomouci dne 16. 4. 2018

.....
Kateřina Vališová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za ochotu vést moji diplomovou práci. Velice si vážím cenných rad a připomínek, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Horáckého muzea za spolupráci a v neposlední řadě také žákům novoměstských základních škol, kteří mi byli ochotni vyplnit dotazník k pedagogickému výzkumu.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. PŘEHLED HISTORIE NOVÉHO MĚSTA NA MORAVĚ	8
1.1 VZNIK MĚSTA A JEHO MAJITELÉ DO 18. STOLETÍ.....	8
1.2 NOVÉ MĚSTO V 19. STOLETÍ.....	10
1.3 NOVÉ MĚSTO VE 20. STOLETÍ.....	12
1.4 NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ V SOUČASNOSTI	17
2. VÝZNAMNÍ RODÁCI Z NOVÉHO MĚSTA NA MORAVĚ	19
2.1 JAN ŠTURSA	19
2.2 VINCENC MAKOVSKÝ	23
2.3 KAREL NĚMEC	28
2.4 HANA A JIŘÍ BRADY	31
2.5 LEANDER ČECH.....	35
3. REGIONÁLNÍ DĚJINY V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH.....	37
3.1 VYMEZENÍ REGIONÁLNÍCH DĚJIN	37
3.2 REGIONÁLNÍ DĚJINY A RVP ZV	39
3.2.1 <i>Regionální dějiny a klíčové kompetence</i>	39
3.2.2 <i>Regionální dějiny a vzdělávací obory RVP</i>	41
4. PEDAGOGICKÝ VÝZKUM	43
4.1 CÍLE VÝZKUMU	43
4.2 METODIKA VÝZKUMU	44
4.3 VYHODNOCENÍ A ANALÝZA VÝSLEDKŮ	44
5. PROJEKT „POZNÁVÁME NAŠE MĚSTO A NAŠE RODÁKY“	52
5.1 CÍL A SMYSL PROJEKTU	52
5.2 TEORIE PROJEKTOVÉ METODY	53
5.3 NÁVRH PROJEKTU	55
5.3.1 <i>Výukové cíle projektu</i>	55
5.3.2 <i>Materiální potřeby projektu</i>	56
5.3.3 <i>Výstupy projektu</i>	56
5.3.4 <i>Zakotvení projektu v RVP ZV</i>	56
5.4 PLÁN PROJEKTU.....	59
5.4.1 <i>První projektová hodina</i>	60
5.4.2 <i>Druhá projektová hodina</i>	63
5.4.3 <i>Třetí a čtvrtá projektová hodina</i>	67
5.4.4 <i>Pátá a šestá projektová hodina</i>	69
5.4.5 <i>Sedmá projektová hodina</i>	73

5.4.6	<i>Osmá projektová hodina</i>	76
5.5	REFLEXE A HODNOCENÍ PROJEKTU	77
	ZÁVĚR	78
	SEZNAM ZDROJŮ	80
	SEZNAM ZKRATEK	87
	SEZNAM GRAFŮ, TABULEK A SCHÉMAT	88
	SEZNAM PŘÍLOH	89
	ANOTACE	105

ÚVOD

Někteří z nás považují místo, kde se narodili za nedílnou součást našeho života. Přesně mezi tyto osoby patřím já, proto jsem se rozhodla psát svoji diplomovou práci na téma *„Historie Nového Města na Moravě a významní rodáci v hodinách občanské výchovy a dějepisu na základních školách“*. K volbě tématu diplomové práce mne vedl nejenom zájem o regionální historii, ale i možnost využití diplomové práce v mém budoucím učitelském povolání. Myslím si, že je důležité, aby si žáci uvědomovali, že historie regionu se promítá do naší doby a současného vzhledu města. Znalost nejenom historie města, ale i význačných osobností regionu či různých institucí posiluje vztah k místu, ze kterého žáci pocházejí. Jako budoucí pedagog chci dbát na to, aby si naše budoucí generace vypěstovala pocit národní hrdosti a zájem nejenom o naši vlast, ale také o náš region. Právě toto může učitel prostřednictvím vyučovacího procesu ovlivnit a měl by se snažit u žáků vzbudit pocit hrdosti například představením regionálních osobností, kterými se může Nové Město na Moravě pyšnit.

Hlavním cílem diplomové práce je podat stručný pohled na historický vývoj Nového Města na Moravě od jeho vzniku až po současnost se zaměřením na významné rodáky z Nového Města na Moravě, a tyto poznatky aplikovat v praktické části do projektové výuky v rámci hodin občanské výchovy a dějepisu. Dílčím cílem je dotazníkové šetření v základních školách v Novém Městě na Moravě, které se vztahuje k regionální tematice, a dále práce s prameny, odbornou literaturou a internetovými portály při zpracovávání teoretické části.

Diplomová práce je koncipována do dvou částí, přičemž v první části mohou učitelé načerpat informace o historii a významných rodácích Nového Města na Moravě, které využijí při realizaci projektu, který je navržen v praktické části diplomové práce. Teoretická část zachycuje vývoj historie Nového Města na Moravě a podrobně se věnuje významným rodákům z Nového Města na Moravě. Jelikož tyto regionálně dějepisná témata řadíme do regionálních dějin, dojde k vymezení pojmu regionální dějiny a zařazení regionálních dějin do Rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání.

Praktická část diplomové práce se skládá z pedagogického výzkumu a projektu *„Poznáváme naše město a naše rodáky“*. Pedagogický výzkum se zaměřuje na vztah žáků k regionálním dějinám a zjišťuje jejich znalosti o významných rodácích města. Tento dotazník rovněž ověřuje přínos diplomové práce. V praktické části je navržen projekt, který vychází z teoretické části diplomové práce a pedagogického výzkumu. Záměrem projektu je, aby si

žáci rozvíjeli nové vědomosti a pocit hrdosti ke svému rodišti. Projekt, který je sestavován na základě teoretické části a pedagogického výzkumu, je koncipován do osmi vyučovacích hodin, které se věnují vývoji města a jeho významným rodákům prostřednictvím různých výukových metod a aktivit. Projekt obsahuje všechny metodické náležitosti, pracovní listy a podrobný popis jednotlivých vyučovacích hodin projektu.

Primárními zdroji diplomové práce jsou kroniky Nového Města na Moravě, regionální tisk z tehdejší doby a regionální odborná literatura. Dále čerpám z materiálů, týkajících se historie či významných osobností Nového Města na Moravě, které jsou uloženy v archivu Horáckého muzea. V diplomové práci dále pracuji s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, internetovými portály a odbornou didaktickou literaturou, která se zaměřuje na projektové vyučování a další výukové metody, které jsou v projektu využívány.

Tato diplomová práce by měla být přínosem pro učitele novoměstských základních škol, kteří chtějí pracovat s regionálně dějepisnými tématy. Informace o historii Nového Města na Moravě naleznou v teoretické části a metodické pokyny v části praktické. Tato práce může být dále vzorem pro tvorbu dalších projektů s regionálně dějepisnou tematikou.

1. Přehled historie Nového Města na Moravě

1.1 Vznik města a jeho majitelé do 18. století

V pravěku a středověku se na území Nového Města na Moravě rozprostíral hluboký nepropustný les. Důkazy o tom, že by se zde objevoval pravěký člověk, nemáme. První doložená zpráva o osídlení tohoto území spadá až do poloviny 13. století. Jedná se o první písemnou zmínku pocházející z listiny českého krále Václava II. z roku 1293, ve které se píše o městech Křižanov, Bobrová a Novém Městě ("Nouam Civitatem"). Jedním z důvodů kolonizace tohoto zalesněného území bylo založení žďárského kláštera v roce 1252. Majitelé Nového Města byli páni z Obřan, potomci zakladatele žďárského kláštera Bočka.¹ Dalším majitelem po smrti Smila z Obřan, který zemřel bez mužského potomka v roce 1312, byl nejbližší příbuzný Jindřich z Lipé. Rod z Lipé si novoměstského dědictví příliš nehleděl, proto nedošlo během jejich působení k žádnému rozkvětu kromě získání první novoměstské výsady práva na prodej sladů.²

V roce 1496 bylo Nové Město s několika dalšími vesnicemi prodáno Vilémovi z Pernštejna, který měl velké množství majetku. Díky nástupu tohoto rodu došlo k největšímu rozkvětu a rozmachu města a území. Během téměř stoleté vlády Pernštejnů se z městečka stalo plnohodnotné středověké město. Vilém II. z Pernštejna na králi postupně vymohl jednotlivé výsady, jako například právo trhu a právo odúmrti. Nové Město bylo spravováno rychtářem a purkmistrem s městskou radou. Posledním majitelem z rodu Pernštejnů byl Jan z Pernštejna, který kvůli dluhům a finančním potížím svého rodu byl donucen město prodat Vilému Dubskému z Třebohovic.³

Nový majitel Vilém Dubský z Třebohovic nepotvrdil dosavadní městské výsady, naopak je vůbec neuznával, za což se dostal do sporu s městem. Vilém Dubský z Třebohovic nechal postavit panský dvůr, panský pivovar a v letech 1589–1592 nový pozdně renesanční zámek.⁴ Po bitvě na Bílé hoře roku 1620 byl obviněn z účasti na stavovském povstání a jeho veškerý majetek byl zkonfiskován.⁵

¹ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 8-9.

² KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006., str. 7-8.

³ ČERNÝ, Jaromír. *Počátky Pernštejnů na Novoměstsku*. Nové Město na Moravě: Novoměstský okrašlovací spolek, 2012., str. 49-51.

⁴ SVOBODA, Pavel. *1000 stavebních památek a jiných zajímavostí Novoměstska a Žďárska*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2014, str. 181-182.

⁵ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 13-15.

V druhé polovině 17. století dochází k rozsáhlé těžbě dřeva na novoměstském panství. Tímto začíná tzv. pozdní horská kolonizace, jelikož na vykácených místech vzniká jedenáct nových obcí v okolí Nového Města.⁶

Dalším majitelem Nového Města byl po stavovském povstání olomoucký biskup František z Ditrichštejna, který připojil nový majetek ke svému žďárskému panství. Nechal udělit Novému Městu nový znak, jenž město užívá dodnes. Jedná se o znak s kardinálským kloboukem a dvou vinařských nožů, který vychází z erbu Ditrichštejnů. Během období třicetileté války město utrpělo rozsáhlé škody a bylo při posledním vpádu švédskou armádou velmi zpustošeno. V roce 1672 došlo k soupisu obyvatelstva, ve kterém se uvádí, že město v této době mělo 794 osob.⁷

V roce 1699 bylo novoměstské panství předáno jako vyrovnání dluhů nově založenému brněnskému Ústavu šlechticů Panny Marie Školské. Tento ústav se staral o osiřelé dívky z chudších šlechtických rodů a lepších rodin z panských, městských a rytířských stavů. V čele města stála představená, ale samotné panství spravoval hejtman, který sídlil na novoměstském zámku, a vrchnostenský aparát úředníků. Vrchnost sídlila mimo město, proto obyvatelé Nového Města změnou majitele příliš nezískali, spíše se spory města s vrchností celé 18. století prohlubovaly.⁸ V roce 1723 postihla novoměstské panství katastrofa v podobě obrovského požáru, který zachvátil město. Během požáru byla zničena jedna třetina města. Požár zasáhl například kostel sv. Kunhuty na náměstí, obecní pivovar se sladovnou, měšťánské a vrchnostenské domy. K největšímu rozmachu během 18. století došlo, když Ústav Panny Marie Školské vedla hraběnka Marie Josefa Hohenzollerová. Její zásluhou byla postavena fara, zrekonstruován a zveleben kostel sv. Kunhuty, rozšířen a oplocen hřbitov, obnoveny po požáru městské domy, rovněž nechala provést pozemkovou reformu, díky které vzniklo dvacet jedna map novoměstského panství. V roce 1777 byl proveden soupis, který uvádí, že v Novém Městě žilo celkem 1659 obyvatel. Po zavedení tolerančního patentu Josefem II. se k augšpurské a helvetské konfesi přihlásilo v Novém Městě 195 osob. Posléze byla postavena toleranční modlitebna a povolán kazatel. V rukou šlechticů město zůstalo až do roku 1850.⁹

⁶ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 72.

⁷ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006, str. 9.

⁸ Tamtéž, str. 10.

⁹ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 17-22.

1.2 *Nové Město v 19. století*

Na začátku 19. století postihlo město několik menších požárů. Přes Evropu se v roce 1831–1832 přehnala epidemie smrtelné choroby – cholera. Tato epidemie se Novému Městu vyhnula, i díky odlehlosti a omezenému styku města s cizinci. Jako poděkování za milost od Boha nechali měšťané postavit na vrchu nad městem tři kříže.¹⁰ Tyto kříže nad městem stojí dodnes.

Důsledkem porevolučních změn roku 1848 byla zavedena nová organizace státní správy. Změna nastala od 1. ledna 1850, kdy Nové Město přestalo být poddanským městem a stalo se samostatnou politickou obcí. Nové Město bylo zařazeno do Brněnského kraje a stalo se střediskem politického okresu, tedy okresním hejtmanstvím. V roce 1850 měl Novoměstský okres 56 290 obyvatel. V tomto roce byl v Novém Městě zřízen okresní soud, tím se město stalo střediskem soudního a berního okresu. Historicky první obecní volby se v Novém Městě konaly 16. a 17. července 1850. Prvním novoměstským starostou se stal Martin Jelínek.¹¹

Během 19. století dochází k rozsáhlým stavebním úpravám Nového Města. Byl opraven zámek a před zámkem byla postavena nová kašna se sloupem sv. Anny.¹² Na návrh prvního ředitele měšťanky Josefa Šimka vznikl kolem kašny park, který si svoji podobu zachoval dodnes. Úpravy postihly i náměstí, kde došlo ke srovnání a vydláždění. Na Velkém náměstí, dnešním Vratislavově náměstí, nahradila dřevěnou kašnu ze 17. století nová kamenná kašna, kterou ozdobila socha Vratislava z Pernštejna. Tato socha byla restaurována v roce 1902 Janem Štursou. V letech 1876 došlo ke stavbě nové školy, radnice a evangelického kostela.¹³ Muzeum v Novém Městě bylo založeno v roce 1892 jako druhé nejstarší muzeum na západní Moravě.¹⁴

Střediska průmyslových odvětví stála mimo Nové Město a nevyskytovala se ani v jeho bezprostředním okolí. Město si uchovávalo charakter zemědělsko-řemeslný bez rozsáhlejšího průmyslového zázemí. Největší průmyslový závod na přelomu 19. a 20. století představovala pila. Provoz se na pile postupně modernizoval a zaměstnával velký počet obyvatel. Nakonec

¹⁰ SVOBODA, Pavel. *1000 stavebních památek a jiných zajímavostí Novoměstska a Žďárska*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2014, str. 177.

¹¹ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006, str. 23-25.

¹² SVOBODA, Pavel. *1000 stavebních památek a jiných zajímavostí Novoměstska a Žďárska*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2014, str. 174.

¹³ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006, str. 43.

¹⁴ *Horácké muzeum NMMM* [online]. [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <https://hm.nmmm.cz/historie/>

byl ukončen kvůli znárodnění v roce 1948. Další výjimkou je papírenský průmysl, který zde fungoval od konce 18. století do roku 1858.¹⁵

Nové Město se vyznačovalo v druhé polovině 19. století velmi pokrokovým a rozvinutým kulturním životem. Velkou zásluhu na tom měl spolek „Horák“, který zahájil svoji činnost v roce 1867. Tento spolek se zajímal nejen o kulturní aspekt města, ale také o politický. Pořádal divadelní představení, která měla pokrokový repertoár, dále organizoval přednášky cestovatelů či slavnostní průvody. Na činnosti tohoto spolku se také podílel Vincenc Makovský či Karel Němec.¹⁶ V roce 1900 změnil název na Čtenářskou besedu „Horák“, kdy se členové věnovali četbě a odebíráním českých a německých novin a časopisů.¹⁷ Dalšími spolky v 19. století v Novém Městě byly Řemeslnická beseda, Okrašlovací spolek, Volné divadelnické sdružení, Knihovní spolek, Klub českých turistů či Sokol, který zde byl založen v roce 1870. Jelikož požáry postihovaly Nové Město pravidelně, došlo k založení Sboru dobrovolných hasičů v roce 1879, po jednom z největších požárů, který město poznalo.¹⁸

Během 19. století došlo k rozšiřování Novoměstské farní školy, která měla málo prostoru ve školní budově, proto byly upraveny dvě místnosti na radnici. V roce 1870 nastala reforma školství a Novoměstská farní hlavní škola byla přeměněna na čtyřtřídní obecnou školu. Prostory pro žáky byly nevyhovující, jelikož počet žáků převyšoval možnosti stávající budovy. Proto město usilovalo o zřízení měšťanské školy. Povolení o zřízení měšťanky dostalo město až v roce 1872. Budova byla postavena na Vratislavově náměstí po pěti letech. Jednalo se teprve o třetí měšťanskou školu na Moravě. Ředitelem se stal Josef Šimek, který se funkce ujmul na 22 let. Právě on měl největší podíl na vytvoření kvalitního školství v Novém Městě na Moravě.¹⁹

Po dlouhých jednáních došlo ke zřízení Zemské vyšší reálky v Novém Městě v roce 1894. Prvním ředitelem školy se stal Leander Čech. Škola nejprve sídlila ve stejné budově jako škola obecní a městská, ale jelikož o školu byl enormní zájem, bylo nutné zajistit nové prostory. Proto hlavně díky snahám Leandra Čecha na přelomu 19. a 20. století byla postavena nová reprezentativní budova.²⁰

¹⁵ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 77-78.

¹⁶ ŠINDELÁŘ, Dušan. *Národní umělec Vincenc Makovský*. Praha: Státní nakladatelství, 1963., str. 14.

¹⁷ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 35.

¹⁸ Tamtéž, str. 115-118.

¹⁹ ČERNÁ Jana a kol. *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě, 2010., str. 24-28.

²⁰ *Almanach k 50. výročí založení Reálného Gymnázia v Novém Městě na Moravě, 1947* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: https://www.gynome.cz/soubory/120let/50_vyroci%20skoly_sbornik_%2050_25.pdf

1.3 Nové Město ve 20. století

Na počátku 20. století žilo v Novém Městě 2422 obyvatel. Z nich se 2404 hlásilo k českému jazyku, pouze 18 občanů se přihlásilo k německé řeči. Ve 20. století získalo město svoji podobu skrze díla významných rodáků sochaře Jana Štursy, Vincence Makovského či malíře Karla Němce. Tato podoba z 1. poloviny 20. století se zachovala dodnes. Právě tito rodáci se také zasloužili o vývoj Horáckého muzea, které bylo přemístěno do prostorů staré radnice a došlo k rozšíření jeho sbírek, vytvoření vlastní knihovny, archivu či pořádání vzdělávacích akcí.²¹ Změna nastala na počátku 20. století v názvech ulic. Například z Velkého náměstí se stalo Náměstí Vratislava z Pernštejna, z Husího rynku Komenského náměstí atd. Dalším významným počinem se stala železniční dráha mezi Tišnovem a Žďárem nad Sázavou, která vedla přes Nové Město. První vlak projel městem v roce 1905. Toto vlakové spojení umožnilo turistický rozvoj regionu. Od roku 1911 město dostalo oficiálně přívlastek „na Moravě“, aby došlo k odlišení od ostatních Nových Měst. Označení Nové Město na Moravě nebylo novinkou, jelikož se už v běžné praxi několik let používalo.²²

Významnou událostí před začátkem první světové války ve městě byla výstava výtvarných umělců Horácka v květnu roku 1913, na které měl velkou zásluhu Karel Němec. Obsahovala celkem 127 malířských a grafických prací a dále 12 prací sochařských. Jednalo se o díla Jana Štursy, Karla Němce a dalších novoměstských umělců.²³

První světová válka zastavila další rozvoj města, který do té doby probíhal. Po vyhlášení mobilizace začaly v srpnu 1914 z Nového Města na Moravě odjíždět první vlaky s vojáky z řad místních obyvatel. Během první světové války probíhalo pro nedostatek potravin přerozdělování potravin mezi obyvatelstvem.²⁴ Na začátku války dorazili do Nového Města na Moravě italsí vystěhovalci z jižních Tyrol, kteří zde byli až do konce války.²⁵ Situace ve městě po vyhlášení vzniku Československa byla podle kroniky města následující: „*Radostný rozruch zavládl ihned po městě, jemuž městská rada slavnou zvěst vyhláškami a bubnem sdělovala. Ihned ozdobeny domy prapory červenobílými. Jásavé nadšení jevílo se na všech tvářích, radost, že je po vojně a že konečně po 300 letech jsme zase pány svého domova.*“²⁶ Po těchto událostech došlo k odstranění bronzového pomníku Františka Josefa I. a dalších

²¹ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006, str. 90-92.

²² MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 26-27.

²³ ŠEBEK, Jiří. *Karel Němec: 1879-1960*. Jihlava: Oblastní galerie Vysočiny, 1966., str. 26.

²⁴ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 28.

²⁵ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006, str. 107.

²⁶ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1918, str. 4 [online].

připomínek starého režimu. Významnou událostí se pro město stala návštěva T. G. Masaryka v roce 1928, který byl uvítán pěti slavobránami.²⁷

Při sčítání obyvatel v roce 1921 mělo město 2452 obyvatel hlásající se většinou k římskokatolické církvi (1979 obyvatel). Nárůst obyvatel nastal až ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století, jelikož došlo k velké výstavbě nových čtvrtí rodinných domů v těsném sousedství centra města. V roce 1939 žilo v Novém Městě na Moravě 3300 obyvatel. V první polovině 20. století dále došlo k výstavbě mnoha veřejných staveb. Nejvýznamnější stavbou je okresní nemocnice. Základní kámen byl položen 21. srpna 1938 a provoz zahájen v roce 1940. Dále byla postavena sokolovna, hasičská zbrojnice, obecní spořitelna, okresní dům, lidový dům.²⁸

Vyvrcholením snah o kulturní a hospodářský rozvoj regionu se stala Horácká krajinská výstava v roce 1925.²⁹ Velkolepá výstava se zaměřovala na všechny stránky horáckého života, jelikož představila velké množství expozic zaměřených na zemědělství, včelařství, školství, hospodářské stroje, umění a další. Během celého měsíce, kdy výstava probíhala, se zároveň organizovaly koncerty, divadelní představení, sjezdy různých spolků, tematické dny apod. Tato ojedinělá výstava v historii města byla přijata velice pozitivně, jelikož se jí zúčastnilo desítky tisíc návštěvníků.³⁰

Po podepsání Mnichovské dohody mocnostmi a posunutí hranic s německou Třetí říší začínala nová hranice pouhých 26 kilometrů od Nového Města na Moravě. Po vyhlášení Protektorátu Čech a Moravy došlo ve městě k rozsáhlým změnám. Odstraňovány byly všechny pomníky a památníky, které připomínaly dřívější státoprávní poměry. Odstraněna byla socha Františka Palackého a Pomník padlým vojínům v I. světové válce od Jana Štursy či busta T. G. Masaryka. Ulice byly přejmenovávány, došlo k reorganizaci školství, domácnostem byly vydávány potravinové lístky apod.³¹ Nové Město na Moravě bylo vždy národnostně homogenní, proto ve městě žila v této době nepočtená židovská komunita. Ovšem ani ta nezůstala ušetřena nacisty a rodiny Brady a Skuteckých i s dětmi, byly odvedeny do koncentračních táborů, kde kromě Jiřího Brady všichni zemřeli.³² Během

²⁷ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1928, str. 35 [online].

²⁸ ČERNÁ, Jana a kol.: *Zmizelé Nové Město na Moravě: procházka novoměstskými ulicemi*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2016., str. 14-15.

²⁹ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 114.

³⁰ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1925, str. 19-20 [online].

³¹ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2008., str. 159-163.

³² ČERNÝ, Jaromír. *Byli jedni z nás: vzpomínka na naše novoměstské spoluobčany, oběti holocaustu*. Nové Město na Moravě: Novoměstský okrašlovací spolek, 2003., str. 6.

Protektorátu Čech a Moravy ve městě docházelo k projevům protiněmeckého odporu a formovala se odbojová skupina Obrana národa vedená Josefem Tulisem a organizace Rada tří. Po atentátu na Heydricha byli čtyři členové novoměstské Obrany národa z exemplárních důvodů nacisty popraveni. Vůdčí osobnost Josef Tulis byl uvězněn gestapem v roce 1944 a na svobodu byl propuštěn až po osvobození v roce 1945.³³

Na jaře 1945 přicházely první zprávy o blížící se frontě, proto na všech příjezdových silnicích do města byly z německého nařízení vybudovány zátarasy z kamene a dřeva, ovšem v květnu ze strachu z Rudé armády německé obyvatelstvo a příslušníci německé ochranné policie město opustilo.³⁴ V době, kdy se objevily zprávy o osvobození, byl vytvořen revoluční místní národní výbor a na Vratislavově náměstí se objevil první československý prapor a obyvatelé začali se strháváním německých nápisů. Euforii zchladil německý pancéřový vlak, který do města přijel 6. 5. 1945. Velitel vlaku nařídil okamžité odstranění všech československých praporů, jinak hrozil ostřelováním města. Pro kontrolu projížděl vlak na trati mezi Žďárem nad Sázavou a Olešnou až do 9. 5. 1945. V noci z 8. na 9. května procházelo Novým Městem na Moravě velké množství ustupujících jednotek německé armády. Ráno začala ve městě německá protiletadlová baterie ostřelovat sovětská letadla, která střežila ústup Němců. Na toto zareagovala sovětská letadla, která vypustila na Nové Město několik bomb. Během tohoto útoku zemřelo pět novoměstských obyvatel, desítky jich byly zraněny, dále bylo zničeno deset domů a poničen kostel sv. Kunhuty.³⁵ Ústup německých vojáků přes město pokračoval a nechal za sebou velké množství odhozených střelných zbraní, munice, spálená auta, tanky, opuštěné povozy atd. Většina obyvatel byla ukryta až do 10. 5. 1945, kdy Nové Město na Moravě bylo osvobozeno.³⁶

Poválečné roky byly charakteristické pozvolným hospodářským a společenským zotavováním. V roce 1949 byl po sto letech okres Nové Město na Moravě rozdělen na dva nové okresy – Bystřice nad Pernštejnem a Žďár nad Sázavou. Proto došlo k přenesení sídla okresu do Žďáru nad Sázavou.³⁷

Další změny ovšem nastaly po komunistickém únorovém převratu v roce 1948. Během převratu byly ve městě ustanoveny Lidové milice, proto osmnáct komunistů s loveckými

³³ ČERVENÝ, Ondřej. *Osvobození Žďárska*. Brno: Sypták, 2014, str. 325-326.

³⁴ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2008., str. 176.

³⁵ ČERVENÝ, Ondřej. *Osvobození Žďárska*. Brno: Sypták, 2014., str. 328-331.

³⁶ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2008., str. 177-180.

³⁷ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1945-1990*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2011., str. 66-67.

puškami a zbraněmi procházelo městem a hlídalo důležité objekty ve městě. Komunistická strana Československa (KSČ) organizovala veřejné projevy v Sokolovně, byl utvořen Okresní akční výbor, který měl za úkol „*odstranit z politického, hospodářského i kulturního života všechny nežádoucí živly, stojící nebo bojující proti novému řádu.*“³⁸ Proto všichni členové Okresního národního výboru za stranu lidovou a národně socialistickou byli zbaveni funkcí a akční výbory se začaly ustavovat ve všech organizacích.³⁹

Velká část obyvatel pracovala v zemědělství, jelikož problém města s absencí průmyslu pokračoval až do roku 1949. V tomto roce byl založen podnik na výrobu chirurgických nástrojů – Chirana. Výroba se postupně rozšiřovala a v dalších letech se podnik stal největším zaměstnavatelem ve městě. Díky tomu narůstal počet obyvatel, kterým bylo nutné zajistit bydlení, proto došlo k rozmachu bytové výstavby a vzniku několika sídlišť, kulturního domu a v roce 1964 k založení Horácké galerie. Další významný podnik Sport, který se zaměřoval na produkci běžeckých, sjezdových a skokanských lyží, začal fungovat v roce 1950. Tento podnik dnes vyrábí lyže pod značkou Sporten.⁴⁰

Během okupace v srpnu 1968 projížděli městem vojáci z Polska a nad městem přelétala vojenská letadla. Proti obsazení se občané města snažili protestovat peticemi či nápisy na zdech. Okupace zmařila naději na změnu a znovu nastal režim tuhé cenzury, personálních čistek apod.⁴¹

Změny nastávají až po dvaceti letech během sametové revoluce v roce 1989, které se účastnili také studenti z novoměstského gymnázia a lesnického učiliště. Ke generální stávce se ve městě připojilo kolem dvou tisíc novoměstských obyvatel a 23. listopadu k veřejnosti poprvé vystoupilo Občanské fórum. V prosinci odstupují představitelé KSČ z rady městského národního výboru.⁴²

V prvních svobodných volbách, ke kterým došlo 24. listopadu 1990, zvítězila Československá strana lidová, následována Občanským fórem. V roce 1990 dochází ke změnám v názvech ulic, například ulice Gottwaldova se změnila na Masarykovu a Pionýrská na Makovského, dále došlo k rekonstrukcím budov, byl otevřen dům s pečovatelskou službou,

³⁸ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1948, str. 211 [online].

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ DANĚK, Karel a kol. *Nové Město na Moravě*. Brno, 1985., str. 16-18.

⁴¹ ČERNÝ, Jaroslav. *Letem novoměstským světem*. Nové Město na Moravě, 2014., str. 67-68.

⁴² Kronika Nového Města na Moravě, rok 1989, str. 16-18 [online].

přesunuto autobusové nádraží, otevřeno Centrum Zdislava a otevřelo se velké množství supermarketů.⁴³

Život města ve 20. století byl charakterizován rozvojem sportovní činnosti. Nové Město na Moravě se stalo střediskem zimních sportů, hlavně lyžování. Největší zásluhu na tom má Sportovní klub Nové Město na Moravě, který jako první na Moravě vstoupil do Českého svazu lyžařů a v roce 1910 uspořádal první lyžařské závody na 10 km. Nárůst počtů turistů za lyžování na Novoměstsko byl značný, proto byla na Harusově kopci postavena turistická chata v roce 1923 a první skokanský můstek nad městem vyrostl v roce 1924. Díky tomuto zázemí měli reprezentanti z Nového Města na Moravě úspěchy i na světových podnikcích. Mezi významné novoměstské lyžaře patří olympijská medailistka Dagmar Švubová-Palečková a Aleš Vaněk.⁴⁴ K založení Zlaté lyže Českomoravské vysočiny došlo v roce 1934. Tyto závody později probíhaly u moderního hotelu SKI, který byl postaven mezi Ochozou a Harusovým kopcem necelý kilometr od Nového Města na Moravě. Právě sem se přesunulo lyžařské dění, jelikož zde byly vytvořeny tratě, které odpovídají parametrům mezinárodní lyžařské federace. První závod světového poháru v klasickém lyžování se v rámci Zlaté lyže v Novém Městě na Moravě konal v roce 1981. Závody Světového poháru v klasickém lyžování se zde konaly do konce 20. století pravidelně, naposledy Světový pohár v klasickém lyžování město hostilo v roce 2016.⁴⁵

V reakci na podporu lyžování a nedostatku prostor pro vyučování byla v roce 1969 postavena druhá základní škola v ulici Leandra Čecha. Jedná se o školu se zaměřením na lyžování, fotbal, atletiku a v dnešní době i na biatlon. Změnami prošla i zemská reálka, která se proměnila v roce 1941 na reálné gymnázium a v padesátých letech fungovala jako Střední všeobecně vzdělávací škola. Na počest slavného absolventa došlo v roce 1970 k přejmenování na Gymnázium národního umělce Vincence Makovského.⁴⁶ Po založení Chirany došlo k otevření učiliště s výukou v oboru chirurgický mechanik. Po roce 1989 došlo k přejmenování školy na Střední odborné učiliště Nové Město na Moravě.⁴⁷ Speciální základní škola v Novém Městě na Moravě zahájila svoji činnost 1. 9. 1969.⁴⁸

⁴³ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009., str. 36-37

⁴⁴ VONDRA, Jan a kol. *Novoměstsko*. Nové Město na Moravě: Nové Město na Moravě, 1996., str. 14-15

⁴⁵ Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, *Sbírka materiálů k historii lyžování a výroby lyží na Novoměstsku*, č. f. 3.

⁴⁶ *Gymnázium Vincence Makovského NMNM* [online]. [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <https://www.gynome.cz/skola/historie-skoly#historie-skoly-v-datech>

⁴⁷ *SOŠ NMNM* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.sos-nmor.cz/index.php/skola/dokumenty-ke-stazeni/category/7-dokumenty-reditele>

⁴⁸ *ZŠ Malá* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.zsmala.cz/zakladni-skola/historie/>

1.4 Nové Město na Moravě v současnosti

V dnešní době je Nové Město na Moravě obec s rozšířenou působností. Přísluší do okresu Žďár nad Sázavou, kraje Vysočina a leží v jižní části CHKO Žďárské vrchy. Skládá se z vlastního města a dalších devíti místních částí – Hlinného, Jiříkovic, Maršovic, Olešné, Petrovic, Pohledce, Rokytka, Slavkovic a Studnic. K 1. 1. 2017 žilo v Novém Městě na Moravě 10 110 obyvatel.⁴⁹

V Novém Městě na Moravě funguje městský úřad. Dále je zde možné nalézt poštu, obchodní domy, fotbalový stadion, atletický stadion, městské lázně atd. Nové Město na Moravě zahájilo provoz městské autobusové dopravy v lednu 2014. MHD je provozována na dvou jednosměrně okružních linkách. Mezi kulturní instituce patří Horácké muzeum, Horácká galerie, místní knihovna atd.⁵⁰

V Novém Městě na Moravě funguje mateřská škola s několika třídami, základní školství pokrývá Základní škola Nové Město na Moravě, Vratislavovo náměstí se zaměřením na výpočetní techniku a Základní škola Nové Město na Moravě, Leandra Čecha s rozšířenou výukou jazyků a školním sportovním klubem. Žáci se speciálními potřebami jsou vzděláváni na Základní škole a Praktické škole Nové Město na Moravě. Střední vzdělávání je umožněno na Gymnáziu Vincence Makovského se sportovními třídami Nové Město na Moravě a Střední odborné škole Nové Město na Moravě. V Novém Městě na Moravě je také provozována Základní umělecká škola Jana Štursy. Mimoškolní aktivity mají žáci možnost provozovat v DDM Nové Město na Moravě, který organizuje velké množství kroužků a o prázdninách táborů.⁵¹

Město žije bohatým kulturním a sportovním životem. Každý rok se v červnu koná městská slavnost Nova Civitas, která připomíná vydání listiny krále Václava II. Tato víkendová slavnost je doprovázena kulturními akcemi a řemeslným jarmarkem. V roce 2010 se zde poprvé uskutečnilo 32. setkání Nových Měst Evropy. Jedná se o pravidelnou akci, kde se představují zástupci českých, polských, slovenských, německých, rakouských a maďarských Nových Měst.⁵²

Na počátku 21. století lze Nové Město charakterizovat jako město turismu. Turistickou atraktivitou města je nejenom příroda a památky města, ale také Vysočina Aréna. Od roku

⁴⁹ *Samospráva Nové Město na Moravě* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://samosprava.nmnm.cz/>

⁵⁰ *NKZ Nové Město na Moravě* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://nkz.nmnm.cz/>

⁵¹ *Školství Nové Město na Moravě* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://skolstvi.nmnm.cz/>

⁵² MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, str. 36-37.

2011 prošlo okolí hotelu Ski rekonstrukcí, jelikož byla postavena biatlonová střelnice, postaveny nové tribuny, tratě a zázemí. Díky tomu zde od roku 2012 probíhá pravidelně světový pohár v biatlonu. Nejvýznamnější událostí, kterou Nové Město na Moravě hostilo, bylo mistrovství světa v biatlonu v roce 2013. V letních měsících je Vysočina Aréna hojně využívána k in-line bruslení či jízdě na horských kolech na „singletracích“ turisty a sportovci k tréninku. Dále se nedaleko Vysočina Arény nachází největší sjezdovka na Vysočině – Harusův kopec.⁵³

⁵³ *Vysočina – turistický průvodce* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <http://www.region-vysocina.cz/singletracky-nove-mesto-na-morave-cx1684>

2. Významní rodáci z Nového Města na Moravě

Pro rozvoj vlastenectví a národní identity je důležité, aby nedocházelo k opomíjení osobností, které se svými činy zapsaly do regionální historie a jsou nedílnou součástí našeho kulturního bohatství regionu. Mnoho rodáků z Nového Města na Moravě se vrylo do paměti města, proto je důležité mladým generacím tyto osobnosti náležitě prezentovat, jelikož jsou pro svůj region nepostradatelné. Nové Město na Moravě je proslulé bohatou tradicí rodáků, kteří se věnovali výtvarnému umění. Významnými představiteli výtvarného umění jsou Jan Štursa, Vincenc Makovský či Karel Němec. Díky tvorbě těchto slavných rodáků má Nové Město na Moravě vlastní sochařskou galerii pod širým nebem a sgrafitovou výzdobu, která zdobí veřejná prostranství města. Dále se zastavím nad osobností novoměstského školství Leandrem Čechem a oběťmi holocaustu Hanu a Jiřího Brady.

2.1 Jan Štursa

Jan Štursa se narodil dne 18. 5. 1880 v Novém Městě na Moravě. Během svých školních let se chtěl stát zahradníkem, ale díky svému učiteli a řediteli školy Josefu Šimkovi, který ho nasměroval k umění, nastoupil na kamenosochařskou školu v Hořicích, kde začal svoji uměleckou dráhu a získal řemeslné základy.⁵⁴ V roce 1898 odešel za prací do Německa, kde pracoval v kamenické dílně. Tato dílna prováděla plastickou výzdobu zoologické zahrady a Štursa sám modeloval na hlavní bráně postavy slonů.⁵⁵ Po roku stráveném v Německu začal studovat Uměleckou akademii v Praze a stal se žákem Josefa Václava Myslbeka. Mezi žákem a učitelem často vznikaly spory, jelikož Štursu přitahovalo francouzské umění, které bylo protikladem klasického Myslbekova stylu.⁵⁶

Po vystudování Akademie v roce 1903 nastoupil cestu samostatného umělce. Živil se příležitostně portréty či jako štukatér fasád a retušér kovových odlitků ve slévárně. Díky těmto řemeslným pracím získal velké množství drahocenných zkušeností. V roce 1904 se stal členem Spolku výtvarných umělců Mánes, díky čemuž získal pozornost a jeho práce se začaly objevovat na výstavách jak u nás, tak i v zahraničí. Poté, co získal cestovní stipendium Hlávkovy nadace, si vzdělání doplnil početnými cestami po Itálii, Německu, Švýcarsku či

⁵⁴ ČERNÁ, Jana a kol.: *Zmizelé Nové Město na Moravě: procházka novoměstskými ulicemi*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2016., str. 53

⁵⁵ BASS, E. Profesor Jan Štursa zemřel. *Lidové noviny*, 3. 5. 1925, č. 219, roč. 33, str. 2.

⁵⁶ Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, *Sbirka památek na sochaře Jana Štursu a Vincence Makovského*, č. f. 16.

pobytem v Paříži. V zahraničí mu přineslo první úspěch dílo „*Život uniká*“, které zakoupila rakouská Státní galerie ve Vídni.⁵⁷

V roce 1908 se zúčastnil konkurzu, který vyhrál a stal se nejprve asistentem Myslbeka, následně byl v roce 1916 jmenován profesorem Umělecké akademie, a poté i nástupcem Myslbeka v pozici rektora Akademie od roku 1922 do roku 1924.⁵⁸ Během své pedagogické činnosti vychovával celou sochařskou generaci, známou jako „Štursova škola“. Právě on měl největší vliv na sochařství u nás v první polovině 20. století, jelikož jeho žáci se stali vůdčími realizátory českého moderního sochařství. Žádný ateliér té doby se nemohl vyrovnat ateliéru Jana Štursy.⁵⁹

Jeho tvorba se rozděluje na dvě tvůrčí období – období před první světovou válkou a po první světové válce. V prvním období své umělecké dráhy vytvářel robustní sochy žen a tanečnic. V těchto dílech lze nalézt smutek a melancholii, která se v jeho tvorbě často objevuje. Výtvar, který mu přinesl první významný úspěch, byla socha „*Melancholické děvče*“ z roku 1906. Tato socha je považována za nejpoetičtější plastiku českého sochařství.⁶⁰ Mezi jeho další významná díla z této doby například patří „*Koupání vlasů*“, „*Messalina*“, „*Puberta*“ či „*Odpočívající tanečnice*“.⁶¹

První světovou válku strávil na frontě, z tohoto důvodu v pozdějším období jeho tvorby vidíme v dílech spíše válečné hrůzy a utrpení, které tam zažil. Po návratu vytvořil bronzovou sošku „*Pohřeb v Karpatech*“, která je svědectvím války. Tato soška byla první variantou jeho pomníku „*Pohřeb v Karpatech*“, který se nachází v Novém Městě na Moravě, Předměřicích nad Jizerou a Frýdku – Místku.⁶²

Od počátku byl Štursa i vynikajícím kreslířem. První nápady sochařského díla zachycoval kresbou, proto můžeme ke každému jeho dílu nalézt řadu kresebných záznamů.⁶³ V raném období své kariéry se věnoval krajinným kresbám, kde nejvíce inspirace hledal v rodném městě. Během 1. světové války kreslil kresby, které měly vojenskou tematiku. Z této

⁵⁷ HARLAS, F. X. Jan Štursa. *Horácké listy*, 6. 5. 1927, roč. 19, č. 19, str. 1.

⁵⁸ GÖBL, Luboš. *Osobnosti Vysočiny*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2005, str. 217.

⁵⁹ LAHODA, Vojtěch – NEŠLEHOVÁ, Mahulena a kol. *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938 - IV/2*. Praha: Academia, 1998., str. 355.

⁶⁰ CHADRABA, Rudolf. – DVORSKÝ Jiří. *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938 - IV/1*. Praha: Academia, 2007., str. 313-316.

⁶¹ BYDŽOVSKÁ, Lenka – LAHODA, Vojtěch – SRP, Karel. *České moderní umění 1900-1960: Národní galerie v Praze*. Praha: Národní galerie. 1995., str. 49-50.

⁶² MAŠÍN, Jiří. *Jan Štursa 1880-1925: geneze díla*. Praha: Odeon, 1981, str. 38-39.

⁶³ ŠEBEK, Jiří. *Jan Štursa: svědectví současníků a dopisy*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962., str. 55.

tvorby musíme vyzdvihnout dílo „*Raněný*“. Jedná se o jeho nejvýznamnější kresbu, na které je padající voják střelený do hlavy. Z této kresby vznikla socha "*Raněný*".⁶⁴

Další typ jeho děl po válce jsou díla, ve kterých se podle odborníků snaží o vyjádření nadčasovosti, jelikož v těchto dílech hledá novou formu estetického ideálu. Dílo „*Dar nebes a země*“ Štursa vysvobodilo z tíhy válečné atmosféry, jelikož se jedná o plastiku, která symbolizuje kráčející nahou ženu, jež si přidržuje pramen vlasů a drží hrozen vína.⁶⁵ Do tohoto typu děl spadá i dílo „*Vítězství*“ z roku 1921. Jedná se o euforickou sochu, která znázorňuje mladého muže nesoucího ratolest.⁶⁶

Jeho sochy můžeme nalézt po celé České republice. Z jeho nejznámějších prací je nutno uvést například pomník Bedřicha Smetany v Litomyšli z roku 1925, bronzovou bustu T. G. Masaryka na Pražském hradě z roku 1922, Pomník Svatopluka Čecha v Čechových sadech v Praze, podobiznu Leoše Janáčka z bronzu ve foyere Národního divadla v Brně či Sochy „*Humanita a Práce*“ na Hlávkově mostě v Praze.⁶⁷

Nové Město na Moravě se může chlubit jeho díly po celém městě. Starosta Nového Města Josef Sadílek věřil v jeho nadání a chtěl podpořit umělcův růst, proto už během studií na univerzitě Štursa požádal o vytvoření sochy Františka Palackého. Tato socha byla prvním dílem, které v roce 1902 pro Nové Město vytvořil. Slavnostně bylo toto dílo odhaleno na Palackého náměstí.⁶⁸ Jednalo se o vůbec první Štursovu veřejnou zakázku a zároveň o jediné dílo, které prošlo Myslbekovou korekturou.⁶⁹

V roce 1905 byla osazena na kašnu na Palackého náměstí jeho socha „*Píseň hor*“. Jedná se o pískovcovou skulpturu sedícího pasáčka s jehnětem v náručí. Toto dílo je důkazem o jeho lásce k rodné Vysočině, jelikož inspirací mu bylo mládí a vzpomínky na rodiště, kdy byly svahy horáckého kraje posety stády ovcí. V dopise starostovi Jelínkovi Štursa o svém díle píše: " *hoch laskaje se s ovečkou, která jej vyhledala, zpívá svoje prosté písně. Na náš kraj, kde dříve hodně ovcí se pásávalo, byla by to jako upomínka na ustavičně prchající svéráznosti a zvyky kraje.*"⁷⁰ Pro novoměstské obyvatelstvo se tato socha stala symbolem. Důkazem je místní list *Ozvěna* z Novoměstska, který napsal 1. října 1905: "*Po pomníku*

⁶⁴ ŠTURSA, Jan. *Kresby*. Praha: Břetislav Palkovský, 1926., str. 10-12.

⁶⁵ MAŠÍN, Jiří. *Jan Štursa 1880-1925: geneze díla*. Praha: Odeon, 1981., str. 39-40.

⁶⁶ GÖBL, Luboš. *Osobnosti Vysočiny*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2005., str. 217.

⁶⁷ CONTADINO, Luigi. *Skvosty českého umění: proměny českého výtvarného umění v kontextu dějin*. Olomouc: Rubico, 2009., str. 165.

⁶⁸ TESAŘOVÁ, Sylvie. Výročí novoměstských sochařů. *Novoměstsko*, 3. 5. 2000, roč. 10, č. 8, str. 3.

⁶⁹ ŠEBEK, Jiří. *Píseň hor Jana Štursy*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1957., str. 7.

⁷⁰ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006., str. 84.

Palackého vytvořil nám rodák náš, sochař p. J. Štursa nové, stejně dokonalé dílo, velké v pojetí a plnosti umělecké i v podání formálním, poutající svou prostotou. Na ozdobu tuto může být město naše jen hrdo."⁷¹ V dnešní době se originál nachází ve sbírkách Horáckého muzea kvůli ochraně před počasím. Kopie provedená pod vedením Vincence Makovského byla umístěna na kašnu v roce 1942.⁷²

Sochařská výzdoba města od Jana Štursy dále představuje pomník s bustou Tomáše Garrigue Masaryka před budovou základní školy na Vratislavově náměstí. Jedná se o odlitek, který byl vytvořen z podnětu města k 10. výročí vzniku Československé republiky. Zajímavostí je, že v důsledku politických událostí během 20. století byl pomník třikrát odstraněn a znovu instalován.⁷³

Bronzová plastika „*Raněný*“, která je umístěna před rodným domem Jana Štursy na Vratislavově náměstí v Novém Městě na Moravě, byla odhalena v roce 1965 k uctění památky vojáků padlých během druhé světové války. Toto dílo symbolizuje nutnost boje proti válce. Plastika zachycuje štíhlé tělo, které se bezvládně hroučí pod střelou, ovšem ve výrazu obličeje je zachycen i paprsek naděje. Jedná se o vrcholné dílo české plastiky.⁷⁴

Poslední prací, kterou Štursa v Novém Městě na Moravě vytvořil, byl reliéf „*Salvator mundi*“, který znázorňuje spasitele s plastickou svatozáří, na budově lékárny na Vratislavově náměstí na žádost lékárníka PhMr. Aleše Seicherta.⁷⁵

Další z jeho děl, které zdobí Nové Město na Moravě, pomník „*Pohřeb v Karpatech*“ byl ve městě umístěn až po jeho smrti prostřednictvím sbírky mezi občany. Jan Štursa sousoší čtyř vojáků, kteří ukládají mrtvé tělo přítele do hrobu, slíbil městu na jeho poslední návštěvě. Po jeho nečekané smrti dílo dokončila v roce 1932 hořická kamenická škola podle stejného pomníku v Předměřicích nad Jizerou. Sousoší, jako památník obětem první světové války, bylo slavnostně odhaleno za velké účasti a umístěno v parku za kostelem sv. Kunhuty na Vratislavově náměstí.⁷⁶

Na sklonku svého života měl velký počet zakázek, které vyžadovaly soustavnou práci. Ovšem jeho duševní stav mu práci značně komplikoval. Jeho deprese, kterými během svého

⁷¹ DVOŘÁK, K. Socha Píseň hor. *Ozvěna z Novoměstska*, 1. 10. 1905, roč. 3, č. 12, str. 2.

⁷² Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, *Sbírka památek na sochaře Jana Štursu a Vincence Makovského*, č. f. 16.

⁷³ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2008., str. 50.

⁷⁴ MAREK, J. R. Jan Štursa. *Národní listy*, 2. 5. 1925, roč. 65, č. 120, str. 3.

⁷⁵ SVOBODA, Pavel. *1000 stavebních památek a jiných zajímavostí Novoměstska a Žďárska*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2014, str. 172

⁷⁶ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1932, str. 69-70 [online].

života často trpěl, neúspěšně léčil jak v Praze, tak v Brně. Po další těžké duševní krizi se postřelil ve svém ateliéru v Praze a po pěti dnech v nemocnici dne 2. května 1925 zemřel.⁷⁷ Pohřben je mezi velikány národa na vyšehradském Slavíně.⁷⁸

Jeho nečekaná smrt byla ránou pro celý národ. Tisk tehdejší doby reagoval následovně: *"Bolestnou a těžkou ztrátu znamená pro české umění tragická smrt Jana Štursy. Dosah jeho odchodu je hluboký. Tím bolestnější, čím bohatší byly naděje, kterými jeho dílo rozkvétalo."*⁷⁹ Jan Štursa zapsal své jméno do dějin českého umění a přinesl do něj svůj silný osobitý styl. Je to jedna z velkých osobností, bez jejichž děl si nedovedeme představit podobu a další vývoj našeho sochařského umění. Vedle J. V. Myslbeka se jedná o nejvýznamnějšího sochaře českého novodobého umění.⁸⁰ O jeho světovém významu píše i novoměstský regionální tisk tehdejší doby Horácké listy následovně: *„Jméno Štursovo přeletělo hranice naší vlasti a jeho dílo známo a ceněno je všude ve velkých střediscích uměleckých pokladů po celé Evropě.“*⁸¹ Jeho významnost pro světové sochařství dokládá i fakt, že jeho sté výročí narození bylo zařazeno mezi světová kulturní výročí roku.⁸²

Dva roky po smrti byla na jeho rodném domě odhalena pamětní deska.⁸³ Osobnost Jana Štursy je ve městě nezapomenuta nejen jeho díly, ale i jeho vztahem, které k městu vždy měl. Nové Město na Moravě si jeho díla připomíná rozsáhlou sochařskou expozicí v Horácké galerii, která zachycuje celou jeho tvorbu.⁸⁴ Dále je na jeho památku ve městě pojmenována Štursova ulice a Základní umělecká škola Jana Štursy v Novém Městě na Moravě.

2.2 Vincenc Makovský

Vincenc Makovský se narodil dne 3. 6. 1900 v Novém Městě na Moravě do rodiny řezníka.⁸⁵ Po vystudování obecné školy nastoupil na reálku v Novém Městě na Moravě, kterou ukončil v roce 1918 maturitou. Jeho třídním učitelem se stal dr. Inocenc Arnošt Bláha, který na reálce v té době působil. Už na střední škole Makovský věděl, že se nechce stát architektem, jak mu doporučoval dr. Bláha, ale malířem. Po vojenské službě byl přijat na

⁷⁷ MAŠÍN, Jiří. *Jan Štursa 1880-1925: geneze díla*. Praha: Odeon, 1981., str. 53-54.

⁷⁸ GÖBL, Luboš. *Osobnosti Vysočiny*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2005, str. 217.

⁷⁹ MAREK, J. R. Jan Štursa. *Národní listy*, 2. 5. 1925, roč. 65, č. 120, str. 3.

⁸⁰ MAŠÍN, Jiří. *Jan Štursa 1880-1925: geneze díla*. Praha: Odeon, 1981., str. 57-58.

⁸¹ HARLAS, F. X. Jan Štursa. *Horácké listy*, 6. 5. 1927, roč. 19, č. 19, str. 1.

⁸² TESAŘOVÁ, Sylvie. Výročí novoměstských sochařů. *Novoměstsko* 3. 5. 2000, roč. 10, č. 8., str. 3.

⁸³ Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, *Sbírka památek na sochaře Jana Štursu a Vincence Makovského*, č. f. 16.

⁸⁴ GÖBL, Luboš. *Osobnosti Vysočiny*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2005, str. 217.

⁸⁵ KUSÁKOVÁ, Helena a kol. *Katalog výstavy 1957 ke sjezdu abiturientů, rodáků a přátel Nového Města na Moravě*. Nové Město na Moravě: MNV, 1957., str. 19.

Akademii výtvarných umění, kde se v letech 1922–1925 Vincenc Makovský stal žákem Jana Štursy. Makovský během studia v Praze malířství zaměnil za sochařství a brzy po tomto rozhodnutí sklídl první úspěchy a ceny za školní práci „*Hoch s mušlí*“. O Makovském tvůrčím oboru rozhodl právě učitelův příklad⁸⁶, jelikož Makovský měl k Janu Štursovi vždy hlubokou úctu a obdiv, i proto na začátku Makovského tvorby je možné spatřit vliv Štursy, který se ovšem postupně vytrácí, a posléze již na jeho dílech není vůbec patrný.⁸⁷ Už od počátku Makovského tvorby bylo zřejmé, že Makovský je talent. V kronice Nového Města na Moravě se píše: „*Díla Makovského opravňují k naději, že Makovský bude důstojným nástupcem Štursovým.*“⁸⁸

Akademii výtvarných umění dokončil v roce 1926 u profesora Bohumila Kafky, který ho vedl po tragické smrti Jana Štursy. Poté absolvoval roční pobyt ve Francii, kde se začal zajímat o avantgardní umění.⁸⁹ Své práce po návratu z Paříže představil na výstavě Spolku výtvarných umělců Mánes, což mu vyneslo členství v tomto spolku. Tímto si získal respekt části výtvarné obce a začal určovat modernímu českému sochařství nový směr.⁹⁰

V raných letech svojí umělecké kariéry, v třicátých letech 20. století, tvořil plastiky, které jsou charakteristické surrealistickým pojetím. Příkladem jsou díla „*Dívka s děckem*“, „*Dívčí sen*“ či reliéf „*Žena s vázou*“. Tato tvorba ho zařadila nejen mezi přední české surrealisty, ale je pozoruhodná i v evropském měřítku. Krátce se stal členem Skupiny surrealistů v ČSR, ale postupně jeho chuť k experimentování slábla a následně pod tlakem změněných společenských poměrů přešel k realismu a začal se věnovat tradičnímu sochařství. Tato jeho volba nakonec vedla k tomu, že byl v roce 1938 vyloučen ze Skupiny surrealistů Československé republiky.⁹¹

Poté, co opustil surrealistickou tvorbu, se začal účastnit veřejných sochařských soutěží a pracoval na veřejných zakázkách. Jedna z jeho prvních vyhraných soutěží byla bronzová portrétní busta Karla staršího ze Žerotína z roku 1935, která je umístěna na Dominikánském náměstí v Brně. Toto dílo je považováno za nejdokonalejší příklad Makovského portrétního

⁸⁶ HLUŠIČKA, Jiří – MALINA, Jaroslav – ŠEBEK, Jiří. *Vincenc Makovský*. Brno: CERM, 2002, str. 19-22.

⁸⁷ CHALUPA Josef a kol. *100. výročí narození sochaře Vincence Makovského: sborník z celostátního kolokvia, Nové Město na Moravě, 20. října 2000*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2001, str. 48.

⁸⁸ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1936, str. 147 [online].

⁸⁹ LAHODA, Vojtěch – NEŠLEHOVÁ, Mahulena a kol. *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938 - IV/2*. Praha: Academia, 1998, str. 360-362.

⁹⁰ HLUŠIČKA, Jiří – MALINA, Jaroslav – ŠEBEK, Jiří. *Vincenc Makovský*. Brno: CERM, 2002, str. 33.

⁹¹ BYDŽOVSKÁ, Lenka – SRP, Karel. *Český surrealismus 1929-1953: skupina surrealistů v ČSR: události, vztahy, inspirace*. Praha: Argo, 1996., str. 43-46.

umění, jelikož se v tomto portrétu snaží zachytit utrpení českého národa doby bělohorské.⁹² Mezi další významné sochařské portréty, které Makovský vytvořil, patří busta Boženy Němcové, podobizna Leoše Janáčka, Karla Havlíčka Borovského či Aloise Jiráska. Kromě toho Makovský vytvořil podobiznu svého třídního učitele Inocence Arnošta Bláhy, která je umístěna na Bláhově hrobě.⁹³

Makovský se snažil po celý svůj život předávat svoje poznatky a zkušenosti dalším generacím. Během 2. světové války sochař opustil Prahu a stal se vedoucím sochařského oddělení na Škole umění ve Zlíně. Zde se zformuloval nový styl československého výtvarného školství, díky čemuž škola vychovala řadu úspěšných grafiků, designerů strojů a nástrojů apod. Právě Vincenc Makovský zde položil základy československého průmyslového designu.⁹⁴ Makovský byl neustále ve styku s moravskou metropolí, proto po válce začal působit jako profesor Fakulty architektury a pozemního stavitelství Vysoké školy technické v Brně, a poté byl v roce 1952 jmenován profesorem Akademie výtvarných umění v Praze.⁹⁵

Další významnou prací Makovského je pomník Jana Amose Komenského v holandském Naardenu. Jelikož velký ohlas získal pomník J. A. Komenského v Uherském Brodě, došlo k jeho druhému odlití a socha byla v roce 1957 slavnostně odhalena v Nizozemsku. U této sochy kladl důraz na vyznění monumentálního celku plastiky a hlavně pozornost věnoval rozevřeným rukám Komenského, které mají vyjadřovat moudrost a vyrovnanost.⁹⁶ Třetí odlitek této sochy byl umístěn před soukromou univerzitou v Bethlehenu ve Spojených státech amerických v Pensylvánii. Tuto sochu darovala městu Bethlehem Univerzita Karlova v roce 1960.⁹⁷

Pomníky T. G. Masaryka byly z ideologických důvodů opakovaně odstraňovány a jejich realizace znemožňována. Teprve po listopadu 1989 se postupně navracely na místa určená. Pomník T. G. Masaryka byl vytvořen pro Olomouc, Brno, Humpolec, Bystřici nad Pernštejnem.⁹⁸ Odlitek sochy T. G. Masaryka byl odhalen při přítomnosti tehdejšího

⁹²Encyklopedie Brna [online]. [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_objektu&load=240

⁹³ CONTADINO, Luigi. *Skvosty českého umění: proměny českého výtvarného umění v kontextu dějin*. Olomouc: Rubico, 2009., str. 167.

⁹⁴ BREGANTOVÁ, Polana. *Dějiny českého výtvarného umění. (V), 1939-1958*. Praha: Academia, 2005, str. 264.

⁹⁵ HLUŠIČKA, Jiří – MALINA, Jaroslav – ŠEBEK, Jiří. *Vincenc Makovský*. Brno: CERM, 2002., str. 67.

⁹⁶ BREGANTOVÁ, Polana. *Dějiny českého výtvarného umění. (V), 1939-1958*. Praha: Academia, 2005., str. 355.

⁹⁷ MŠMT – tiskové zprávy [online]. [cit. 2018-01-17]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/komensky-podruhe-v-americe-od-16-brezna-2017>

⁹⁸ HLUŠIČKA, Jiří – MALINA, Jaroslav – ŠEBEK, Jiří. *Vincenc Makovský*. Brno: CERM, 2002, str. 48-49.

prezidenta Václava Havla také v hlavním městě Spojených států Amerických ve Washingtonu na Massachusetts Avenue v roce 2002.⁹⁹

Významný úkol, který Makovský dostal v roce 1956, bylo vytvoření alegorického sousoší „*Nový věk*“ pro Československý pavilon na Světové výstavě (Expo) pro rok 1958 v Bruselu. Pro tuto příležitost vytvořil dvě alegorické postavy zemědělství a vědy, mezi kterými se nachází stylizované tryskající slunce. Postavu zemědělství představuje žena s ovocem a postavu vědy muž se svitky plánů. Za tuto plastiku získal na Expo 1958 Velkou cenu světové expozice.¹⁰⁰ V dnešní době se originál nachází před hlavní branou Veletrhů Brno a kopii je možné vidět u Nové budovy Národního muzea v Praze.¹⁰¹

Důkazem, že novoměstský patriot zůstal věrný rodnému městu a své škole, je velký počet jeho děl, které v Novém Městě na Moravě můžeme nalézt. Jeho první prací pro rodné rodiště, a zároveň první veřejnou zakázkou, byla v roce 1928 podobizna Josefa Šimka, prvního ředitele měšťanské školy v Novém Městě na Moravě. Tímto dílem z bronzu se může pyšnit vestibul Základní školy na Vratislavově náměstí.¹⁰²

Svému rodnému městu pomáhal při koncepci úpravy náměstí, proto dodnes má Vratislavovo náměstí podobu takovou, jak ji navrhl sám Vincenc Makovský. Dále na jeho návrh bylo umístěno dílo „*Raněný*“ před rodný dům Jana Štursy, prosazoval zřízení galerie v Novém Městě na Moravě a zasadil se o vznik odpovídajících prostor pro expozici tvorby Jana Štursy.¹⁰³ Zápis z novoměstské kroniky hovoří: „*Byl věrným synem svého rodného města, jemuž byl ochotným a obětavým rádcem a pomocníkem ve všech otázkách uměleckých....*“¹⁰⁴

V novoměstské reálce, kde studoval, uspořádal v prostorách školy svoji vůbec první výstavu.¹⁰⁵ V této škole, která byla v roce 1970 přejmenována na Gymnázium Vincence Makovského, jsou nainstalována tři jeho díla. Reálce věnoval sochu Jana Ámose Komenského v nadživotní velikosti, která je umístěna v aule školy.¹⁰⁶ Ve vestibulu školy se nachází sádrový odlitek sochy Tomáše Garrigue Masaryka. Třetí dílo Makovského z roku 1931 se

⁹⁹ *American friends of the Czech republic* [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <https://afocr.org/wilson-monument-and-tg-masaryk-memorial>

¹⁰⁰ BREGANTOVÁ, Polana. *Dějiny českého výtvarného umění. (V), 1939-1958*. Praha: Academia, 2005., str. 456

¹⁰¹ *Archiweb* [online]. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/domaci/sousosi-novy-vek-od-vincence-makovskeho-se-bude-restaurovat>

¹⁰² ŠINDELÁŘ, Dušan. *Národní umělec Vincenc Makovský*. Praha: Státní nakladatelství, 1963., str. 33.

¹⁰³ CHOCHOLÁČOVÁ, Zdeňka. Za Vincencem Makovským. *Novoměstsko*, 26. 5. 2000, roč. 10, č. 10, str. 3.

¹⁰⁴ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1967, str. 27 [online].

¹⁰⁵ ŠINDELÁŘ, Dušan. *Národní umělec Vincenc Makovský*. Praha: Státní nakladatelství, 1963., str. 33.

¹⁰⁶ CHALUPA Josef a kol. *100. výročí narození sochaře Vincence Makovského: sborník z celostátního kolokvia, Nové Město na Moravě, 20. října 2000*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2001., str. 41.

nachází před gymnáziem. Jedná se o bustu prvního ředitele reálky Leandra Čecha. Makovský byl pověřen k vytvoření tohoto díla, jelikož se stal vítězem anonymního soutěžního návrhu.¹⁰⁷

Makovský se do historie města také zapsal tím, že se aktivně podílel na akcích spolku Horák v Novém Městě na Moravě. Kolektiv mladých umělců organizoval divadelní představení, ve kterých Makovský projektoval a realizoval scénu divadla či navrhoval plakáty akcí.¹⁰⁸ Dalším jeho projektem bylo vytvoření znaku pro Novoměstský Sportovní klub, který tento znak používá dodnes.¹⁰⁹

Po těžké nemoci Vincenc Makovský zemřel dne 28. prosince roku 1966 v Brně. V Kronice Nového Města na Moravě se o úmrtí rodáka píše: „*Našemu národu odešel umělec, jehož dílo ztělesňovalo v monumentalitě, čistotě a ideovém patosu nejsilnější tradice a úroveň novodobého českého sochařství. Ve svém životě a tvorbě byl neustále spjat se svým rodným městem a krajem a střežil odkaz svého učitele a našeho rodáka Jana Štursy.*“¹¹⁰

Rozloučení s umělcem se konalo v Janáčkově divadle v Brně. Následně byla rakev odvezena do jeho rodného města, kde byla vystavena u Štursova pomníku „*Raněný*“ s čestnou stráží. Pohřben byl do rodinného hrobu na evangelickém hřbitově v Novém Městě na Moravě.¹¹¹ Město je na svého rodáka patřičně hrdé, proto nechalo na jeho rodný dům upevnit pamětní desku. Průřez jeho tvorby je možné spatřit v expozici Horácké galerie v Novém Městě na Moravě.

Makovský se neodmyslitelně zapsal do českého moderního umění, proto mu jeho osobitý styl zajistil jedno z předních míst české výtvarné tvorby ve 20. století. Mohl za to nejenom jeho nevšední talent, ale také to, že se mohl rozvíjet pod pedagogickým vlivem Jana Štursy, Františka Kupky či Francouze Antoiného Bourdelle. Makovský sbíral úspěchy i v zahraničí, proto si jeho stěžejní plastiky našly své místo v renomovaných sbírkách v Evropě i Americe.¹¹²

¹⁰⁷ RUDOLFOVÁ, Věra. *Kraj věčných návratů: medailonky osobností kulturního života Vysočiny*. Brno, 2005., str. 49.

¹⁰⁸ HLUŠIČKA, Jiří – MALINA, Jaroslav – ŠEBEK, Jiří. *Vincenc Makovský*. Brno: CERM, 2002, str. 23-24.

¹⁰⁹ Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, *Sbírka památek na sochaře Jana Štursu a Vincence Makovského*, č. f. 16.

¹¹⁰ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1967, str. 27 [online].

¹¹¹ Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, *Sbírka památek na sochaře Jana Štursu a Vincence Makovského*, č. f. 16.

¹¹² HLUŠIČKA, Jiří – MALINA, Jaroslav – ŠEBEK, Jiří. *Vincenc Makovský*. Brno: CERM, 2002, str. 76-77.

2.3 Karel Němec

Karel Němec se narodil 25. října 1879 v Novém Městě na Moravě. Během svého mládí volné chvíle trávil nad malbami a kresbami jako samouk. Ve svých dvaceti čtyřech letech odešel, i přes odpor otce, studovat na krajinářskou soukromou školu Aloise Kalvody v Praze. V této době zde vzkvétalo období umění české novorenesance, což ho v jeho pozdější tvorbě ovlivnilo.¹¹³ Během sedmi let, které strávil v Praze, se účastnil velkého množství významných výstav spolu s Janem Štursou, a setkání výtvarných umělců Spolku „Mánes“, kterého se stal také členem. V roce 1911 ho rodinné poměry donutily k návratu do svého rodného města.¹¹⁴ V této době maloval olejomalby, dřevoryty, linoryty, knižní ilustrace a sgrafita. První světovou válku prožil na ruské frontě, ovšem brzy upadl do ruského zajetí a až do roku 1917 byl vězněn v zajateckém táboře v Nižním Novgorodu. Po návratu z Ukrajiny se začal čím dál více věnovat grafice místo malířství. Důkazem jsou novoměstské tisky tehdejší doby, které se nesou v duchu grafické úpravy Karla Němce. Jedná se hlavně o pozvánky, novoročenky, nástěnné kalendáře či reklamy.¹¹⁵

Němcova tvorba je podložena četnými uměleckými a literárními znalostmi či poznáním osobnosti horáckého člověka, který má podle něj drsný, ale i laskavý charakter. Snažil se ve svých dílech o zachycení lidské povahy. Náměty často čerpal z přírody chudého Horácka, ze života horáckého lidu či ze zkušeností z jeho vlastního života. V tvorbě ho dále inspirovaly biblické příběhy, čeští svatí či folklórní tradice. Velký vliv na jeho tvorbu mělo také přátelství s novoměstským rodákem Janem Štursou.¹¹⁶

Jeho díla, která jsou kombinací techniky sgrafita a fresky, je možné najít po celém městě i nejbližším okolí. Sgrafito vzniká proškrabáním svrchní vrstvy bílé omítky do spodní vrstvy tmavé omítky.¹¹⁷ Právě tomuto způsobu výzdoby stěny se Němec věnoval dvacet pět let až do roku 1948. Němcův rukopis je snadno rozpoznatelný, jelikož dbá na bohatě zdobené ornamenty a užívá ve svých provedení hlavně barvu cihlově červenou nebo hnědou na pozadích.¹¹⁸

¹¹³ SVOBODA, Pavel. *1000 stovebních památek a jiných zajímavostí Novoměstska a Žďárska*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2014., str. 170-171.

¹¹⁴ KUSÁKOVÁ, Helena a kol. *Katalog výstavy 1957 ke sjezdu abiturientů, rodáků a přátel Nového Města na Moravě*. Nové Město na Moravě: MNV, 1957., str. 14.

¹¹⁵ CHOCHOLÁČOVÁ, Zdeňka. *Sgrafita na kostele svatě Kunhuty v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2001, str. 61.

¹¹⁶ KONZBUL, Jan. *Horácko a jeho lid*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1959., str. 71.

¹¹⁷ BRADNOVÁ, Hana. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993., str. 726.

¹¹⁸ CHOCHOLÁČOVÁ, Zdeňka. *Sgrafita na kostele svatě Kunhuty v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2001, str. 23.

První sgrafitovou výzdobu Karel Němec v Novém Městě na Moravě vytvořil v roce 1923 na průčelí nově restaurovaného hotelu Panský dům na Vratislavově náměstí. Na této budově zhotovil alegorické scény na námět „*Pijáctví*“.¹¹⁹ Tato výzdoba měla velký úspěch, proto posléze začal zdobit svými sgrafity nespočet domů po celém městě. Mezi nejznámější sgrafita, která se zachovala dodnes, patří například dům Adolfa Slonka, který je ozdoben sgrafitem „*Lyžaři*“, Hotel Musil se sgrafity „*Hodování a Muzika*“, dále sgrafito „*Břetislav a Jitka*“ na domě ve Štursově ulici či „*Hejkal*“ na Hájkově ulici.¹²⁰

Ovšem jeho nejvýznamnější dílo byla výzdoba exteriéru kostela sv. Kunhuty v Novém Městě na Moravě, který je vyzdoben sgrafity z roku 1929. Tato výzdoba, kterou Karel Němec tvořil dva roky, zaplnila kromě východní stěny věže všechny plochy fasády kostela. Na největších plochách kostela umístil českého světce Václava, Slovanské věrozvěsty, sv. Vojtěcha, Bořivoje s Ludmilou či různé výjevy ze Starého a Nového zákona. Během své práce počítal s optickými úhly pozorovatele, pod kterými budou jeho sgrafita pozorována. Inspiraci Karel Němec našel v lidových legendách a výjevech z českých dějin. Němec je autorem i interiéru kostela. Chopil se výzdoby tzv. Černé kaple, jejíž výmalba znázorňuje Vyhnání z ráje, Peklo, Očistec a Nebe. Dále je také autorem vítězného oblouku pojmenovaného „*České nebe*“ v interiéru kostela, kde vystupují po stupních k trůnu čeští světci.¹²¹

Dále se podílel na výzdobě staré radnice. Usnesením městského zastupitelstva byla budova staré radnice věnována Horáckému muzeu, a proto celá budova získala v roce 1938 novou fasádu, která byla ozdobena sgrafity Karla Němce. Na věži se nachází městský znak s nápisem „Horácké muzeum“ a po stranách vchodu jsou dva sgrafitové nápisy.¹²² Dalším významným počinem byla výzdoba fasády hřbitovního kostela Nanebevzetí Panny Marie postaveného v roce 1596, nazývaného Kostelíček.¹²³

Během třicátých let dvacátého století ozdobil sgrafity i velké množství budov v městech celého kraje. Například Sokolovnu ve Žďáře nad Sázavou, vnitřek kostela na Fryšavě pod Žákovou horou, věž kostela v Bobrové, penzion na Rokytně a Třech Studních či domy ve

¹¹⁹ ŠEBEK, Jiří. *Karel Němec: 1879-1960*. Jihlava: Oblastní galerie Vysočiny, 1966, str. 43-44.

¹²⁰ RUDOLFOVÁ, Věra. *Kraj návratů a setkání: medailonky osobností kulturního života Vysočiny*. Tišnov: Sursum, 2006., str. 16-17.

¹²¹ CHOCHOLÁČOVÁ, Zdenka. *Sgrafita na kostele svaté Kunhuty v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2001, str. 24.

¹²² KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2008., s. 63.

¹²³ SVOBODA, Pavel. *1000 stavebních památek a jiných zajímavostí Novoměstska a Žďárska*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2014, str. 175-176.

Žďáře nad Sázavou, Fryšavě a Zubří. Jeho posledním dílem byla výzdoba lékárny v Havlíčkově Brodě.¹²⁴

Nevěnoval se pouze sgrafitům, ale vytvářel i olejomalby. Jeho obrazy je možné najít v soukromých sbírkách po celé republice. V jeho olejomalbách byla nejvíce zobrazovaným námětem krajina, ať už domácího prostředí, Vysočiny či krajiny z války. Dalším jeho prvkem tvorby byly dřevoryty a linoryty, kde zobrazoval převážně krajinu, která ho obklopovala, a náměty ze světa bájí a pohádek. Zajímavostí je také, že se věnoval navrhováním domácí vyroběných dřevěných hraček a návrhem loutek, kterým dával Němec svůj osobitý umělecký styl.¹²⁵

Karel Němec zemřel 17. června 1960 ve svém rodišti, kde byl také pohřben.¹²⁶ Během svého života se zapojoval do společenského života ve městě. Zejména se věnoval režii opery místního divadelního spolku a navrhoval kulisy. Dále se zasazoval o rozvoj Horáckého muzea.¹²⁷ Umělcův odkaz je ve městě značný, jelikož svým charakteristickým stylem vytvořil v Novém Městě na Moravě mnoho pozoruhodných a znamenitých děl. I proto můžeme v novoměstské kronice najít: „*Památku svého vynikajícího rodáka a věrného občana zachová naše město v hluboké a trvalé úctě.*“¹²⁸

V roce 2010 byla na rodném domě odhalena pamětní deska Karla Němce ve Žďárské ulici č. p. 40. Na desce je zobrazena ruka držící škrabku pro tvorbu sgrafit.¹²⁹ V expozici Horácké galerie jsou umístěny jeho dvě olejomalby – obraz „*Zimní cesta*“ a „*Zimní motiv s chalupami*“. Uměleckou pozůstalost jeho děl schraňuje Horácké muzeum, které čítá kolem 1200 kusů. Jedná se o dřevoryty, akvarelové malby, kresby a návrhy sgrafit, autorské hračky, ručně psané knihy apod.¹³⁰

¹²⁴ RUDOLFOVÁ, Věra. *Kraj návratů a setkání: medailonky osobností kulturního života Vysočiny*. Tišnov: Sursum, 2006., str. 17.

¹²⁵ ŠEBEK, Jiří. *Karel Němec: 1879-1960*. Jihlava: Oblastní galerie Vysočiny, 1966, 23-25.

¹²⁶ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1960, str. 99 [online].

¹²⁷ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2008., str. 82.

¹²⁸ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1960, str. 99 [online].

¹²⁹ Kronika Nového Města na Moravě, rok 2010, str. 32 [online].

¹³⁰ RUDOLFOVÁ, Věra. *Kraj návratů a setkání: medailonky osobností kulturního života Vysočiny*. Tišnov: Sursum, 2006., str. 12-13.

2.4 Hana a Jiří Brady

Sourozenci Hana Brady, rok narození 1931, a Jiří Brady, rok narození 1928, se narodili v domě č. p. 13 na Vratislavově náměstí do židovské rodiny. V Novém Městě na Moravě nikdy nebyla židovská čtvrť či komunita. Novoměstské židovské rodiny se hlásily k československé národnosti, nežily v ústraní, ale plně se podílely na společenském životě ve městě. Jejich rodiče Karel Brady-Metzl a Markéta Brady se zapojovali do ochotnického divadla, finančně podporovali Sportovní klub, Karel Brady-Metzl byl dobrovolným hasičem a členem Sokola. Vedl a vlastnil prosperující obchod s potravinami, zavedl maloobchodní prodej uhlí a před domem nechal postavit první benzinovou čerpací stanici ve městě. Ovšem rozvoj rodinného podniku ukončila nacistická okupace Československa v březnu roku 1939.¹³¹ Tato událost navždy změnila rodině Bradyových život, jelikož nacisté prohlásili Židy za nebezpečné nepřátele. Díky nacistickým rasovým zákonům byly židovské rodiny společensky separovány, nesměly se účastnit veřejného života, musely nosit žlutou Davidovou hvězdu a od roku 1940 nesměly děti navštěvovat školu. Cílem nacistického diktátora Adolfa Hitlera bylo úplné vyhlazení židovského národa, proto nařídil deportaci Židů do koncentračních táborů.¹³² Nejprve z rodiny Bradyových byla do koncentračního tábora na jaře v roce 1941 převezena jejich matka Markéta, která zemřela v Osvětimi v říjnu 1942. Posléze byl zatčen i otec Karel Brady-Metzl v listopadu 1941 a zavražděn 14. července 1942 v Osvětimi.¹³³

Díky těmto událostem se z desetileté Hany a jejího třináctiletého bratra Jiřího stali sirotci a starali se o ně příbuzní. Obě děti byly nakonec také předvolány v květnu 1942 do Třebíče a následně s kufrem, který nemohl vážit více než 30 kg, převezeni do Terezína.¹³⁴ V Terezíně byli od sebe rozděleni a dalšího dva a půl roku strávili v přeplněných prostorech pro pět tisíc lidí. Jiří Brady musel pracovat, proto se ve třinácti letech stal v Terezíně učedníkem instalatérem. Toto povolání mu později zachránilo život v Osvětimi. Během svého pobytu v Terezíně se podílel na vydávání ilegálního časopisu *Vedem*. Tento časopis psali a ilustrovali dvanáctiletí až patnáctiletí chlapi, kteří tvořili a publikovali básně, povídky,

¹³¹ ČERNÝ, Jaromír. *Byli jedni z nás: vzpomínka na naše novoměstské spoluobčany, oběti holocaustu*. Nové Město na Moravě: Novoměstský okrašlovací spolek, 2003., str. 8-10

¹³² ČERNÁ, Jana a kol.: *Zmizelé Nové Město na Moravě: procházka novoměstskými ulicemi*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2016., str. 43-44

¹³³ *Oficiální stránky knihy Hanin kufřík* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://www.hanassuitcase.ca/?p=183>

¹³⁴ *Archiv památníku Terezín* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ghetto/detail.php?table=ghetto&col=id&value=2016470>

eseje či vtipy. Jednotlivá čísla časopisů se dochovala a během komunistické doby v Československu vycházela strojopisná samizdatová verze.¹³⁵

Hana díky svému nízkému věku pracovat nemohla, a tak tajně navštěvovala improvizované ilegální vyučování. Zde děti tajně vyučovala známá malířka Riedl Rocker-Brandeis. Každý maloval, cokoliv ho napadlo – vzpomínky z dětství, svoje sny a touhy či zážitky z Terezína. Obrázky, které Hana namalovala, se dochovaly dodnes.¹³⁶

Situace se pro Hanu a Jiřího změnila v roce 1944, kdy bylo z Terezína vypraveno posledních deset transportů do Osvětimi s vězni a mezi nimi i oni dva. Terezín opustil každý v jiném transportu, Jiří Brady byl do Osvětimi deportován 28. 9. 1944.¹³⁷ V Osvětimi už se sourozenci nepotkali, jelikož třináctiletá Hana byla hned po příjezdu při vstupní selekci shledána jako práci nezpůsobilá a poslána do plynové komory. Den 23. října 1944 byl nejenom dnem příjezdu, ale také dnem její smrti.¹³⁸

Jiří Brady byl po příjezdu do Osvětimi, díky tomu, že lhal o svém věku, zařazen během vstupní selekce k práci v Gleiwitzu I. V táboře strávil dohromady šest měsíců jako montér ve vagónce. Celý jeho pobyt v koncentračním táboře byl bojem o holý život. Jiří Brady vypráví: „*Pracovali jsme šest dní v týdnu, myslím, že deset hodin denně. A v neděli, abychom nezrezivěli, jsme stavěli rybník, nosili kameny, takže neděle byla nejhorší. V noci jsme nemohli ani ležet, museli jsme s roztaženými nohama sedět jeden v druhém celou noc.*“¹³⁹

Změna nastala 17. ledna 1945, kdy nacisté začali zajatce z koncentračních táborů evakuovat do Německa před Rudou armádou. Každý dostal bochník chleba a musel jít pěšky několik dní. Poté, co se zajatci i s Jiřím dostali do Blechhammeru, tábora pro anglické zajatce, přišli Rusové a nacisté utekli.¹⁴⁰

Po návratu z pochodu smrti se v Novém Městě na Moravě dozvěděl o smrti své sestry a svých rodičů. Krom strýce zde nenašel nikoho z rodiny. Poté, co vyléčil v novoměstské nemocnici zdravotní následky způsobené v koncentračním táboře, vystudoval obchodní

¹³⁵ *Časopis Vedem* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.vedem-terezin.cz/index.html>

¹³⁶ ČERNÝ, Jaromír. *Byli jedni z nás: vzpomínka na naše novoměstské spoluobčany, oběti holocaustu*. Nové Město na Moravě: Novoměstský okrašlovací spolek, 2003., str. 11-14.

¹³⁷ *Archiv památníku Terezín* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ghetto/detail.php?table=ghetto&col=id&value=2016470>

¹³⁸ *Holocaust (Databáze obětí)* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/78945-hana-bradyova/>

¹³⁹ ČERNÝ, Jaromír. *Byli jedni z nás: vzpomínka na naše novoměstské spoluobčany, oběti holocaustu*. Nové Město na Moravě: Novoměstský okrašlovací spolek, 2003., str. 17-18.

¹⁴⁰ *Lidové noviny* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/brady-prezil-holocaust-a-vypravi-pribeh-sve-sestry-poslali-ji-rovnou-do-plynu-lyk-/lide.aspx?c=A161022_132444_lide_ELE

akademii v Praze, kde se naučil anglicky. Nástup komunistického režimu v Československu přiměl Jiřího v roce 1949 k odchodu z vlasti a emigraci do Kanady. Tady využil dovednosti instalatéra, které se naučil v Terezíně, a otevřel si instalatérskou firmu, která funguje dodnes.¹⁴¹

V Kanadě zasvětil část svého života osvětě o hrůzách holocaustu a vzpomínáním na svůj život v koncentračních táborech. V devadesátých letech 20. století byl v kontaktu se svým spoluvězněm Jiřím Kurtem Kotoučem, který chtěl vydat články z časopisu Vedem knižně. Komunistický režim knihu zakázal vydat, proto ji Kotouč poslal do Kanady Jiřímu Brady, který vydal anglickou verzi v USA. Kniha měla veliký úspěch a obdržela cenu za nejlepší publikaci roku o holocaustu. U nás tato kniha vyšla v roce 1995 pod názvem „*Je mojí vlastní hradba ghatt?*“.¹⁴² Jiří Brady se po roce 1989 začal angažovat ve prospěch své rodné vlasti. Zorganizoval a sám výrazně přispěl Lidovým novinám na nové tiskařské stroje, jelikož chtěl podpořit svobodný tisk a stal se zakládajícím členem Česko-kanadské obchodní komory, která pomáhá s rozvojem obchodních aktivit mezi Kanadou a Českou republikou.¹⁴³

Jiří Brady neznal žádné okolnosti ohledně smrti své sestry Hany. Až v roce 1998 se od svých známých dozvěděl, že se v jedné místnosti Osvětimského muzea na hromadě kufrů nachází i kufr, na kterém je napsáno Hana Brady. Díky této informaci se odhodlal k první návštěvě koncentračního a vyhlazovacího tábora v Osvětimi. Kufr zde však již nenašel, ale získal zachovalé dokumenty o svých rodičích a sestře.¹⁴⁴

Příběh Hany Brady rozkryla náhodně až japonská lektorka Fumiko Išioka v roce 2000. Jelikož Hanin příběh vzbudil obrovskou pozornost nejenom v Japonsku, byl převyprávěn v knize „*Hanin kufřík*“ kanadskou novinářkou Karen Levine.¹⁴⁵ Tato kniha vypráví dvě dějové linie. První dějová linka je věnována japonské učitelce Fumiko Išioky, která chtěla svým žákům v Japonsku co nejvíce přiblížit osud evropských Židů. Proto jako ředitelka Tokijského centra pro studium holocaustu získala na výstavu kufřík z koncentračního tábora Osvětim. Na přední straně tohoto kufříku bylo napsáno: Hanna Brady, 16. 5. 1931, „Waisenkind“ (sirotek).¹⁴⁶ Tímto začalo nelehké pátrání Fumiko Išioky po osudu holčičky, které patřil kufřík

¹⁴¹ ČERNÝ, Jaromír. *Byli jedni z nás: vzpomínka na naše novoměstské spoluobčany, oběti holocaustu*. Nové Město na Moravě: Novoměstský okrašlovací spolek, 2003., str. 12.

¹⁴² Tamtéž, str. 20-21.

¹⁴³ *Česká televize – Jiří Brady* [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/jiri-brady/>

¹⁴⁴ ČERNÝ, Jaromír. *Byli jedni z nás: vzpomínka na naše novoměstské spoluobčany, oběti holocaustu*. Nové Město na Moravě: Novoměstský okrašlovací spolek, 2003., str. 21.

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 23.

¹⁴⁶ LEVINE, Karen. *Hanin kufřík: příběh dívky, která se nevrátila*. Praha: Portál, 2003., str.14.

z Osvětimi. Toto hledání probíhalo po celém světě, až nakonec došlo k úplnému zrekonstruování příběhu Hany Brady. Fumiko Išioky získala první vodítko od osvětimského muzea. Dozvěděla se, že Hana byla do Osvětimi poslána z Terezína, proto následně navštívila Terezín a zjistila, že bratr Hany žije a díky Židovskému muzeu v Praze se po dalším pátrání nakonec s Jiřím Bradym setkala. Pátrání Fumiko Išioky je popsáno v první dějové linii – Tokio 2000 a Tokio 2001. Druhá dějová linie knihy vypráví o osudu Hany Brady od třicátých let dvacátého století, tedy od dětství v Novém Městě na Moravě, o následném pobytu v Terezíně až po Osvětim.¹⁴⁷

Knih „Hanin kufřík“ byla přeložena do více než čtyřiceti jazyků. V roce 2003 vyšla v České republice. Kromě knihy „*Hanin kufřík*“ byl také v roce 2009 natočen v kanadsko-české koprodukcí dokumentární film „*Inside Hana's suitcase*“, který se částečně natáčel v Novém Městě na Moravě.¹⁴⁸ Tento dokumentární film získal řadu ocenění. Vytvořeno bylo i divadelní představení.¹⁴⁹

Tento tragický osud novoměstské rodačky, která ve třinácti letech zemřela ve vyhlazovacím táboře, nesmí být zapomenut a je nutné, aby byly připomínány zřůdnosti nacistického režimu. Hanin osud pomáhá pochopit a uvědomit si hrůzy holocaustu dětem po celém světě. Dodnes se Jiří Brady podílí na záslužné práci při vysvětlování holocaustu, za což byl oceněn ve Velké Británii, Kanadě či Německu.¹⁵⁰

Rodinu Brady si město připomíná při slavnostních příležitostech, jelikož má na paměti, že na období holocaustu musí být upřena pozornost, aby se dalším podobným hrůzám předcházelo. Jiří Brady, který často město navštěvuje, byl jmenován čestným občanem Nového Města na Moravě¹⁵¹, a na domě Bradyových byla odhalena pamětní deska Hany Brady 12. července 2005.¹⁵² Nad pamětní deskou z pálené keramiky je zobrazena malá holčička znázorňující Hanu s kufříkem.

¹⁴⁷ LEVINE, Karen. *Hanin kufřík: příběh dívky, která se nevrátila*. Praha: Portál, 2003., str. 9-16.

¹⁴⁸ Česká televize – *Hanin kufřík* [online]. 2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10366879406-hanin-kufrik/21238255278/>>.

¹⁴⁹ *Oficiální stránky knihy Hanin kufřík* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://www.hanassuitcase.ca/?p=257>

¹⁵⁰ Česká televize – *Jiří Brady* [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/jiri-brady/>

¹⁵¹ ŠULA, Lubomír. Na výstavu poděkování „Zmařené osudy“ se přijel podívat Jiří Brady. *Novoměstsko*, 1. 7. 2011, roč. 21, č. 8, str. 5.

¹⁵² JAŠKOVÁ, Eva. Na počest Hany Brady. *Novoměstsko*, 29. 7. 2005, roč. 15, č. 13, str. 1.

2.5 Leander Čech

Osobnost Leandra Čecha je v Novém Městě na Moravě spojena především s pedagogickou činností. Leander Čech se sice nenarodil v Novém Městě na Moravě, ovšem výraznou část svého života zde působil jako ředitel novoměstské reálky.

Leander Čech se narodil dne 27. února 1854 v Cetorazi u Pacova do učitelské rodiny. Během jeho dětství se celá rodina přestěhovala do Brna, kde vystudoval gymnázium. Poté pokračoval na univerzitě v Praze, kde se zaměřil na český a německý jazyk. Po studiích začal působit jako učitel v Telči. Během patnácti let, kdy zde působil, měl velký vliv na svoje studenty, mimo jiné i na svého studenta Otakara Březinu.¹⁵³

Jeho celoživotním cílem bylo pozvednout národnostní cítění a úroveň vzdělanosti, proto byl jedním ze zakladatelů Národní jednoty pro jihozápadní Moravu, která vznikla v roce 1886. Hlavní náplní této Národní jednoty bylo čelit germanizaci a organizovat vlastenecké a osvětové aktivity se zaměřením na školství, přednáškovou činnost, podporování kulturních akcí či vydávání tiskovin.¹⁵⁴ V Novém Městě byl ustanoven místní odbor jednoty pod vedením Inocence Arnošta Bláhy, který byl ukončen v roce 1919. Tato jednota organizovala akce nejenom pro město, ale i pro okolní obce.¹⁵⁵

Činnost Leandra Čecha zahrnovala velké množství aktivit. Byl jmenován členem České akademie věd a umění. Vedle pedagogické činnosti se od mládí věnoval literatuře a vypracoval se až na literárního kritika. Osvojil si od francouzských a německých teoretiků moderní postupy a metody. Zabýval se rozbořením děl Karoliny Světlé, Hálkových dramát či studii Františka Palackého. Své příspěvky publikoval ve Světozoru, Literárních listech či Hlídce literární.¹⁵⁶

V Novém Městě na Moravě začal působit od roku 1894, jelikož byl vybrán na místo ředitele nově vzniklé zemské vyšší reálky. Tato škola sídlila nejprve ve stejné budově jako škola obecní a městská, ovšem kvůli velkému zájmu o studium se Leander Čech zasloužil o otevření nové budovy v roce 1901. Díky němu na Novoměstsku došlo k pozvednutí úrovně středního školství, neboť zaváděl nové metody vyučování, vydal množství učebnic či podporoval chudé studenty.¹⁵⁷ Dále se podílel na společenském a sportovním dění ve městě.

¹⁵³ GÖBL, Luboš. *Osobnosti Vysočiny*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2005., str. 41.

¹⁵⁴ NAVRÁTIL, Emil a kol. *Pamětní spis k jubileu čtyřicetiletého trvání Národní jednoty pro jz. Moravu*. Brno: Národní jednota, 1926, str. 11

¹⁵⁵ MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009, str. 114.

¹⁵⁶ ČERNÁ, Jana a kol.: *Zmizelé Nové Město na Moravě: procházka novoměstskými ulicemi*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2016., str. 170.

¹⁵⁷ GÖBL, Luboš. *Osobnosti Vysočiny*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2005., str. 41.

Stal se předsedou Bruslařské klubu v Novém Městě na Moravě, který vznikl r. 1886. Jelikož na Novoměstsku byl postupně větší zájem o lyžování, došlo k tomu, že z Bruslařského klubu se stal Sportovní klub, který začal pořádat lyžařské závody.¹⁵⁸

Leander Čech zemřel 27. 7. 1911 v Novém Městě na Moravě, kde byl za účasti celého města pohřben. Byl osobností, která se mezi novoměstskými občany těšila skutečné úctě a oblibě a osobností, která ovlivnila směřování novoměstského středního školství. Dokazuje to i fakt, že byl před budovou reálky odhalen na jeho památku pomník od Vincence Makovského a symbolicky druhá základní škola byla postavena na ulici Leandra Čecha v roce 1969.¹⁵⁹ Dodnes probíhají ve městě vzpomínkové akce jako připomínka jeho osoby, která nejenom pro školství v Novém Městě na Moravě mnoho udělala.

¹⁵⁸ KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006, str. 68

¹⁵⁹ ŠULA, Lubomír. Na výstavu poděkování „Zmařené osudy“ se přijel podívat Jiří Brady. *Novoměstsko*, 1. 7. 2011, roč. 21, č. 8, str. 14.

3. Regionální dějiny v kurikulárních dokumentech

3.1 Vymezení regionálních dějin

Regionální dějiny se zabývají historickým vývojem společnosti na určitém menším území a jsou vymezeny jako dějiny dílčích oblastí. Proto v tomto ohledu chápeme pojem region, jako oblast, která se vyznačuje tím, že se jedná o území menší než je stát. Například se může jednat o členění od větších územních jednotek (kraje) až po ty nejmenší (obce). Nejde ovšem pouze o mechanické členění státu na menší oblasti, ale bereme v úvahu i skupinu lidí žijících na určitém teritoriu. Regionálně zaměřená historiografie zastupuje jen určité zaměření v rámci územního členění historiografie, proto regionální dějiny nemůžeme řadit mezi samostatnou vědní disciplínu.¹⁶⁰

Metody, předmět či metodické zásady regionálních dějin jsou totožné s obecnými zásadami historické vědy.¹⁶¹ Ovšem každý region je ovlivňován jinými specifiky, proto nám každé historické regionální téma nabízí různé metody zkoumání pro konkrétní oblast. Čapek a kolektiv píše: „*Při bádání v regionálních dějinách se spojují interdisciplinárně dílčí historické vědy – především výsledky teorie památkové péče, folkloristiky a etnografie, muzeologie, historické geografie a demografie.*“¹⁶²

Regionální dějiny mají dva hlavní úkoly. Prvním úkolem je být součástí národních dějin a obohatit celou historiografii. Druhým důležitým cílem je zpracování dějin určitého teritoria, čímž přispěje k sebepoznání daného regionu pro vlastní potřeby, aniž by se tato práce stala základem pro celostátní historiografie.¹⁶³

Regionální dějiny jsou pro občany regionu významné z toho důvodu, že v sobě koncentrují funkci výukovou, společenskou a výchovnou. Občanům regionu umožňují získání informací o minulosti jejich prostředí, v němž žijí.¹⁶⁴ Protože právě k místu, kde žijeme, máme citový vztah, nabývají historické události na intenzitě a dochází k zvyšování jejich emocionálního náboje. Dále budí a podněcují určitou formu vlastenectví a usnadňují interkulturní porozumění. Důraz na regionální historii prohlubuje vztah k vlastní historii a

¹⁶⁰ BARTOŠ, Josef – SCHULZ Jindřich – TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 6-7.

¹⁶¹ SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, str. 5.

¹⁶² ČAPEK, Vratislav – GRACOVÁ, Blažena – JÍLEK, Tomáš – VÝCHODSKÁ, Helena. *Úvod do studia didaktiky dějepisu*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005, str. 68.

¹⁶³ BARTOŠ, Josef - SCHULZ Jindřich - TRAPL Miloš. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 14.

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 16- 17.

zvyšuje potřebu ochrany přírodních i historických památek regionu. Tím tedy úctu ke kulturnímu dědictví.¹⁶⁵

Ve vyučovacím procesu přispívají regionální dějiny „k využití principu od bližšího ke vzdálenějšímu, od známého k neznámému, od bezprostředního a konkrétního k obecnějšímu a abstraktnějšímu, od spontánního zájmu k hlubšímu a širšímu poznání a pochopení.“¹⁶⁶ Díky těmto principům u žáků dochází k lepšímu osvojení a zafixování učiva, které je díky regionálním dějinám konkrétní a názorné. Kromě toho mohou žáci uplatnit svoji vlastní zkušenost. Výše uvedené argumenty jasně vyjadřují nutnost zařazování regionálních dějin do výuky.

Důraz na regionální dějiny ve vyučování podává ve své knize Denisa Labischová, která píše: „... pro didaktiku dějepisu z výzkumných zjištění vyplývá především potřeba posílení tematiky regionálních dějin, která umožňuje věnovat se vývoji interkulturních kontaktů v minulosti do hloubky a využívat multiperspektivní přístup.“¹⁶⁷ Můžeme říci, že tento názor neplatí jenom pro didaktiku dějepisu, ale také pro didaktiku občanské výchovy.

Významným aspektem výběru regionálního tématu by měla být věková přiměřenost žáků a jejich schopnost, zda dokáží přijmout informace, které jim vyučující chce předat. Proto by se měl vyučující při přípravě regionálních témat ve vyučování opírat o následující činnosti. Zaprvé by se měl seznámit s historií daného regionu na základě bádání regionálních pramenů a odborné literatury, dále zpracovat dostupný regionální materiál, který je vhodný ke konkretizaci, zvážit účinné či vhodné metody a formy výuky pro prezentaci regionálního učiva v rámci hodin dějepisu či občanské výchovy. Během přípravy je stále důležité dbát na vazbu regionálních dějin na dějiny národní. Díky tomu můžeme prokázat, že historie je propojeným systémem, při kterém dochází k vytváření komplexního pohledu na dějiny celého národa.¹⁶⁸

Regionální dějiny je možné didakticky využít různými způsoby. Lze je uplatnit na začátku hodiny jako motivační prvek ve vyučování, právě díky vztahu žáka k místu, v němž žije. Ovšem jeden z nejvýhodnějších způsobů realizace regionálních dějin je exkurze do místních institucí regionu. Například se může jednat o exkurzi kulturně historických památek

¹⁶⁵LABISCHOVÁ, Denisa – GRACOVÁ, Blažena. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, str. 171.

¹⁶⁶BARTOŠ, Josef – SCHULZ Jindřich – TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 17.

¹⁶⁷LABISCHOVÁ, Denisa. *Co si uchováme v paměti?: empirický výzkum historického vědomí*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013, str. 214.

¹⁶⁸JULÍNEK, Stanislav. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. Brno, 2004, str. 104-105.

regionu, muzeí, galerií, knihoven, archívu či výstav pro veřejnost. Další způsob aplikování regionálních dějin může být seznámení žáky s originály písemných či obrazových pramenů daného regionu. Učitel by měl používat veškeré vhodné a dostupné zdroje, díky kterým si žáci výuku mohou usnadnit.¹⁶⁹

V neposlední řadě je možné zpracovávat témata z regionálních dějin projektovou metodou. Témata projektové výuky pro žáky základní školy je příhodné vybírat právě z regionálních dějin, jelikož jim tato témata jsou blízká.¹⁷⁰ Příkladem těchto témat jsou dějiny rodného města či historie zámků a hradů v určitém regionu, dále významní rodáci rodného města, dějiny jednotlivých staveb v regionu či památných míst.¹⁷¹

3.2 Regionální dějiny a RVP ZV

Rámcový vzdělávací program (RVP) představuje v systému kurikulárních dokumentů státní úroveň. RVP je tedy závazný dokument vzdělávání, který určuje rámec jednotlivých etap vzdělávání konkrétně – předškolního (RVP PV), základního (RVP ZV) a středního vzdělávání. Úkolem Rámcového vzdělávacího systému je formovat očekávanou úroveň vzdělání, která je stanovena pro absolventy jednotlivých fází vzdělávání. Podle RVP si školy vytváří školní vzdělávací program (ŠVP), podle něhož se uskutečňuje na jednotlivých školách vzdělávání.¹⁷²

3.2.1 Regionální dějiny a klíčové kompetence

RVP ZV dále zdůrazňuje rozvoj klíčových kompetencí a jejich provázanost. Klíčové kompetence chápeme jako „*souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.*“¹⁷³ Jejich osvojování je dlouhodobým procesem, proto kompetence v základním vzdělávání mají za úkol vybavit žáka kompetencemi, které mu poskytnou základ pro celoživotní učení a pomáhají mu překonávat problémy a situace v životě.

¹⁶⁹JULÍNEK, Stanislav. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. Brno, 2004, str. 156.

¹⁷⁰HUDECOVÁ, Dagmar. *Jak modernizovat výuku dějepisu: výchovné a vzdělávací strategie v dějepisném vyučování*. Úvaly: Albra, 2007, str. 55.

¹⁷¹ČERNÁ, Monika. *Využití regionálních témat ve výuce dějepisu*. Metodický portál: Články [online]. 04. 08. 2011, [cit. 2017-11-20]. Dostupný z:

<<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/13175/VYUZITI-REGIONALNICH-TEMAT-VE-VYUCE-DEJEPISU.html>>.

¹⁷²*Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017* [online]. [cit. 2017-10-27]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf, str. 5-6.

¹⁷³*RVP ZV, 2017* [online], str. 10.

Regionální dějiny zohledňují a přispívají u žáka k rozvoji konkrétně těchto klíčových kompetencí ¹⁷⁴:

- Kompetence k učení
 - samostatně pozoruje, výsledky porovnává, kriticky hodnotí a odvozuje z nich závěry pro využití v budoucnu, rozlišuje příčiny a následky konkrétních regionálních událostí, rozlišuje účel archivu, muzea a galerie
- Kompetence sociální a personální
 - oceňuje zkušenosti druhých lidí, čerpá ponaučení z toho, co druzí lidé říkají, co si myslí a dělají
- Kompetence občanské
 - ochraňuje, respektuje a ocení naše tradice a historické i kulturní dědictví, projevuje kladný vztah k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a zapojuje se do kulturního dění
- Kompetence k řešení problémů
 - vyhledává z různých zdrojů informace, které třídí podle vztahu k danému problému, vnímá nejrůznější problémové situace mimo školu
- Kompetence komunikativní
 - naslouchá projevům druhých lidí, vhodnými argumenty obhajuje své názory, diskutuje o problému
- Kompetence pracovní
 - samostatně zajišťuje materiál k regionálním dějepisným tématům a dokáže s tímto materiálem pracovat

RVP ZV definuje vše, co je potřebné získat během povinného základního vzdělávání, dále specifikuje vzdělávací náplň, které by měli dosáhnout absolventi škol základního vzdělávání. Vzdělávací obsah základního vzdělávání je rozvržen do devíti vzdělávacích oblastí. Tyto oblasti jsou dále tvořeny jedním či dvěma vzdělávacími obory, které jsou si velmi obsahově blízké. ¹⁷⁵

¹⁷⁴ RVP ZV, 2017 [online], str. 10-13.

¹⁷⁵ RVP ZV, 2017 [online], str. 14.

3.2.2 Regionální dějiny a vzdělávací obory RVP

Regionální dějiny se řadí do vícero vzdělávacích oblastí. Primárně je zařazujeme do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, která se skládá ze dvou předmětů Dějepis a Výchova k občanství (občanská výchova). Cílem této vzdělávací oblasti je rozvoj zájmu o minulost vlastního národa a formování pozitivního hodnotového systému, který je opřen o historickou zkušenost či úctu k vlastnímu národu. Kromě toho je úkolem také žáky učit stanovit a formulovat problémy ve společnosti, ať už v minulosti či současnosti.¹⁷⁶

Hlavním úkolem Dějepisu je předávat historické zkušenosti a kultivovat historické vědomí žáků. Zejména je důležité poznávat děje, události a skutky, které podstatným způsobem měly vliv na vývoj společnosti a projevíly se do naší přítomnosti. V RVP ZV je zdůrazňováno, že žáci jsou vedeni ke skutečnosti, že historie není jenom uzavřenou minulostí a „*obecné historické problémy jsou konkretizovány prostřednictvím zařazování dějin regionu i dějin místních*“.¹⁷⁷ Ve vzdělávacím oboru Dějepis není vymezeno žádné učivo a ani žádné očekávané výstupy, které by byly konkrétně zaměřeny na regionální historii.

V případě předmětu Výchovy k občanství je hlavním cílem rozvoj právního a občanského vědomí žáků, který posiluje osobní i občanskou odpovědnost a tím žáky motivuje k aktivní účasti v životě demokratické společnosti. Dále poukazuje na způsoby zapojení se jednotlivců do občanského života.¹⁷⁸

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání se nachází u vzdělávacího oboru Výchova k občanství vymezené učivo a očekávané výstupy tohoto předmětu. Z hlediska tématu méj diplomové práce se budu zabývat očekávanými výstupy a učivu Výchovy k občanství, které se vztahuje k regionálním dějinám.

Podle RVP ZV v předmětu Výchova k občanství očekávanými výstupy jsou:

- „*Žák zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají.*
- *Žák posoudí a na příkladech doloží přínos spolupráce lidí při řešení konkrétních úkolů a dosahování některých cílů v rodině, ve škole, v obci.*“¹⁷⁹

¹⁷⁶ RVP ZV, 2017 [online], str. 51-52.

¹⁷⁷ RVP ZV, 2017 [online], str. 51.

¹⁷⁸ RVP ZV, 2017 [online], str. 51.

¹⁷⁹ RVP ZV, 2017 [online], str. 57.

RVP ZV vymezuje v předmětu Výchova k občanství toto učivo:

- „naše obec, region, kraj – důležité instituce, zajímavá a památná místa, významní rodáci, místní tradice; ochrana kulturních památek, přírodních objektů a majetku
- kulturní život – rozmanitost kulturních projevů, kulturní hodnoty, kulturní tradice; kulturní instituce“¹⁸⁰

Učivo a očekávané výstupy vzdělávacího oboru Výchova k občanství byly vytyčeny a můžeme z nich vyvodit očividnou propojenost k výuce regionálních dějin v hodinách občanské výchovy.

Další vzdělávací oblast, do které řadíme tematiku regionálních dějin je Člověk a příroda, který zahrnuje vzdělávací obor Zeměpis. Výstupem v tomto vzdělávacím oboru podle RVP ZV můžeme konkrétně k regionální historii uvést: „Žák vymezení a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy“ a „Žák hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu“.¹⁸¹ Dále RVP ZV stanovuje v tomto oboru následující učivo: „místní region – zeměpisná poloha, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj“.¹⁸²

Další vzdělávací oblastí, kde dochází k uplatnění regionálních dějin je Umění a kultura. Významnou úlohou této vzdělávací oblasti je, že díky uměleckým dílům a umění si žáci připomínají historické souvislosti a společenské kontexty, které právě na kulturu a umění působily. Kromě toho je kladen důraz na to, že žák by měl chápat tyto kulturní souvislosti i v rámci respektování svébytnosti regionálních kultur.¹⁸³

¹⁸⁰ RVP ZV, 2017 [online], str. 58.

¹⁸¹ RVP ZV, 2017 [online], str. 80.

¹⁸² RVP ZV, 2017 [online], str. 80.

¹⁸³ RVP ZV, 2017 [online], str. 82-83.

4. Pedagogický výzkum

Pro empirický výzkum, který se věnuje regionálním dějinám, byli osloveni žáci základních škol v Novém Městě na Moravě, konkrétně 1. Základní škola Nové Město na Moravě a 2. Základní škola Leandra Čecha, Nové Město na Moravě. Po prostudování odborné literatury jsem zformulovala cíle tohoto výzkumu včetně určení metod a postupů. Po sesbírání dat jsem výsledky zpracovala a následně vyhodnotila prostřednictvím grafů.

Za cílovou skupinou byli vybráni žáci osmých a devátých tříd základní školy, neboť projekt primárně cílil na žáky těchto ročníků. Dotazníkové šetření probíhalo anonymně prostřednictvím tištěné formy během vyučování. Dotazník zahrnoval uzavřené a polouzavřené otázky, jež byly uspořádány a sestaveny, aby byly pro respondenty srozumitelné. Výzkumného šetření se celkem zúčastnilo 116 respondentů, přičemž ke zpracování bylo použito 114 dotazníků, neboť dva dotazníky byly navraceny nevyplněné. Vlastní část dotazníků zahrnovala 14 otázek zaměřujících se na zájem žáků o regionální historii, jejichž cílem je zjistit postoje a znalosti respondentů. Dotazník je k dispozici v příloze diplomové práce. (Příloha 8)

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda žáci mají o témata z oblasti regionálních dějin zájem, jestli se žáci ve výuce občanské výchovy či jiných předmětů s tématem významných rodáků Nového Města na Moravě setkali či jestli novoměstské rodáky žáci Nového Města na Moravě znají. Dílčím cílem výzkumu bylo určit, jaké metody výuky sami žáci preferují při prezentaci regionálních dějin jako nejvhodnější a právě tyto získané informace byly využity pro tvorbu návrhu projektové výuky. Stanovena byla základní hypotéza: Žáci mají o regionální dějiny zájem a chtěli by se o regionálních dějinách svého regionu dozvědět více informací.

Výzkumné otázky zní:

- 1) Mají žáci zájem o regionální dějiny?
- 2) Setkali se žáci ve vyučování s tematikou významných rodáků Nového Města na Moravě?
- 3) Myslí si žáci, že je v dnešní době důležité zajímat se o témata z regionálních dějin (památky, významní rodáci apod.) jejich rodného města?
- 4) Jaké metody výuky žáci považují při prezentaci témat z regionálních dějin za nejvhodnější?
- 5) Znají žáci významné rodáky Nového Města na Moravě?

4.2 Metodika výzkumu

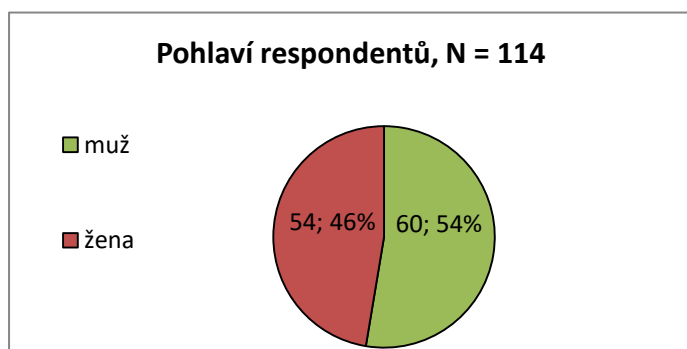
V empirickém výzkumu diplomové práce byl využit kvantitativní typ výzkumného šetření prostřednictvím dotazníku. Kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji a zjišťuje počet či rozsah výskytu jevů.¹⁸⁴ Výhody kvantitativního výzkumu spočívají v rychlé analýze dat a získání přesných výsledků. Nevýhodou však může být obtížnější kontrola pravosti jednotlivých odpovědí.¹⁸⁵

Výzkum pomocí dotazníkového šetření byl zvolen z důvodu, že se jedná o anonymní metodu, která může podpořit upřímnost a otevřenost respondentů, a tím i jejich pravdivost. Dotazník je vymezen jako soustava písemných předem formulovaných otázek, díky kterým získáváme písemné odpovědi od respondentů.¹⁸⁶ Zjišťování údajů pomocí dotazníků je nejfrekventovanější metodou. Otázky v dotazníku musí být předem připraveny, srozumitelně a jasně formulovány a seřazeny.¹⁸⁷

Mezi výhodu dotazníku lze zařadit to, že nám poskytuje relativně rychlé získání dat od většího počtu respondentů. Nevýhodou dotazníku může být fakt, že dotazník nemusí zjišťovat to, jaký respondent je¹⁸⁸, dále otázky v dotazníku nemusí všichni respondenti chápat stejně a nemusí na ně respondenti odpovídat jejich reálnými názory.¹⁸⁹

4.3 Vyhodnocení a analýza výsledků

Po získání potřebných dat byla provedena jejich analýza. Výsledky dotazníkového šetření jsou znázorněny grafy a doprovázeny krátkým slovním komentářem. Otázky jsou vyhodnoceny společně pro dívky (54 respondentů) i chlapce (60 respondentů).

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

¹⁸⁴ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, str. 31.

¹⁸⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016, str. 66.

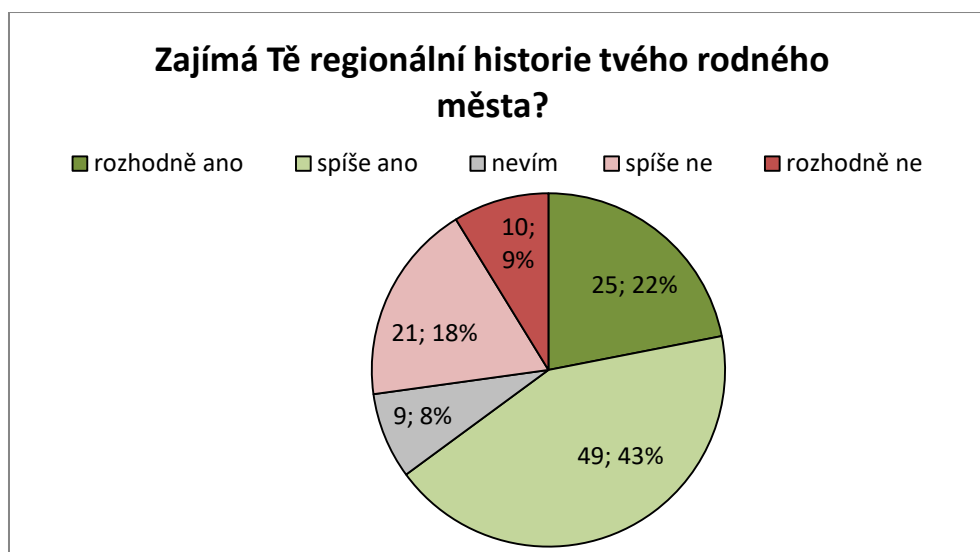
¹⁸⁶ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, str. 99 -102.

¹⁸⁷ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2016, str. 158.

¹⁸⁸ Tamtéž, str. 160-161.

¹⁸⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016., str. 67.

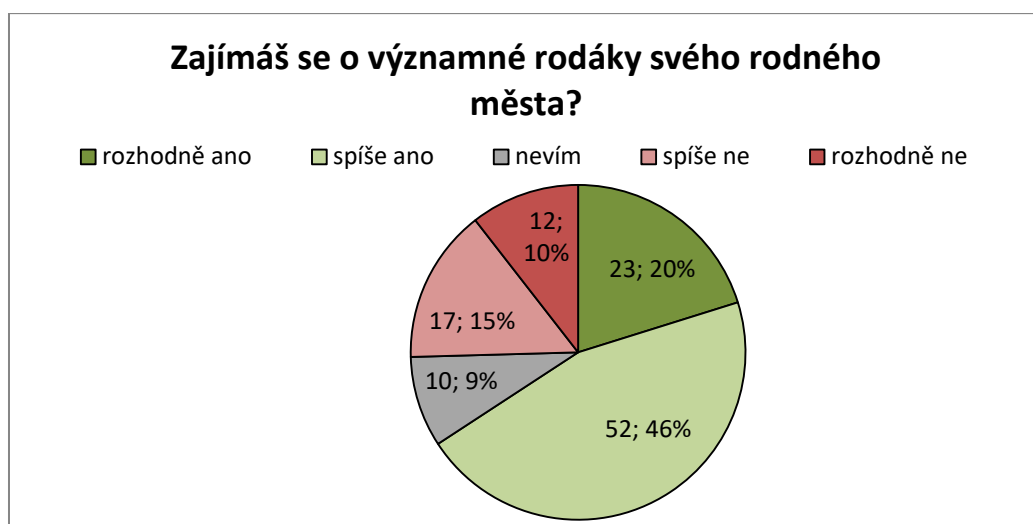
Otázka č. 2 :

Graf č. 2: Grafické znázornění otázky č. 2

Komentář: Cílem této otázky je zjistit zájem o regionální dějiny u žáků osmých a devátých ročníků. Z odpovědí na otázku č. 2 je patrné, že 65 % žáků se „rozhodně ano“ či „spíše ano“ zajímá o historii svého města. Naopak 27 % žáků se spíše či rozhodně nezajímá o historii svého rodného města. Odpověď nevím zvolilo 7 % respondentů.

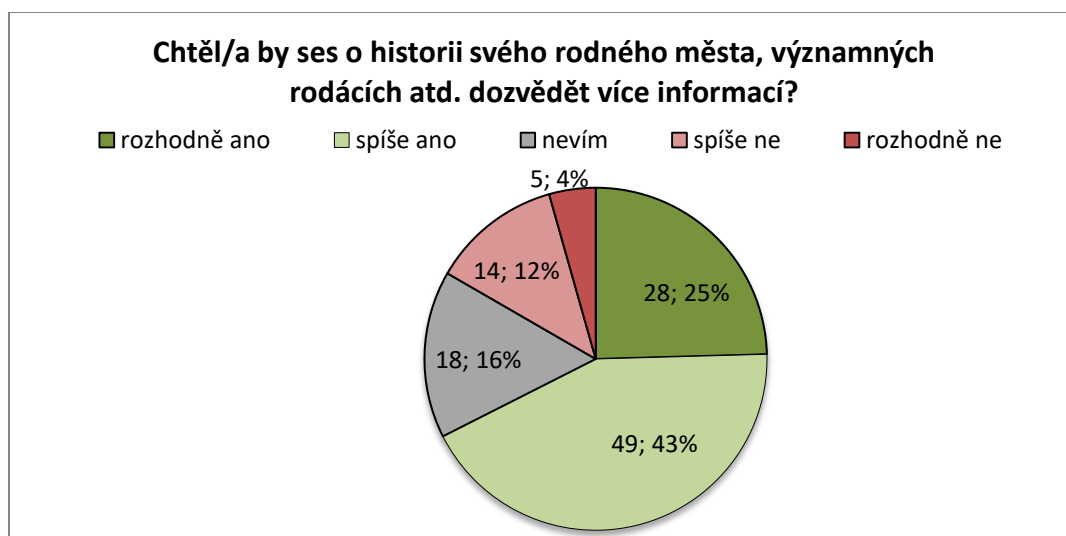
Otázka č. 3:

Graf č. 3: Grafické znázornění otázky č. 3

Komentář: Otázka č. 3 se věnuje zájmu respondentů o významné rodáky jejich rodného města. Graf č. 3 ukazuje, že 66 % se „rozhodně ano“ či „spíše ano“ o téma významných rodáků zajímá. Naopak celkem 25 % respondentů odpovědělo „spíše ne“ anebo „rozhodně ne“ a 9 % respondentů zodpovědělo, že neví, jestli je tato tematika zajímavá.

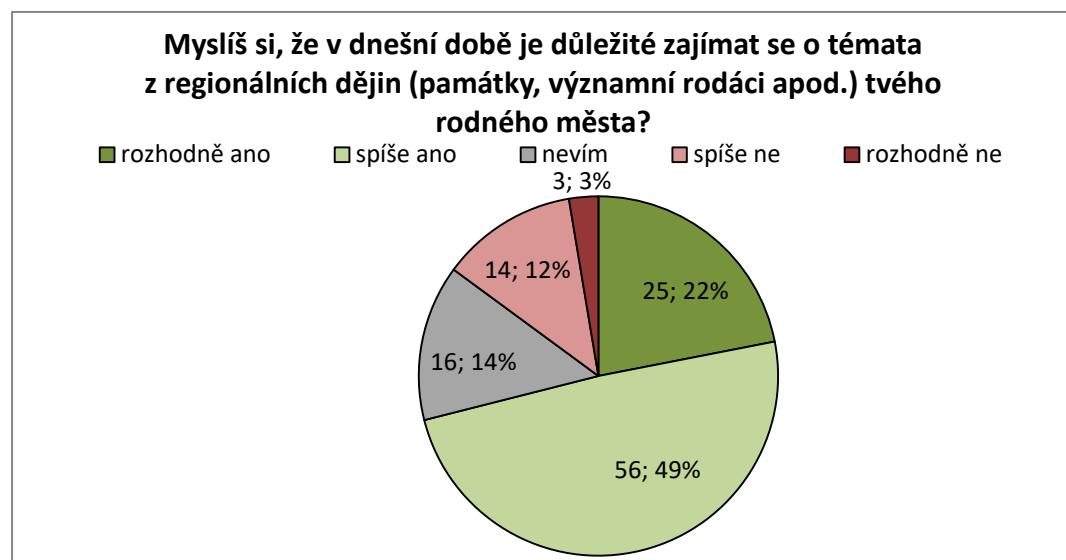
Otázka č. 4

Graf č. 4: Grafické znázornění otázky č. 4

Komentář: Otázka č. 4 zjišťuje, jestli by respondenti chtěli vědět o tématech z regionálních dějin více informací. 68 % respondentů uvedlo, že „rozhodně ano“ či „spíše ano“. Graf č. 4 dále uvádí, že 16 % respondentů by se o historii svého rodného města, významných rodácích atd. nechtělo dozvědět více informací. Odpověď nevím zvolilo 16 % respondentů.

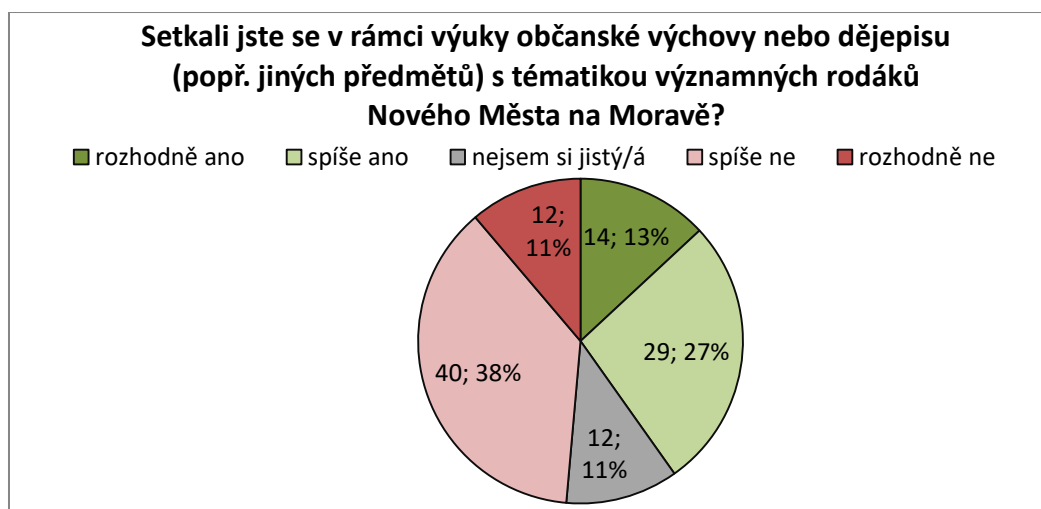
Otázka č. 5:

Graf č. 5: Grafické znázornění otázky č. 5

Komentář: Další otázka zjišťovala, jestli si respondenti myslí, že je v dnešní době důležité se zajímat o témata z regionálních dějin. Podle odpovědí na otázku č. 5 můžeme říci, že 71 % respondentů si myslí, že je důležité se o historii města či významné rodáky města zajímat. Na druhou stranu 15 % respondentů je toho názoru, že je to důležité a 14 % zvolilo odpověď nevím.

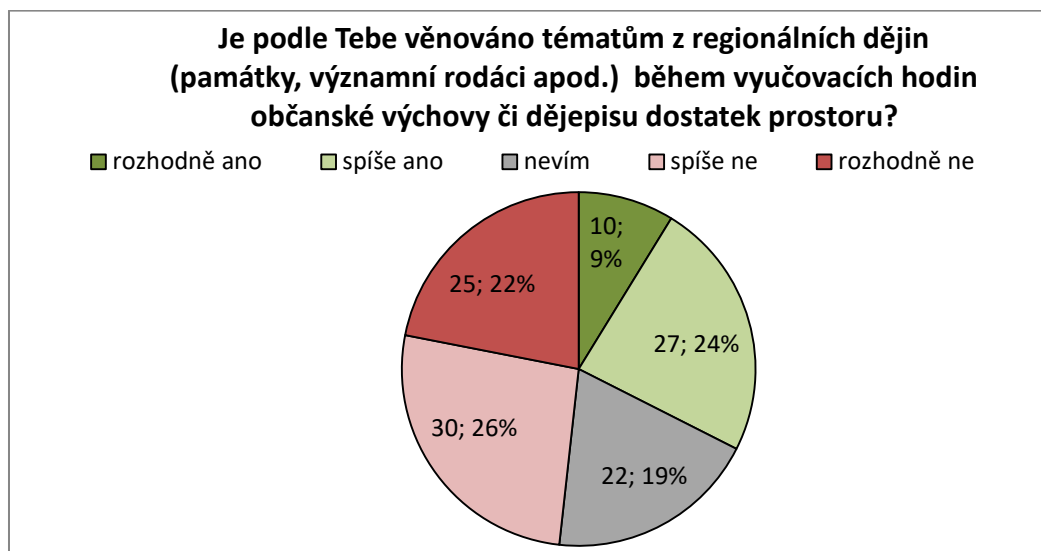
Otázka č. 6:

Graf č. 6: Grafické znázornění otázky č. 6

Komentář: Otázka č. 6 měla za cíl zjistit, jestli se respondenti setkali v rámci vyučování s tematikou významných rodáků. Z výsledků vyplynulo, že 49 % respondentů se ve vyučování s tímto tématem nesešlo. Graf č. 5 nám dále ukazuje, že 40 % respondentů odpovědělo „rozhodně ano“ či „spíše ano“ a 11 % neví, jestli se ve vyučování s tematikou významných rodáků setkali.

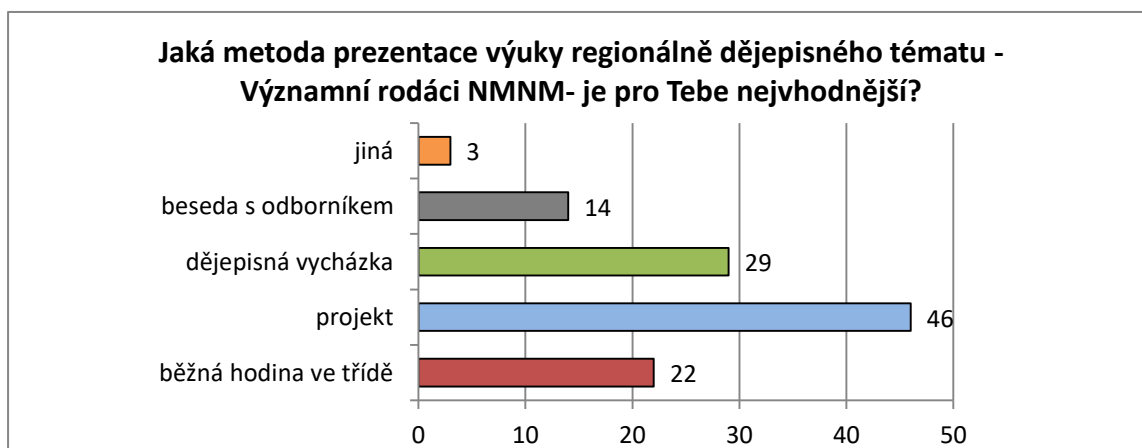
Otázka č. 7:

Graf č. 7: Grafické znázornění otázky č. 7

Komentář: Otázka č. 7 měla za cíl zjistit, jestli si žáci myslí, že je během vyučovacích hodin věnováno tématům z regionálních dějin dostatek času. Odpověď „rozhodně ano“ či „spíše ano“ zvolilo 33 % respondentů. Naopak odpověď „rozhodně ne“ či „spíše ne“ zvolilo 48 % respondentů. 19 % respondentů odpovědělo, že neví.

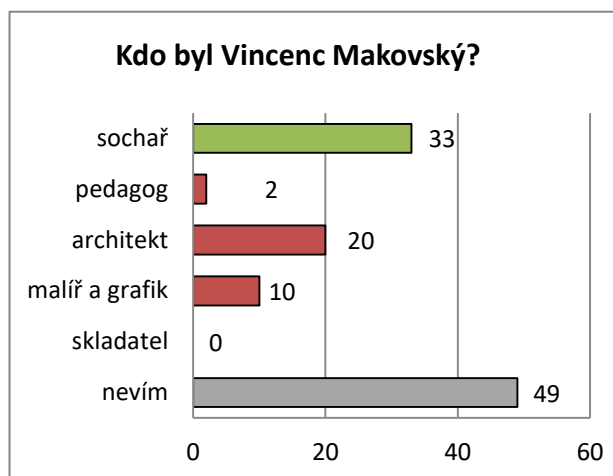
Otázka č. 8

Graf č. 8: Grafické znázornění otázky č. 8

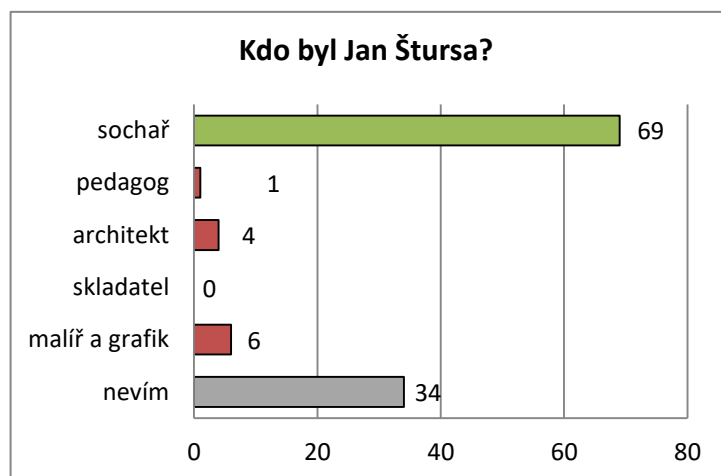
Komentář: Cílem otázky č. 8 je zjistit, jaká výuková metoda je pro respondenty nejvhodnější při výuce regionálních dějin. Nejvíce respondentů (40 %) odpovědělo, že by upřednostnilo při výuce regionálních dějin projektovou metodu. Druhá nejčastější odpověď (25 % respondentů) byla dějepisná vycházka. Výklad učitele zvolilo 19 % respondentů a besedu s odborníkem 12 % respondentů. Respondenti mohli zvolit i odpověď „jiná“, kde měli prostor pro zaznamenání vlastní odpovědi. Tuto možnost zvolili tři respondenti, kteří uvedli - návštěva muzea, čtení knih a internet.

Otázka č. 9:

Graf č. 9: Grafické znázornění otázky č. 9

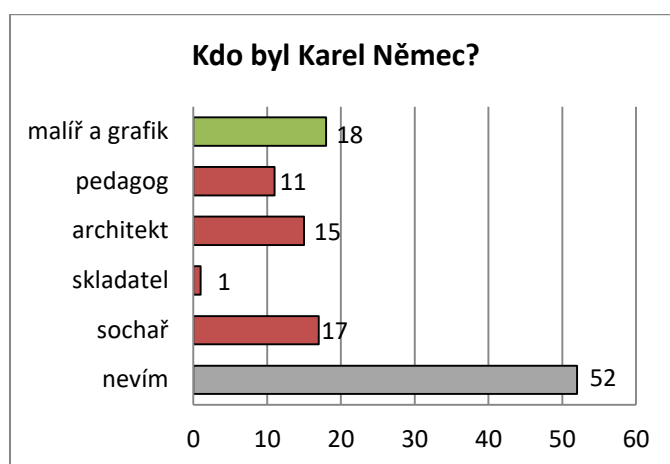
Otázka č. 10:

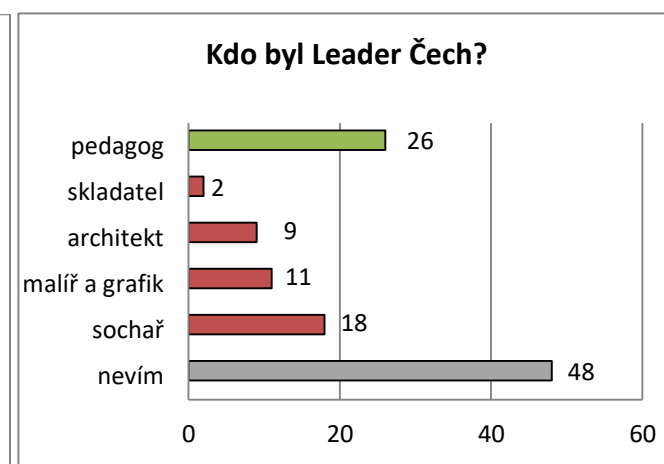
Graf č. 10: Grafické znázornění otázky č. 10

Komentář: Otázky č. 9–14 jsou zaměřeny na znalosti respondentů. Odpověď, že Vincenc Makovský byl sochař, znalo 33 respondentů (tj. 28 % respondentů), 49 respondentů (tj. 42 %) odpovědělo nevím a 32 respondentů (tj. 30 %) neodpovědělo správně.

Sochaře Jana Štursu správně určilo 69 respondentů (tj. 60 %), 34 respondentů (tj. 22 %) zvolilo odpověď nevím a 11 respondentů (tj. 18 %) neodpovědělo správně.

Otázka č. 11:

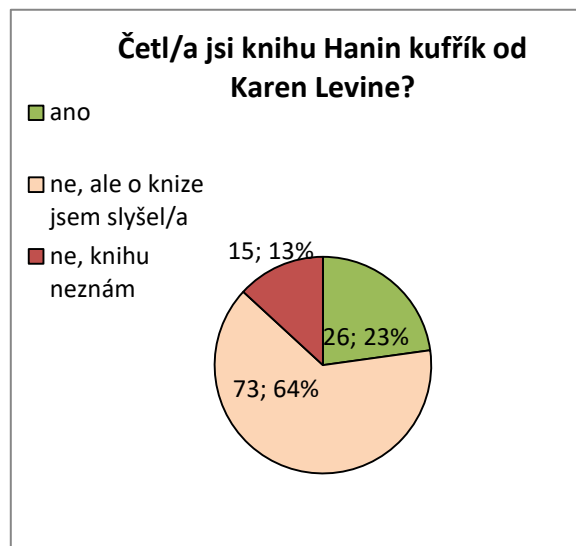
Graf č. 11: Grafické znázornění otázky č. 11

Otázka č. 12:

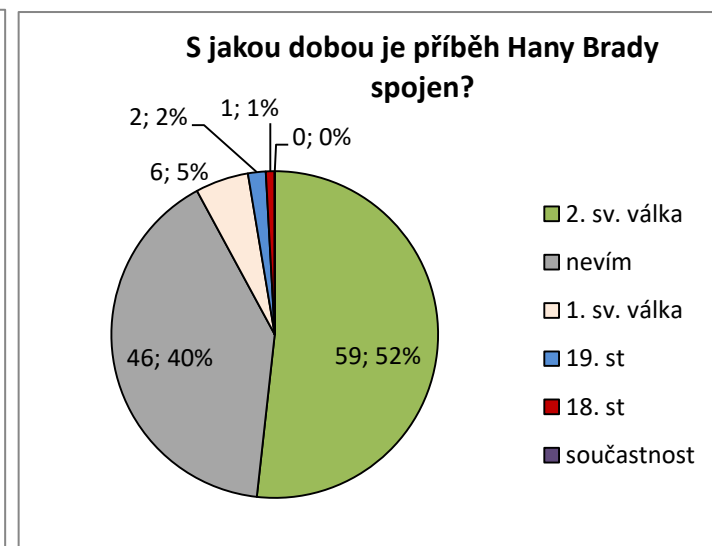
Graf č. 12: Grafické znázornění otázky č. 12

Komentář: Otázka č. 11 se zaměřovala na malíře a grafika Karla Němce. Na otázku „Kdo byl Karel Němec?“ správně odpovědělo 18 respondentů (tj. 16 % respondentů), 52 respondentů (46 %) odpovědělo nevím a 44 respondentů (tj. 38 %) odpovědělo chybně.

Pedagoga Leandra Čecha správně určilo 26 respondentů (tj. 22 % respondentů). Odpověď nevím zvolilo 48 respondentů (tj. 42 %) a nesprávně L. Čecha zařadilo 40 respondentů (tj. 35 % respondentů).

Otázka č. 13:

Graf č. 13: Grafické znázornění otázky č. 13

Otázka č. 14:

Graf č. 14: Grafické znázornění otázky č. 14

Komentář: Graf č. 13 znázorňuje, kolik respondentů četlo knihu Hanin kufřík od Karen Levine. Nadpoloviční většina respondentů (přesně 52 %) správně určila, že Hanin kufřík vypráví o 2. sv. válce. Druhá nejpočetnější skupina respondentů (40 %) uvedla, že neví. Otázka č. 14 sloužila pro ověření pravdivosti otázky č. 13. Všichni respondenti (100 %), kteří

odpověděli, že knihu Hanin kufřík četli, odpověděli na otázku č. 14 správně. Z respondentů, kteří knihu nečetli, ale slyšeli o ní (64 % respondentů), odpovědělo 46 % respondentů správně, 42 % respondentů nevědělo a 12 % respondentů odpovědělo špatně. Naopak knihu nečetlo a nikdy o ní neslyšelo 13 % respondentů, z nichž 100 % odpovědělo v otázce č. 14 nevím.

Shrnutí výsledků:

První část otázek (otázka č. 2 – č. 8) se věnovala zájmu žáků o regionální dějiny a druhá část otázek (otázka č. 9 – č. 14) se zaměřovala na znalosti žáků, které se týkají významných rodáků Nového Města na Moravě.

Po analýze vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníkového šetření autorka došla k těmto závěrům:

1) Žáci o regionální dějiny a témata s tímto spojená (např. významní rodáci) mají zájem, jelikož 66 % respondentů uvedlo, že se zajímá o významné rodáky. V další otázce 65 % respondentů odpovědělo, že se zajímá o historii města a dále 68 % respondentů uvedlo, že by se chtělo o regionálních dějinách dozvědět více informací.

2) S tematikou významných rodáků se během vyučování setkalo 40 % respondentů. Ovšem jenom 33 % respondentů si myslí, že je této tematice ve vyučování věnováno dostatek prostoru a času.

3) Žáci si myslí, že je v dnešní době důležité se zajímat o témata z regionálních dějin, jelikož 71 % respondentů uvedlo, že tato témata jsou pro ně důležitá.

4) Žáci upřednostňují při prezentaci regionálních dějin nejvíce projektovou metodu. Další z nejvhodnějších metod je pro žáky dějepisná vycházka a výklad učitele.

5) Z otázek, které se zaměřovaly na znalosti, odpovědělo nejvíce respondentů (tj. 60 %) správně na otázku, kdo byl Jan Štursa. Příběh Hany Brady zařadilo do 20. století správně 52 % respondentů. U otázek na ostatní osobnosti Nového Města na Moravě byl počet správných odpovědí podstatně nižší. U otázky na Vincence Makovského odpovědělo správně 28 % respondentů, Leandra Čecha správně zařadilo 22 % respondentů. Karla Němce správně určilo malířem a grafikem 18 % respondentů. Z této části výzkumu můžeme vyvodit, že více jak polovina respondentů zná pouze Jana Štursu a Hanu Brady. Ostatní významné rodáky Nového Města na Moravě nezná více jak polovina respondentů.

Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem a zjištěním autorka došla k závěru, že žáci si myslí, že je důležité zajímat se o témata z regionálních dějin, proto by učitelé tyto témata v hodinách dějepisu i občanské výchovy měli častěji zařazovat a měli by regionálním dějinám věnovat větší pozornost. Při zjišťování, jaké metody prezentace výuky zvolit, bylo ověřeno, že žáci preferují před výkladem učitele projektovou metodu a dějepisnou vycházku. Z tohoto je možné předpokládat, že efektivní aplikací těchto metod výuky lze žáky více zaujmout, a tím jsou žáci schopni si zapamatovat více informací. Z šetření dále vyplývá, že žáci novoměstských základních škol nemají dostatečné znalosti a informace o významných rodácích města.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak žáci konkrétně v Novém Městě na Moravě nahlíží na regionální dějiny a dále, jaké mají znalosti o významných rodácích jejich města. Po vyhodnocení a analýze výzkumu došlo k potvrzení předkládané základní hypotézy, že žáci mají o regionální dějiny zájem a chtěli by se o regionálních dějinách dozvědět více informací.

Získané informace z výzkumného šetření posloužily k vytvoření projektu „*Poznáváme naše město a naše rodáky*“ a zjištěné závěry ověřily pozitivní přínos tohoto tématu pro žáky. Uvedené výsledky výzkumu mohou být uplatněny při autorčině budoucí pedagogické praxi, jelikož se autorka dotazníkovým šetřením ujistila, že regionální dějiny jsou pro žáky zajímavé a lákavé.

5. Projekt „*Poznáváme naše město a naše rodáky*“

Druhá část praktické části diplomové práce je zaměřena na návrh projektu, který obsahuje všechny metodické náležitosti, podrobné postupy a pracovní listy. Ke tvorbě projektu bude využita teoretická část diplomové práce, která poskytne informace o vývoji města a fakta o životech a významu vybraných osobností našeho města. Na základě předkládaného výzkumu (Kapitola 4) byl vytvořen projekt, který využívá regionální dějiny ve výuce občanské výchovy či dějepisu. Při vypracování projektové metody bylo zohledněno to, že žáci dávají přednost projektové metodě a dějepisné vycházce. Zároveň díky výzkumu došlo ke zjištění, že projekt na toto téma bude u žáků přijat pozitivně, jelikož více jak polovina respondentů má o téma významných rodáků zájem a myslí si, že je důležité zajímat se o regionální historii.

5.1 Cíl a smysl projektu

Cílem projektu je seznámení žáků s historií Nového Města na Moravě, jeho vývojem a především obeznámením s významnými novoměstskými rodáky, kteří se zapsali do dějin města a jsou pro naše město význační. Jedním z důležitých cílů je probudit u žáků přirozený zájem o regionální historii a samozřejmě o historii celkově. Projekt se snaží o rozvoj pozitivního vztahu k regionu, kulturnímu dědictví a památkám regionu. Dále má za cíl doplnit žákům informace o významných rodácích, jelikož v rámci dotazníkového šetření bylo zjištěno, že více jak polovina respondentů zná pouze osobu Jana Štursy a Hanu Brady. Ostatní významné rodáky Nového Města na Moravě nezná více jak polovina respondentů.

Hlavním důvod, proč se věnuji tomuto tématu a proč jsem se rozhodla tento projekt „*Poznáváme naše město a naše rodáky*“ navrhnout, je snaha o to, dovést žáky k úctě k našemu regionu a našemu městu. Mám dojem, že pedagog by měl žákům předkládat a ukazovat cestu, která vede k vypěstování si národní hrdosti a pocitu vlastenectví, což je možné i prostřednictvím regionálních dějin. Každý žák by si měl uvědomit, co pro nás osobnosti z různých odvětví udělaly, a zvláště tyto osobnosti, které se zapsaly do našich regionálních či národních dějin, by měly být žákům vzorem. Právě toto vnímání pozitivních vzorů může u žáků vzbudit kladné a žádoucí změny k hrdosti na český národ či region.

Do projektu „*Poznáváme naše město a naše rodáky*“ budou zařazeny různorodé výukové metody a aktivity. Ve větším měřítku je využívána práce s textem, jelikož si myslím, že je důležité u žáků formovat čtenářskou gramotnost. Dále je pozornost zaměřena na práci

s prameny, proto se žáci seznámí s kronikou města či dobovým tiskem. V projektu byly použity i aktivizační metody například myšlenková mapa, metoda pětilístku či asociační metoda. Pomocí těchto různorodých aktivit se žáci seznámí s vývojem města a osobnostmi, které měly na vývoj města a jeho směřování určitý vliv. Jedná se o tyto osobnosti: Jan Štursa, Vincenc Makovský, Karel Němec, Leander Čech, Hana Brady a Jiří Brady. Každá část projektu se zaměřuje na jinou osobnost a jinou část historie města. Kromě výuky v rámci běžné hodiny ve třídě bude projekt probíhat i mimo školu při práci v terénu při dějepisné vycházce zaměřené na památky rodáků V. Makovského, J. Štursy a K. Němce. Žáci také navštíví novoměstskou instituci, konkrétně Horáckou galerii.

Projekt je charakterizován jako vícepředmětový. Aktivity v projektu mají přesah do občanské výchovy, dějepisu, českého jazyka či výtvarné výchovy. Realizace projektu může proběhnout v jednotlivých hodinách občanské výchovy, dějepisu či výtvarné výchovy, jelikož část projektu je zaměřená na osobnosti výtvarného umění. Projekt je možné využít také během projektového dne na škole.

Projektovou metodu jsem zvolila z toho důvodu, protože se domnívám, že žáci si znalosti, dovednosti a postoje nejlépe upevní právě projektovou výukou. Projekty představují obohacení výuky jak z hlediska obsahového, tak metodického. Žák má možnost pracovat s velkým množstvím informačních zdrojů, rozvíjí si svoje kritické myšlení a také získává nové znalosti či dovednosti. Další výhodou v projektové metodě je možné nalézt v tom, že zde můžeme využít různorodé činnosti od metod slovních až po nepřeborné množství aktivizačních metod. Při sestavování projektu jsem dbala na to, aby si žáci odnesli zajímavé informace a hlavně, aby je tento projekt bavil. Mojí snahou bylo vybírat aktivity, které žáky osloví a hlavně žáky zapojí a vtáhnou do projektu.

5.2 Teorie projektové metody

Projektovou metodu podle Kratochvílové můžeme definovat jako: „...*uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce.*“¹⁹⁰ Proto projektovou metodu řadíme do tzv. komplexních výukových metod. Hlavní

¹⁹⁰ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, str. 37.

roli zde má žák, který vytváří konkrétní výstupy a získává nové poznatky a zkušenosti. Učitel projekt plánuje, je jeho průvodce a stává se motivátorem.¹⁹¹

Každý projekt by měl mít čtyři fáze průběhu projektu. V první fázi si musíme stanovit cíl a smysl projektu. Autor projektu musí dokázat odpovědět na to, proč se má uskutečnit konkrétní projekt. Dále je důležité definovat výukové cíle, zvolit výslednou podobu projektu, poté musíme promyslet prostředí, zajistit pomůcky a materiál a v neposlední řadě je důležité promyslet hodnocení projektu. Druhou fází projektu je jeho realizace, kdy žáci postupují podle podrobného plánu projektu a pedagog kontroluje činnosti žáků a je motivátorem. Do třetí fáze projektu řadíme prezentaci výstupu projektu a poslední fází projektu je závěrečná reflexe, při které se hodnotí celý proces projektu.¹⁹²

Během projektu žáci řeší problémy, upevňují si poznatky ze všech oborů a učí se přijímat týmové role i odpovědnost za jejich zvládnutí. Systematicky řeší dané úkoly a používají různých informačních zdrojů. Během práce na projektu žák používá velké množství dílčích operací v různých podobách, získává celou řadu dovedností, vědomostí i postojů, jelikož je z části sám objevuje a fixuje dalšími činnostmi. Tím rozvíjí schopnost samostatně se učit. Žák může pracovat skupinově i individuálně, ve třídě i mimo školu či v mimoškolním prostředí.¹⁹³

Projektová metoda má své výhody i nevýhody. Výhodou projektu může být fakt, že se zvyšuje motivace a iniciativa žáků. Další výhodou je, že žáci se učí ochoty spolupráce, rozvíjí si komunikační schopnosti a kultivují si vyjadřovací schopnosti. Dále projektová výuka posiluje jejich zodpovědnost za vykonanou práci na výstupu projektu. V neposlední řadě dalším kladem je možnost během projektu rozšiřování mezipředmětových vazeb.

Na druhou stranu nevýhodou může být, že během projektu se nezapojují všichni žáci stejně a skrývají se za práci ostatních.¹⁹⁴ Učitel musí brát zřetel na vnitřní motivaci žáka, která je pro dovršení projektu nesmírně důležitá. Proto pokud jsou žáci nedostatečně motivováni, může docházet během projektu k organizačním problémům, na které učitel musí umět reagovat.¹⁹⁵

¹⁹¹ HAVLŮJOVÁ, Hana – NAJBERT, Jaroslav. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014., str. 105.

¹⁹² KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, str. 41-42.

¹⁹³ HUDECOVÁ, Dagmar. *Jak modernizovat výuku dějepisu: výchovné a vzdělávací strategie v dějepisném vyučování*. Úvaly: Albra, 2007., str. 53.

¹⁹⁴ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006., str. 19-20.

¹⁹⁵ TOMKOVÁ, Anna – KAŠOVÁ, Jitka – DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009., str. 49.

5.3 Návrh projektu

Název: „Poznáváme naše město a naše rodáky“

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Počet vyučovacích hodin: osm vyučovacích hodin

Třída: 9. ročník

Typ projektu¹⁹⁶:

- Podle navrhovatele projektu: připravený uměle (vyučujícím)
- Dle účelu projektu: směřující k získání dovedností
- Informační zdroj projektu: kombinace volného i vázaného projektu
- Délka projektu: krátkodobý
- Prostředí projektu: školní i mimoškolní
- Počet zúčastněných na projektu: společný (třídní)
- Dle způsobu organizace projektu: vícepředmětový

5.3.1 Výukové cíle projektu

Při tvorbě projektu „Poznáváme naše město a naše rodáky“ jsem si předem stanovila tyto výukové cíle:

Kognitivní cíle:

- Žák:
- vyjmenuje významné osobnosti z Nového Města na Moravě
 - zhodnotí význam novoměstských rodáků pro město
 - uvede základní poznatky o životě a tvorbě vybraných regionálních osobností
 - vyjmenuje a popíše, které památky se v Novém Městě na Moravě nacházejí
 - vyhledává a třídí informace z textu či internetu
 - zhodnotí pomocí fotografií pozitivní či negativní změny ve svém rodném městě a dává je do souvislostí
 - popíše stručně významné historické mezníky města
 - uvědomí si bohatou a dlouhou historii Nového Města na Moravě

Afektivní cíle:

- Žák:
- ocení přínos a význam novoměstských rodáků
 - spolupracuje se spolužáky a aktivně se účastní práce ve skupině
 - respektuje pravidla spolupráce a vzájemné pomoci se spolužáky

¹⁹⁶ Metodický portál RVP [online]. [cit. 2018-03-01].

Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/.../tabulka_ucelena_typologie_projektu.docx

- reaguje na podněty od spolužáků v diskuzi
- vyjadřuje, argumentuje a obhajuje svoje názory
- uvědomuje si, že jsou si všechny etnické skupiny rovnocenné a žádná není nadřazená druhé

Psychomotorické cíle:

- Žák:
- podílí se aktivně na tvorbě celého projektu
 - pracuje na jednotlivých pracovních listech
 - vytváří plakát o vybrané osobnosti či místě ve městě
 - pracuje s fotografiemi a obrázky
 - účelně využívá učební materiály
 - orientuje se v mapě
 - dokáže se zorientovat ve svém městě

5.3.2 Materiální potřeby projektu

- materiál: pracovní listy, regionální literatura, písemné prameny, papíry A3, psací potřeby, pastelky, fixy, lepidlo, nůžky, tiskárna, tabule, dataprojektor
- počítačová učebna s tiskárnou
- úprava prostředí, aby se skupinám dobře pracovalo
- určení místa, kam budou zavěšeny plakáty

5.3.3 Výstupy projektu

Výstupem projektu budou vypracované postery žáků, které ve skupinách společně vytvoří. Dalším výstupem bude žákovské portfolio, které se bude skládat ze všech pracovních listů a dalších materiálů, které během projektu budou využity.

5.3.4 Zakotvení projektu v RVP ZV

Mnou vytvořený projekt musí splňovat kritéria, která jsou stanovena Rámcovým vzdělávacím programem. Proto je níže uvedeno zařazení projektu „*Poznáváme naše město a naše rodáky*“ do RVP podle vztahu projektu ke vzdělávacím oblastem, zařazením projektu do průřezových témat a nakonec seznam klíčových kompetencí, které budou projektem rozvíjeny.

Vztah projektu ke vzdělávací oblasti

Projekt patří z největší části do vzdělávací oblasti *Člověk a společnost* a konkrétně do vzdělávacího oboru *Výchova k občanství a Dějepis*. Kromě toho je možné projekt zařadit do vzdělávací oblasti *Umění a kultura*, kde je možné projekt využít ve vzdělávacím oboru *Výtvarná výchova*.¹⁹⁷

Vztah projektu k průřezovým tématům

Součástí Rámcového vzdělávacího programu jsou průřezová témata, která reagují na aktuální problémy společnosti. Společnost musí k těmto problémům zaujmout určité stanoviska a úkolem průřezových témat je, aby žáky naučila problémy co nejvíce eliminovat či žáky naučila, jak se mají těmto problémům vyhnout v budoucnu. Projektem „*Poznáváme naše město a naše rodáky*“ dochází k realizaci těchto průřezových témat¹⁹⁸ :

- 1) **Osobnostní a sociální výchova** - žák si rozvíjí základní dovednosti pro komunikaci a spolupráci s ostatními, přispívá k diskuzi, formuje své vlastní názory a uvědomuje si různost názorů, dále žák rozvíjí svoji kreativitu a tvořivost, žák si utváří hodnotový systém a žák přijímá a prosazuje morální pravidla a uvědomuje si důležitost ochoty pomáhat slabším.
- 2) **Výchova demokratického občana** - žák kriticky uvažuje o problémech ve společnosti, respektuje odlišné názory a postoje, žák si uvědomuje základními principy demokratické a pluralitní společnosti.
- 3) **Multikulturní výchova** – žák dokáže rozeznat projevy rasové nesnášenlivosti, vnímá ostatní jako osoby se stejnými právy, žákovi je jasná rovnost lidí, skupin či kultur a chápe, že v demokratické společnosti není prostor pro náboženskou, rasovou či jinou netoleranci a nesnášenlivost.
- 4) **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech** – žák dokáže kriticky uvažovat o problémech společnosti.
- 5) **Mediální výchova** – žák rozpozná důvěryhodný zdroj informací a orientuje se v poskytnutých informacích, žák vyhledává potřebné informace a analyzuje jednotlivá sdělení.

¹⁹⁷ RVP ZV, 2017 [online], str. 14.

¹⁹⁸ RVP ZV, 2017 [online], str. 126-140.

Vztah projektu ke klíčovým kompetencím

Získávání klíčových kompetencí v průběhu vzdělávání je zásadní částí celého vzdělávacího procesu. K rozvoji klíčových kompetencí musí směřovat vzdělávací obsah a aktivity, které ve vyučovacím procesu probíhají. Proto mnou navržený projekt rozvíjí tyto klíčové kompetence¹⁹⁹:

Kompetence k učení žák rozvíjí v průběhu projektu tím, že získává nové vědomosti, vyhledává a třídí informace v textu, se kterými dále pracuje a efektivně je zpracovává.

Kompetence komunikativní žák rozvíjí po celou dobu projektu prostřednictvím skupinových prací, diskuzí, prezentací či komunikací se spolužáky. Žák formuluje své myšlenky v ústním i písemném projevu srozumitelně a je schopen své názory obhájit. Dokáže naslouchat druhým a reagovat na názory svých spolužáků.

Kompetence k řešení problémů žák získává díky tomu, že se seznámí s problémem, který si dokáže promyslet a naplánovat způsob řešení. Své počínání musí být schopen před spolužáky obhájit.

Kompetence sociální a personální žák prohlubuje v rámci spolupráce se spolužáky při společné práci a zapojováním se do diskuzí. Žák pomáhá spolužákům, či se neváhá sám obrátit na ostatní spolužáky s prosbou o radu či pomoc. Žák se podílí na vytvoření příjemné atmosféry ve skupině.

Kompetence občanské žák rozvíjí pozitivním postojem k památkám, seznamuje se s kulturním dědictvím regionu. Žák si dokáže vážit významných rodáků svého města a oceňuje a respektuje osobnosti svého regionu. Žák si prostřednictvím osobností z regionu rozvíjí pocit vlastenectví a národní identitu a chápe odkazy regionálních osobností pro naši společnost a váží si jich.

Kompetence pracovní žák prohlubuje především dodržováním stanovených pravidel, plněním zadaných úkolů a prací s historickými materiály a mapou.

¹⁹⁹ RVP ZV, 2017 [online], str. 10-13.

5.4 Plán projektu

Projekt je koncipován do osmi vyučovacíh hodin. První vyučovací hodina bude zaměřena na historický vývoj města do 20. století a na osobnost novoměstského školství Leandra Čecha. Druhá vyučovací hodina se věnuje Novému Městu na Moravě ve 20. století. V dalších čtyřech hodinách budou probíráni významní rodáci města z 20. století, kteří se věnovali výtvarnému umění a postarali se o sochařskou a sgrafitovou výzdobu města. Konkrétně se jedná o Jana Štursu, Vincence Makovského a Karla Němce. V těchto hodinách proběhne výroba posteru žáky a dějepisná vycházka s návštěvou Horácké galerie v Novém Městě na Moravě. Sedmá vyučovací hodina bude zaměřena na osobnosti holocaustu Hanu a Jiřího Brady a jejich osud v koncentračních táborech. Osmá vyučovací hodina bude závěrečná, ve které dojde ke shrnutí vývoje města a významu jednotlivých osobností. Zároveň v této poslední hodině dojde ke zhodnocení celého projektu.

Schéma znázornění průběhu projektu:

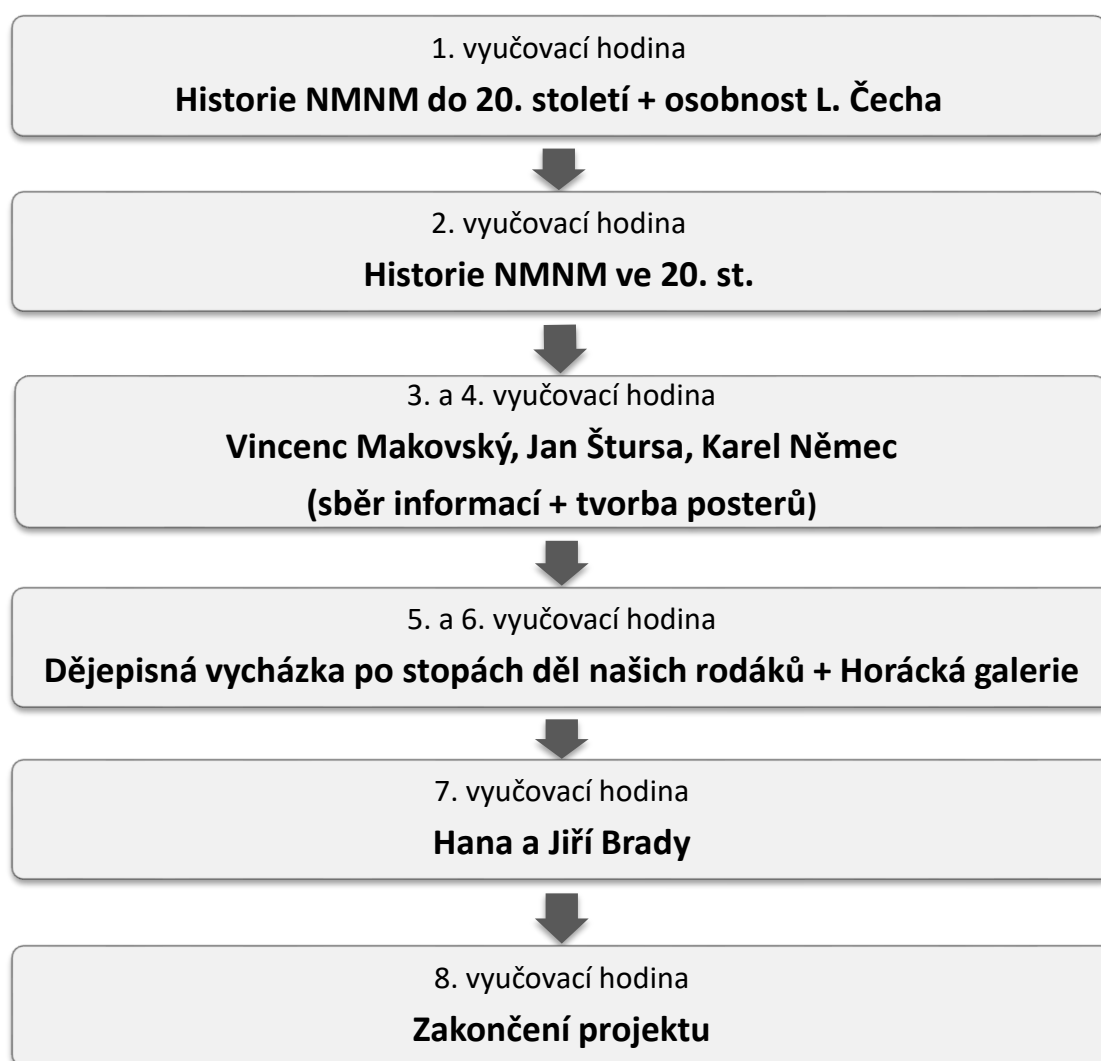

Schéma č. 1: Rozvržení vyučovacích hodin projektu

5.4.1 První projektová hodina

Pro první vyučovací hodinu, která bude zaměřena na historii a vývoj Nového Města na Moravě do 20. století a novoměstského rodáka Leandra Čecha, byly stanoveny cíle a následně jednotlivé aktivity.

Cíle: Žák zhodnotí pomocí fotografií pozitivní či negativní změny ve svém rodném městě, ocení význam Leandra Čecha pro Nové Město na Moravě a bude ochoten pracovat ve skupině.

Organizační forma výuky: skupinová, individuální

Učební pomůcky: pracovní listy, fotografie

Struktura hodiny:

		Aktivity
1.	5 minut	Úvod hodiny
2.	15 minut	Seznámení s projektem, motivace: práce s fotografiemi
3.	20 minut	Práce s textem metodou I.N.S.E.R.T. + výklad
4.	5 minut	Opakování

Tab. č. 1: Předpokládané činnosti první projektové hodiny

V první projektové hodině je důležité žákům vysvětlit, čemu se budeme v dalších hodinách věnovat. Učitel žáky musí seznámit s tématem projektu, s cílem a smyslem projektu, s činnostmi, které budou žáci v rámci celého projektu provádět a výstupem projektu. Dále musí žáci vědět, proč je tento projekt pro ně důležitý, a co jim projekt přinese. Klíčovou věcí je žáky na projekt namotivovat a vzbudit u nich zájem o téma projektu. Jako motivace bude využita první aktivita hodiny, která zároveň otvírá celý projekt. Jedná se o aktivitu s historickými fotografiemi Nového Města na Moravě.

Žáci budou náhodně rozděleni do skupin po čtyřech. Po tomto rozdělení dostane každá skupina fotografii, která souvisí s historií města či významnými rodáky. Úkolem každé skupiny bude popřemýšlet, s čím je fotografie nebo obrázek spojený či významný pro Nové Město na Moravě. Jednotlivé skupiny sestaví přehled informací, které o daném místě či osobě na fotografii mají, co se změnilo v porovnání s historickou fotografií a zkusí zařadit, k jakému roku se fotografie váže. Žáci budou upozorněni, že na úlohu mají omezený časový limit, tj. pět minut. Mezitím učitel na tabuli nakreslí časovou osu. Poté, co vyprší časový limit, mají za úkol zástupci jednotlivých skupin jít k časové ose a stoupnou si tam, kam si myslí, že jejich

fotografie patří. Poté postupně podle časové osy vzestupně dojde k prezentaci myšlenek či nápadů jednotlivých skupin. Učitel případně doplní informace a uvede správné období, do kterého roku fotografie patří. Pro lepší ilustraci ostatním žákům budou fotografie a obrázky promítány na plátně. Učitel žáky upozorní, že ke všemu na fotografiích se podrobněji dostaneme právě v průběhu projektu. Fotografie a obrázky jsou součástí přílohy diplomové práce. (Příloha 6)

Další aktivitou bude práce s textem výukovou metodou I.N.S.E.R.T. Při této metodě žáci individuálně pracují s textem, ve kterém si označují známé informace „fajfkou“, nové informace vykřičníkem, informace, o kterých se chtějí dozvědět více v průběhu čtení textu, otazníkem. Po žakovské analýze textu dojde k diskusi, která se věnuje analyzování textu. Během této analýzy učitel žákům doplňuje informace vztahující se k historii města do 20. století a dále odpovídá na otázky, které kladou žáci. Další část pracovního listu je zaměřena na osobnost Leandra Čecha. Žáci si do pracovního listu dopíší informace k jeho osobnosti, které se pomocí výkladu dozvědí. Na konci hodiny žáci doplní osmisměrku, která je zaměřena na opakování. Celý pracovní list je zpracován na základě teoretické části diplomové práce.

Projekt „Poznáváme naše město a naše rodáky“
Pracovní list č. 1

1) Přečti si a poznač si informace metodou I.N.S.E.R.T.

V pravěku a středověku se na území Nového Města na Moravě rozprostíral hluboký nepropustný les. První doložená zpráva o osídlení tohoto území spadá až do poloviny 13. století. Jedná se o první písemnou zmínku pocházející z listiny českého krále Václava II. z roku 1293. Majitelé Nového Města byli páni z Obřan, potomci zakladatele žďárského kláštera Bočka.

Dalším majitelem po smrti Smila z Obřan, byl nejbližší příbuzný Jindřich z Lipé. Rod z Lipé si novoměstského dědictví příliš nehleděl, proto nedošlo během jejich působení k žádnému rozkvětu.

V roce 1496 bylo Nové Město s několika dalšími vesnicemi prodáno Vilémovi z Pernštejna, který měl velké množství majetku. Díky nástupu tohoto rodu došlo k největšímu rozkvětu a rozmachu města a území. Vilém II. z Pernštejna na králi postupně vymohl jednotlivé výsady jako například právo trhu a právo odúmrtní. Nové Město bylo spravováno rychtářem a purkmistrem s městskou radou. Poslední majitel z rodu Pernštejnů kvůli dluhům a finančním potížím svého rodu, byl donucen město prodat Vilému Dubskému z Třebochovic, který v letech 1589-1592 nechal postavit nový pozdně renesanční zámek.

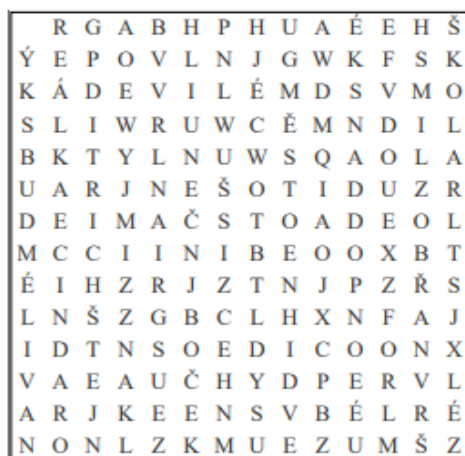
Dalším majitelem Nového Města byl po stavovském povstání olomoucký biskup František z Ditrichštejna, který připojil nový majetek ke svému žďárskému panství. Nechal udělit Novému Městu nový znak, jenž město užívá dodnes. Jedná se o znak s kardinálským kloboukem a dvou vinařských nožů, který vychází z erbu Ditrichštejnů.

V roce 1699 bylo novoměstské panství předáno jako vyrovnání dluhů nově založenému brněnskému Ústavu šlechticů Panny Marie Školské. V čele města stála představená, ale samotné panství spravoval hejtman, který sídlil na novoměstském zámku, a vrchnostenský aparát úředníků. K největšímu rozmachu během 18. století došlo, když Ústav Panny Marie Školské vedla hraběnka Marie Josefa Hohenzollerová.

Změna nastala od 1. ledna 1850, kdy Nové Město přestalo být poddanským městem a stalo se samostatnou politickou obcí. Nové Město bylo zařazeno do Brněnského kraje a stalo se střediskem politického okresu, tedy okresním hejtmanstvím.

2) Dopiš si informace, které Tě zaujaly o Leandru Čechovi.

3) Najdi v osmisměrce vlastníky města.

Zdroj: <http://www.sudokuweb.org/cs/osmismerky/>

5.4.2 Druhá projektová hodina

Druhá vyučovací hodina bude věnována Novému Městu na Moravě a jeho vývoji ve 20. století. Nejprve došlo ke stanovení cíle vyučovací hodiny a následně určení aktivit a metod výuky.

Cíle: Žák shrne vývoj svého rodného města, vyhledává a třídí informace z textu a seznámí se s kronikou města.

Organizační forma výuky: hromadná, skupinová

Učební pomůcky: pracovní listy

Struktura hodiny:

		Aktivity
1.	5 minut	Úvod hodiny
2.	10 minut	Asociační metoda
3.	20 minut	Práce s textem + výukový rozhovor
4.	10 minut	Práce s časovou osou

Tab. č. 2: Předpokládané činnosti druhé projektové hodiny

První motivační aktivitou bude asociační metoda, kdy učitel zjišťuje, co o konkrétní problematice žáci vědí. Na tabuli bude napsán problém k řešení, v tomto případě: „*Nové Město na Moravě v minulém století*“. Poté mají žáci za úkol uvádět nápady, které je v této souvislosti napadnou. Při této metodě musí učitel dbát na to, aby návrhy žáků nekritizoval. Při nedostatečné aktivitě žáků může učitel pomáhat prostřednictvím otázek. Jednotlivé návrhy a nápady žáků jsou zaznamenány na tabuli.

Další aktivita bude zaměřena na práci s textem. Žáci musí text samostatně přečíst, porozumět mu a učít se pracovat s informacemi v textu, neboť jejich úkolem bude správně přiřadit úryvky z kroniky uvedenými pod jednotlivými písmeny k jednotlivým historickým milníkům města ve 20. století uvedenými pod čísly. Svůj názor si musí obhájit, proto se musí zamyslet nad otázkou „*Proč tento úryvek patří k této události?*“. Následně po samostatné práci se žáci spojí do dvojic a konzultují své návrhy mezi sebou. Po určitém čase bude učitel vyvolávat a postupně budou žáci každý odstavce číst a odpoví, jaký úryvek k odstavci přiřadili a odůvodní proč. Na konci aktivity dojde k celkovému shrnutí vývoje Nového Města na Moravě ve 20. století pomocí výukového rozhovoru. Pracovní list čerpá informace z teoretické části diplomové práce.

Správně odpovědi a zdroj informací z kroniky:

1. odst.	2. odst.	3. odst.	4. odst.	5. odst.	6. odst.
f) ²⁰⁰	c) ²⁰¹	a) ²⁰²	b) ²⁰³	e) ²⁰⁴	d) ²⁰⁵

Tab. 3: Tabulka se správnými odpověďmi a zdroji

Závěrečným úkolem žáků bude sestavení časové osy s vývojem Nového Města, kam si žáci zapíší majitele a dopíší si k této době zajímavost, kterou vyčetli z pracovních listů či se dozvěděli od učitele.

²⁰⁰ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1918, str. 4 [online].

²⁰¹ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1937, str. 72 [online].

²⁰² Kronika Nového Města na Moravě, rok 1944, str. 57 [online].

²⁰³ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1945, str. 86 [online].

²⁰⁴ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1951, str. 319 [online].

²⁰⁵ Kronika Nového Města na Moravě, rok 1989, str. 9 [online].

Projekt „Poznáváme naše město a naše rodáky“
Pracovní list č. 2

Přečti si text a přiřaď úryvky z kroniky k jednotlivým odstavcům.

- a) *„Bezohledně byl zabírán hlavně majetek židovský, který býval obyčejně rozkraden už těmi úředními osobami, které konfiskaci prováděly. Do uprázdněných židovských podniků (u nás do obchodu Brady a do podniku M. Skutského) dosazení spolehliví němečtí správcové „věrné ruky“, kteří tu řádili, jak chtěli; vždy ale tak, aby se sami co nejvíce obohatili.“*
- b) *„Hlavně děl a kulometů pancéřového vlaku namířené proti městu výmluvně svědčily o tom, že dosud je svrchovaným pánem ve městě ještě německý voják. Vlak, který projížděl stále kolem města, byl pohružkou, která budila v obyvatelstvu neklid a nejistotu až do středečního rána.“*
- c) *„Snad žádný jiný veřejný podnik v Novém Městě nebyl obyvatelstvem Nového Města přijat, tak příznivě jako tento. Méně příznivě to bylo však přijato v městech Žďáře a Bystřici n. P.“*
- d) *„Televize již zcela přestala respektovat cenzurní opatření a non stop celý den vysílá živě z obrovských pražských manifestací. Občané města sympatizují v převážné většině s požadavky občanského fóra a mnozí to dávají i viditelně najevo. Večer se opět u kašny Sekaninova náměstí setkávají občané v počtu asi 250 lidí. Charakter účasti města na generální stávce se přesněji formuje.“*
- e) *„Průmyslový rozvrh města v první Gottwaldově pětiletce je patrný nejen čísly plnění plánu, ale i významem, které závody města mají pro jeho politický, kulturní a sociální život. Závod dobře prosperuje a má značný hospodářský význam pro město a pro celý kraj.“*
- f) *„Radostný rozruch zavládl ihned po městě, jemuž městská rada slavnou zvěst vyhláškami sdělovala. Ihned ozdobeny domy prapory červenobílými. Jásavé nadšení jevílo se na všech tvářích, radost, že je po vojně a že konečně po 300 letech jsme zase pány svého domova.“*

1)

Ve 20. století získalo město svoji podobu skrze díla významných rodáků sochaře Jan Štursa, Vincence Makovského či malíře Karla Němce. Tato podoba z 1. poloviny 20. století se zachovala dodnes. Právě tito rodáci se také zasloužili o vývoj Horáckého muzea, které bylo přemístěno do prostorů staré radnice a došlo k rozšíření jeho sbírek, vytvoření vlastní knihovny a archivu či pořádání vzdělávacích akcí. Od roku 1911 město dostalo oficiálně přívlastek „na Moravě“, aby došlo k odlišení od ostatních Nových Měst. První světová válka zastavila další rozvoj města, který do té doby probíhal. Po vyhlášení mobilizace začaly v srpnu 1914 z Nového Města na Moravě odjíždět první vlaky s vojáky z řad místních obyvatel. Během první světové války probíhalo pro nedostatek potravin přerozdělování potravin mezi obyvatelstvem. Na začátku války dorazili do Nového Města na Moravě italští vystěhovalci z jižních Tyrol, kteří zde byli až do konce války. Po vyhlášení Československa Došlo také k odstranění bronzového pomníku Františka Josefa I. a dalších připomínek starého režimu.

2)

Při sčítání obyvatel v roce 1921 mělo 2452 obyvatel hlásající se většinou k římskokatolické církvi (1979 obyvatel). Nárůst obyvatel nastal až ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století, jelikož dochází k velké výstavbě nových čtvrtí rodinných domů v těsném sousedství centra města. V první polovině 20. století dále došlo k výstavbě mnoha veřejných staveb. Nejvýznamnější stavbou je okresní nemocnice. Základní kámen byl položen 21. srpna 1938 a provoz zahájen v roce 1940. Dále byla postavena sokolovna, hasičská zbrojnice, obecní spořitelna, okresní dům, lidový dům.

3)

Po podepsání Mnichovské dohody mocnostmi a posunutí hranic s německou Třetí říší začínala nová hranice pouhých 26 kilometrů od Nového Města na Moravě. Po vyhlášení Protektorátu Čech a Moravy došlo ve městě k rozsáhlým změnám. Odstraňovány byly všechny pomníky a památníky, které připomínaly dřívější státoprávní poměry. Odstraněna byla socha Františka Palackého a Pomník padlým vojínům v I. světové válce od Jana Štursy či busta T. G. Masaryka. Ulice byly přejmenovávány, došlo k reorganizaci školství, domácnostem byly vydávány potravinové lístky apod. V této době žila ve městě nepočetná židovská komunita. Ovšem ani ta nezůstala ušetřena nacisty a rodiny Brady a Skuteckých i s dětmi, byly odvedeny do koncentračních táborů, kde kromě Jiřího Brady všichni zemřeli.

4)

V době, kdy se objevily zprávy o osvobození, bylo vytvořeno revoluční místní národní výbor a na Vratislavově náměstí se objevil první československý prapor a obyvatelé začali se strháváním německých nápisů. Euforii zchladil německý pancéřový vlak, který do města přijel 6. 5. 1945. Velitel vlaku nařídil okamžité odstranění všech československých praporů, jinak hrozil odstřelováním města. Pro kontrolu projížděl vlak na trati mezi Žďárem a Olešnou až do 9. 5. 1945. V noci z 8. na 9. května procházelo Novým Městem na Moravě velké množství ustupujících jednotek německé armády. Ráno začala ve městě německá protiletadlová baterie odstřelovat sovětská letadla, která dohlížela na ústup Němců. Na toto zareagovala sovětská letadla, která vypustila na Nové Město několik bomb. Během tohoto útoku zemřelo pět novoměstských obyvatel, desítky jich bylo zraněno, dále bylo zničeno deset domů a poničen kostel sv. Kunhuty. Ústup německých vojáků přes město pokračoval a nechal za sebou velké množství odhozených střelných zbraní, munice, spálená auta, tanky, opuštěné povozy atd. Většina obyvatel byla ukryta až do 10. 5. 1945, kdy Nové Město na Moravě bylo osvobozeno.

5)

Pováleční roky byly charakteristické pozvolným hospodářským a společenským zotavováním. Další změny ovšem nastaly po komunistickém únorovém převratu v roce 1948. Během převratu byly ve městě ustanoveny Lidové milice, proto osmnáct komunistů s loveckými puškami a zbraněmi procházeli městem a hlídali důležité objekty ve městě. KSČ organizovala veřejné projevy v Sokolovně, byl utvořen Okresní akční výbor, který měl za úkol odstranit všechny nežádoucí živly, které stojí či bojují proti novému řádu. Proto všichni členové za stranu lidovou a národně socialistickou byli zbaveni funkcí. V roce 1949 byl založen podnik na výrobu chirurgických nástrojů – Chirana. Další významný podnik Sport, který se zaměřoval na produkci běžeckých, sjezdových a skokanských lyží, začal fungovat v roce 1950.

6)

Změny nastávají až po dvaceti letech během Sametové revoluce v roce 1989, které se účastnili také studenti z novoměstského gymnázia a lesnického učiliště. Ke generální stávce se ve městě připojilo kolem dvou tisíc novoměstských obyvatel a 23. listopadu k veřejnosti poprvé vystoupilo Občanské fórum. V roce 1990 dochází ke změnám v názvu ulic, například ulice Gottwaldova se změnila na Masarykovu a Pionýrská na Makovského.

5.4.3 Třetí a čtvrtá projektová hodina

Třetí a čtvrtá projektová hodina bude zaměřena na získávání informací, tvořivou práci žáků a skupinovou práci. Žáci budou mít za úkol ve skupinách vyhledávat a třídit informace a vyrábět poster, který se bude věnovat významným rodákům z Nového Města na Moravě. Tento poster budou v dalších hodinách projektu prezentovat.

Cíle: Žák vyhledává a třídí informace z textu, spolupracuje se spolužáky, aktivně se účastní práce ve skupině a vytváří plakát o vybrané osobnosti.

Organizační forma výuky: skupinová

Učební pomůcky: učebna informatiky s tiskárnou, psací potřeby, regionální literatura, dobové články, teoretická část diplomové práce

Struktura hodiny:

		Aktivity
1.	5 minut	Úvod hodiny
2.	10 minut	Rozdělení do skupin
3.	45 minut	Třídění a sběr informací
4.	30 minut	Tvorba „posterů“

Tab. č. 4: Předpokládané činnosti třetí a čtvrtá projektové hodiny

Hodina bude probíhat v učebně, kde je možnost přístupu k internetu, tedy v učebně informatiky. Žáci budou rozděleni do šesti skupin metodou barev, aby spolu měli příležitost pracovat i žáci, kteří spolu příliš nekomunikují. Každý si vytáhne z balíčku určitou barvu. Jedna barva se rovná jedna skupina. Losem každá skupina dostane určité téma. Jedná se o tyto témata: 1. Jan Štursa – jeho život a dílo mimo Nové Město na Moravě, 2. Jan Štursa – díla v Novém Městě na Moravě, 3. Vincenc Makovský – jeho život a dílo mimo Nové Město na Moravě, 4. Vincenc Makovský – díla v Novém Městě na Moravě, 5. Karel Němec – život a dílo, 6. Hana a Jiří Brady – jejich život.

Každá skupinka dostane úkol vytvořit poster, který bude zaměřen na určené osobnosti a jejich díla. Hlavní cílem projektu je získávání a třídění informací. Jelikož je problém sehnat na internetu dostatečné množství materiálů k regionálním tématům, žáci budou mít možnost využít tištěné materiály – regionální knihy a dobové články z novin. Tímto si žáci vyzkouší práci s prameny. Poster by měl být kvalitní i po estetické stránce, proto každá skupina bude mít příležitost si barevně vytisknout tři A4 obrázků.

Žáci budou upozorněni, že získané poznatky budou prezentovat ostatním skupinám a na svoji prezentaci budou mít maximálně 15 minut. Žákům bude připomenuto, že za svoji práci je zodpovědná celá skupina, je tedy v jejím zájmu, aby vzájemně členové skupiny spolupracovali. Do činnosti by se měl zapojit každý člen skupiny a každý by měl představit část posteru. Proto je důležité, aby si každá skupina mezi členy rozdělila jednotlivé úkoly na projektu a zvolila si tempo své práce.

Další část hodiny je věnována výrobě posterů. Žáci v této části hodiny využijí svoji představivost a ochotu spolupráce ve skupině, jelikož se musí mezi sebou domluvit, jak bude poster vypadat. Podoba „posteru“ je na každé skupině, ovšem žáci jsou znovu upozorněni, že své postery budou prezentovat a ukazovat nejenom spolužákům ve třídě, ale i ostatním ve škole, jelikož jejich postery budou vystaveny na nástěnce.

Učitel v průběhu projektu povzbuzuje žáky v jejich práci, dbá na jejich iniciativu a kontroluje, jestli se účastní na práci všichni ve skupině. Dále učitel funguje jako poradce či konzultant. Ovšem měl by dbát na pravidlo, že projekt je podnikem žáka.²⁰⁶

²⁰⁶ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006., str. 11.

5.4.4 Pátá a šestá projektová hodina

Čtvrtá a pátá projektová hodina bude probíhat mimo školu, jelikož se přemístíme do centra Nového Města na Moravě, kde půjdeme po stopách významných památek města a navštívíme novoměstskou instituci – Horáckou galerii.

Cíle: Žák zhodnotí a ocení význam vybraných regionálních osobností, uvede konkrétní díla novoměstských rodáků, orientuje se v mapě a prezentuje skupinový výtvar.

Organizační forma výuky: skupinová

Učební pomůcky: tvrdé podložky, pracovní listy, psací potřeby

Struktura hodiny:

		Aktivity
1.	60 minut	Dějepisná vycházka po stopách děl našich rodáků Nového Města na Moravě
2.	30 minut	Exkurze do Horácké galerie v Nové Město na Moravě

Tab. č. 5: Předpokládané činnosti páté a šesté projektové hodiny

Dějepisná vycházka bude probíhat podle mapy, kterou budou mít žáci v obdržených pracovních listech. Na každém místě, které je označeno, vystoupí skupina a sdělí zajímavosti k jednotlivé památce, rodnému domu či stavbě podle skupin. Na druhé straně pracovního listu se nachází čísla s vynechaným textem, které odkazují na mapu. Žáci během výstupů svých spolužáků budou vynechané části textu doplňovat. Učitel případně připojí další informace, které jsou v teoretické části předkládané diplomové práce.

Začátek dějepisné vycházky je naplánován na ulici Leandra Čecha, kde si vezme slovo první skupina u busty Leandra Čecha a seznámí ostatní spolužáky s životem Vincence Makovského, dále dojde k návštěvě Gymnázia Vincence Makovského, kde jsou k vidění další jeho tři díla. Žáci u každého díla prezentují, co se dozvěděli. Poté trasa vede ulicí Makovského a Štursovou na Žďárskou ulici, kde další zastávka bude u rodného domu Karla Němce. Posléze se pokračuje na Palackého náměstí, kde další skupina u kašny se sochou Píseň hor představí život Jana Štursy a jeho díla, která se nenacházejí v Novém Městě na Moravě. Cesta bude pokračovat kolem pomníku Františka Palackého až na Vratislavovo náměstí, kde jsou k vidění další díla Jana Štursy a jeho rodný dům. U těchto děl vystoupí další skupina, která ostatní postupně seznámí s památkami od Jana Štursy nacházející se v Novém Městě na Moravě. Cesta za tvorbou Jana Štursy bude zakončena u Pomníku padlých vojáků. Poté dojde k přesunu ke kostelu sv. Kunhuty. Na tomto místě přijde na řadu prezentace

posteru skupiny, která se zabývala životem a dílem Karla Němce. Další zastávkou je Panský dům, kde se nachází sgrafito Karla Němce. Před poslední zastávkou dojde k prohlídce rodného domu Vincence Makovského a následně domu Bradyových, kde prezentuje poslední skupina. Poslední část dějepisné vycházky je naplánována návštěva Horácké galerie, kde si žáci prohlédnou sbírky Jana Štursy, Vincence Makovského a Karla Němce.

Po návratu budou jednotlivé postery skupin vystaveny na nástěnce.

1) Zapiš si informace, které Tě o osobnosti zaujaly.

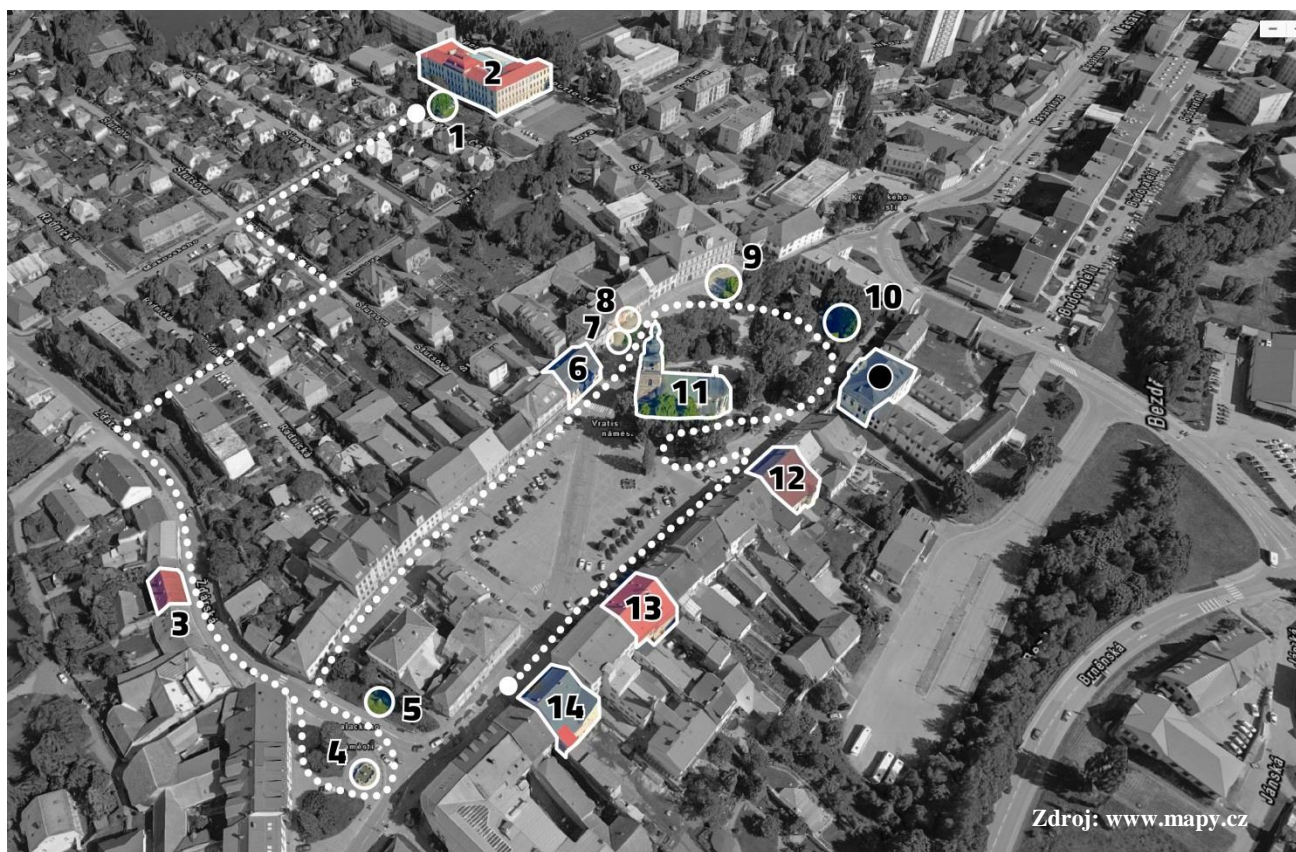
Jan Štursa _____

Karel Němec _____

Vincenc Makovský _____

Hana a Jiří Brady _____

Mapa trasy

2) Dopln chybějící informace k dílům novoměstských rodáků

1. Busta Leandra Čecha – autor: _____, socha se nachází na ulici _____

2. Socha T. G. Masaryk – autor: _____, socha se nachází v budově _____

Socha Jana Ámose Komenského – autor: _____, socha se nachází v budově _____

3. Rodný dům Karla Němce se nachází na _____ .

4. Píseň hor – autor originálu: _____, autor kopie: _____

- socha je osazena na kašně na _____ náměstí, umístěna zde byla v roce _____

- tato socha představuje _____

5. František Palacký – autor: _____, socha se nachází na _____ náměstí

- jedná se o _____ umělcovo dílo v Novém Městě na Moravě, které bylo odhaleno v roce _____

6. Reliéf Salvátor mundi – autor: _____, reliéf se nachází na _____ náměstí

7. Raněný – autor: _____, socha se nachází na _____ náměstí

- plastika zachycuje _____

8. Rodný dům Jana Štursy se nachází na _____ .

9. Socha T. G. Masaryk – autor: _____, socha se nachází na ulici _____

- města k 10. výročí vzniku Československé republiky

10. Pomník padlých vojínů – autor: _____, socha se nachází na _____ náměstí

- inspiraci našel v _____

11. Výzdoba kostela sv. Kunhuty – autor: _____

- na fasádě kostela jsou tyto sgrafita: _____

12. Sgrafita na Panském domě – autor: _____, název sgrafit: _____

13. Rodný dům Vincence Makovského se nachází na _____ .

14. Dům Bradyových se nachází na _____ .

3) Která památka Tě nejvíce zaujala? _____

4) Jaká díla Karla Němce se nacházejí v Horácké galerii? _____

5) Jaká díla Jana Štursy se nacházejí v Horácké galerii? _____

6) Jaká díla Vincence Makovského se nacházejí v Horácké galerii? _____

5.4.5 Sedmá projektová hodina

Sedmá vyučovací hodina bude věnována Haně a Jiřímu Brady, kteří zažili holocaust. Žáci se s těmito rodáky setkali už na dějepisné vycházce městem, proto tato hodina bude zaměřena na různé aktivity, které budou nutit žáky o holocaustu přemýšlet. Nejprve byly stanoveny cíle vyučovací hodiny a následně určeny aktivity a metody výuky.

Cíle: Žák vysvětlí vlastními slovy pojmy vztahující se k holocaustu, bude ochoten vyjádřit svůj názor a pracovat ve skupině.

Organizační forma výuky: hromadná, skupinová

Učební pomůcky: pracovní listy, dokument²⁰⁷, kniha Hanin kufřík²⁰⁸

Struktura hodiny:

		Aktivity
1.	5 minut	Úvod hodiny
2.	10 minut	Motivace: Pětílístek
3.	15 minut	Vysvětlování pojmů + práce s videem
4.	10 minut	Práce s obrazem
5.	5 minut	Úryvek z knížky Hanin kufřík

Tab. č. 6: Předpokládané činnosti sedmé projektové hodiny

Na začátku hodiny bude použita aktivizační výuková metoda Pětílístek. Jelikož tématem hodiny je rodina Bradyových, o které žáci získali informace na dějepisné vycházce od spolužáků, nejprve bude cílem zjistit, co jim utkvělo v paměti. Metoda Pětílístku je strukturovaný pětiřádkový zápis, který stručně shrnuje téma. Tématem tohoto pětílístku bude Hanin kufřík. Nejprve si každý sám vytvoří svůj pětílístek, a pak dojde k rozdělení do čtveřic, ve kterých se musí dohodnout na týmové podobě pětílístku. Dohoda je důležitá, jelikož členové musí prodiskutovat, proč vybrali ten či onen výraz. Následně každá skupina svůj pětílístek přečte. Díky této aktivitě je možné zjistit, jak je téma zaujalo, případně kolik informací o této problematice vědí.

²⁰⁷ Česká televize – GEN Jiří Brady [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/216562261300026-jiri-brady/>

²⁰⁸ LEVINE, Karen. *Hanin kufřík: příběh dívky, která se nevrátila*. Praha: Portál, 2003. 117 s.

V další části hodiny jsou rozdány pracovní listy. Z výsledku dotazníkového šetření je zřejmé, že žáci knihu částečně znají, proto bych se chtěla zaměřit spíše na různé aktivity, při kterých žáci budou muset zapojit fantazii a svůj tvůrčí přístup.

První aktivitou pracovního listu bude vysvětlování pojmů, které se následně objeví v dokumentu, aby žákům bylo vše jasné. Jedná se o pojmy: koncentrační tábor, okupace, nacisté, holocaust. Žáci ve dvojicích budou nad pojmy diskutovat a domluví se na své definici pojmu. Výukovým rozhovorem učitel pojmy dovysvětlí. Druhou aktivitou pracovního listu je videonahrávka z dokumentárního projektu České televize GEN – Galerie elity národa – Jiří Brady. Přehrána bude pasáž od minuty 2:51 až 5:51. Videonahrávka obsahuje záběry z Terezína a Nového Města na Moravě tehdejší doby se vzpomínkami Jiřího Brady. Žáci budou upozorněni, že v pracovním listu mají otázky, na které ve videu najdou odpovědi. Po zhlédnutí dojde ke kontrole a k diskuzi mezi žákem a učitelem na téma, co je ve videonahrávce zaujalo.

Další aktivitou jsou kresby Hany Brady z koncentračního tábora. V této aktivitě bude využita metoda volného psaní, ve které žáci budou psát o tom, jak na ně kresby působí či jaké z nich mají dojmy. Metoda volného psaní je způsob, jak žáci mohou ukázat svůj tvůrčí potenciál a zapojit své myšlení. Touto metodou můžeme u žáků zjistit jejich postoje, jelikož žáci mají za úkol do pracovního listu psát souvislé věty. Nehledí se na stylistickou či gramatickou správnost. Po vypršení časového limitu mohou žáci přečíst, co si zapsali, ovšem nikdo není nucen k prezentaci svých zápisků.

Poslední aktivitou pracovního listu je zamyšlení nad úryvkem²⁰⁹ z knihy. Žákům bude kniha představena a následně dostanou za úkol ve dvojicích vymyslet pokračování příběhu. Svoje příběhy žáci ostatním spolužákům představí.

Na závěr je důležité, aby si žáci uvědomili, že v dnešní demokratické společnosti se mohou vzdělávat, rozvíjet svůj talent a prožívat klidné dětství na rozdíl od dětí, které prožívaly hrůzy a utrpení války. Na konci hodiny budou žáci upozorněni na webové stránky knížky Hanin kufřík²¹⁰, kde je možné nalézt spousty zajímavých materiálů, a dokument, který byl natáčen i v Novém Městě na Moravě.

²⁰⁹ LEVINE, Karen. *Hanin kufřík: příběh dívky, která se nevrátila*. Praha: Portál, 2003., str. 89.

²¹⁰ *Oficiální stránky knihy Hanin kufřík* [online]. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: <http://www.hanassuitcase.ca/?p=183>

Projekt „Poznáváme naše město a naše rodáky“

1. Vysvětli vlastními slovy pojmy:

koncentrační tábor _____

okupace _____

nacisté _____

Norimberské zákony _____

holocaust _____

2. Otázky k videoukázce

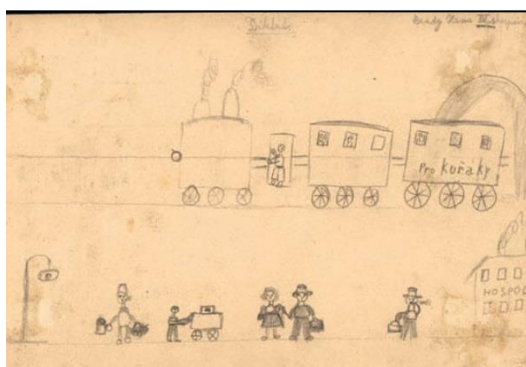
Kolik dětí prošlo Terezínem? _____

Kolik dětí se vrátilo z Terezína zpět domů? _____

Co měli Židé zakázáno? _____

Co se se stalo s rodiči Bradyovými? _____

3. Napiš, jak na Tebe působí obrázky, které Hana namalovala v Terezíně.

(Zdroj: <http://www.hanassuitcase.ca/?p=174>)

4. Úryvek z knihy Hanin kufřík (str. 89)

„Pod bdělým dohledem zlých psů a mužů v uniformách prošly Hana a její kamarádky velkou železnou branou. Hana pevně svírala Aniččinu ruku. Minuly rozsáhlé baráky, zahlédly obličej ve vězňů, které připomínaly kostlivce, viděly jejich vyzáblá těla v pruhovaných uniformách, jak nakukují ze dveří. Dívčám bylo nařizeno, aby vešly do velké budovy. Dveře se za nimi s mohutným rachotem zavřely.“

Úkol: Zamysli se nad tím, jaké by mohlo být pokračování příběhu.

5.4.6 Osmá projektová hodina

Osmá projektová hodina bude hodinou závěrečnou, zaměřenou na opakování a zhodnocení celého projektu. Nejprve došlo ke stanovení cíle vyučovací hodiny a následně určení aktivit a metod výuky.

Cíle: Žák shrne informace, které se o Novém Městě na Moravě dozvěděl, zhodnotí projekt a svoje zapojení do projektu a vyjádří svůj vlastní názor.

Organizační forma výuky: skupinová

Učební pomůcky: papíry A4, papírky k diskuzi

Struktura hodiny:

		Aktivity
1.	10 minut	Úvod hodiny + zhodnocení dějepisné vycházky
2.	15 minut	Tvorba myšlenkové mapy
3.	20 minut	Diskuze (zhodnocení projektu)

Tab. č. 7: Předpokládané činnosti osmé projektové hodiny

Na úplném začátku hodiny je nutné se vrátit k dějepisné vycházce a zjistit, jestli žáci mají pracovní list zcela vyplněn, případně se zeptat, jestli má někdo otázky. Zhodnocení dějepisné vycházky proběhne v rámci vyhodnocení celého projektu.

První část bude věnována závěrečnému opakování formou myšlenkové mapy. Úkolem žáků bude zamyslet se nad pojmem Nové Město na Moravě a své myšlenky přehledně zaznamenat do myšlenkové mapy. Cílem aktivity je, aby si žáci vybavili, pojmenovali a utřídili jednotlivé informace, které během projektu načerpali. Tuto myšlenkovou mapu žáci vypracují na papír A4. Žákům bude doporučeno, aby se nejdříve zamysleli nad pojmy, které do myšlenkové mapy chtějí zařadit, a poté je zpracovali do myšlenkové mapy. Žákům musí být vysvětleno, jak myšlenková mapa vypadá a jak ji mají vytvořit.

Druhá část hodiny se bude věnovat diskuzi, která bude zaměřena na celkové zhodnocení projektu. Tato diskuze bude provedena v kruhu, to znamená, že celá třída si sedne do kruhu, aby byla navozena lepší atmosféra. Žáci budou mít prostor pro vyslovení jejich názoru na projekt. Učitel žákům může pomoci s vyhodnocením projektu otázkami tohoto typu:

- Zhodnoť, co nového ses díky projektu dozvěděl?
- Hodnotíš projekt pro sebe jako přínosný?

- Co bylo pro Tebe největším přínosem?
- Co by Tě ještě o tématu historie Nového Města na Moravě a významných rodácích zajímalo?
- Co Tě překvapilo?
- Co bys raději vynechal?
- Jak se Ti pracovalo ve skupině?
- Shodli se členové týmu na tom, co kdo bude dělat?
- Mluvila po většinu času ve skupině jedna a ta samá osoba?
- Reagovala skupina na jednotlivé nápady člena týmu?
- Účastnili se práce všichni?

Pokud se stane, že i přes dotazování učitele žáci nechtějí mluvit otevřeně před třídou, je možnost použít formu anonymní. Každý žák dostane proužek papíru, na který napíše jediný pocit, který v něm projekt zanechal. Poté se lístečky vyberou a učitel bude odpovědi žáků číst nahlas. Tato zpětná vazba je důležitá jak pro žáky, tak pro učitele.

Po zhodnocení projektu žáky, dojde také ke zhodnocení projektu učitelem. Především kritériem hodnocení bude ochota spolupráce mezi jednotlivými členy skupin, zhodnocení, jak si během projektu žáci vedli, jaký měli přístup k projektu, či co na jejich práci učitel může ocenit.

5.5 Reflexe a hodnocení projektu

Projekt bude hodnocen průběžně a celkové hodnocení projektu proběhne v poslední projektové hodině v rámci diskuze. Podrobný postup je popsán výše. Jedná se pouze o jeden ze způsobů možného hodnocení projektové výuky.

Dalšími kritérii pro hodnocení projektu může být úroveň prezentování jednotlivých skupin, úroveň zpracování informací a práce s nimi či estetika a kvalita vytvořeného posteru. Hodnotiteli projektu mohou být učitelé i žáci, kteří si dávají navzájem zpětnou vazbu.

Úspěšnost projektu je možné ověřit vytvořením vstupního a výstupního testu. Jedná se o stejný test, který je žákům rozdán před začátkem projektu (vstupní test) a následně po skončení celého projektu žáci test absolvují znovu (výstupní test). Po porovnání jednotlivých testů učitel zjistí, kolik si žáci z projektu odnesli nových poznatků.

ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na regionální dějepisnou tematiku, která se vztahuje k historii Nového Města na Moravě a k významným rodákům tohoto města. Cílem práce bylo podat stručný pohled na vývoj Nového Města na Moravě od jeho vzniku až po současnost se zaměřením na významné rodáky z Nového Města na Moravě a tyto poznatky aplikovat v praktické části do projektové výuky v rámci hodin občanské výchovy a dějepisu. Dílčím cílem bylo dotazníkové šetření v základních školách v Novém Městě na Moravě vztahující se k regionální tematice a dále práce s historickými prameny, odbornou literaturou a internetovými portály při zpracovávání teoretické části, která je metodickou podporou pro učitele při výuce.

Teoretická část diplomové práce se věnuje stručnému vývoji Nového Města na Moravě a významným rodákům, kteří se neodmyslitelně zapsali nejen do dějin města, ale i do jeho podoby. Teoretická část byla zpracována na základě regionální literatury, dobového tisku, kronik Nového Města na Moravě a archivu Horáckého muzea v Novém Městě na Moravě. Dále se teoretická část diplomové práce věnuje vymezením regionálních dějin a Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Díky této analýze RVP ZV bylo zjištěno, že mezi regionálními dějinami a občanskou výchovou i dějepisem je jasná obsahová propojenost.

Praktická část byla věnována dotazníkovému šetření a aplikaci regionálně dějepisného tématu projektovou metodou. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda žáci mají o témata z oblasti regionálních dějin zájem, jestli se žáci ve výuce občanské výchovy či jiných předmětů s tématem významných rodáků Nového Města na Moravě setkali či jestli novoměstské rodáky žáci Nového Města na Moravě znají. Z výsledků dotazníku vyplývá, že žáci o regionální dějiny zájem mají. Dalším zjištěním bylo, že ve školním vyučování se s tematikou významných rodáků setkalo pouze 40 % respondentů. Díky dotazníku jsem se ujistila, že je nutné regionální dějiny do hodin zařazovat, jelikož si žáci nemyslí, že by regionálním dějinám byl věnován dostatečný prostor. Poslední část dotazníku se věnovala znalostem žáků o významných rodácích Nového Města na Moravě. Výsledkem bylo zjištění, že více jak polovina respondentů zná pouze Jana Štursu a Hanu Brady. Ostatní významné rodáky Nového Města na Moravě nezná více jak polovina respondentů. Tento výzkum neměl za cíl zobecnit výsledky, ale zjistit, jaký mají žáci novoměstských základních škol postoj k regionálním dějinám.

Teoretické poznatky a dotazníkové šetření byly využity v aplikaci regionálně dějepisného tématu k tvorbě vzdělávacího projektu určeného pro deváté ročníky. Projektová metoda může být pro žáky obohacením a zajímavým přínosem a sami žáci v dotazníkovém šetření tuto metodu zařadili jako nejvhodnější pro výuku regionálních dějin. Cílem projektu „*Poznáváme naše město a naše rodáky*“ je seznámení s vývojem našeho města a významnými rodáky. Toto poznání by mělo u žáků prohlubovat vztah ke svému regionu a utvářet u nich pozitivní postoje k regionální hrdosti, a tím i rozvíjet pocit vlastenectví. Významní rodáci jsou nedílnou součástí kulturního dědictví regionu a v Novém Městě na Moravě zanechali nesmazatelnou stopu, proto je důležité mladým generacím tyto osobnosti připomínat, aby je mohli náležitě ocenit či v nich vidět své vzory. Připraven byl projekt na základě studia odborné literatury se všemi metodickými náležitostmi a podrobně popsány jednotlivými hodinami. Projekt je navržen tak, aby umožňoval využití různorodých výukových metod a forem výuky.

Práce je doplněna o obrázkovou přílohu, která doplňuje teoretickou část diplomové práce. Jedná se o fotografie vztahující se k vývoji města, dílům významných rodáků Nového Města na Moravě či regionálnímu tisku tehdejší doby.

Myslím si, že témata regionálních dějin zaměřené na Novoměstsko nebyla plně vyčerpána, jelikož jsem se během zpracovávání historie našeho města setkala s mnoha zajímavými historickými milníky, které by bylo možné zpracovat pro pedagogické účely samostatně a podrobněji. Proto doufám, že tento projekt se nestane ojedinělým a dojde k vytvoření dalších projektů, které se budou věnovat dějinám našeho regionu a budou přínosné pro ostatní učitele.

Pevně doufám, že předkládaná diplomová práce je v oblasti regionálních dějin se zaměřením na významné rodáky v hodinách občanské výchovy a dějepisu přínosem.

Seznam zdrojů

Prameny

- Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, Sbíрка materiálů k dějinám Nového Města na Moravě a regionu, č. f. 12.
- Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, Sbíрка materiálů k historii lyžování a výroby lyží na Novoměstsku, č. f. 3.
- Archiv Horáckého muzea Nové Město na Moravě, Sbíрка památek na sochaře Jana Štursu a Vincence Makovského, č. f. 16.
- Kronika Nového Města na Moravě [online]. Dostupné z: <http://kronika.nmmn.cz/>

Tisk

- Horácké listy 6. 5. 1927, roč. 19, č. 19.
- Horácké listy, 8. 5. 1925 roč. 17, č. 19.
- Lidové noviny 3. 5. 1925, roč. 33, č. 219.
- Národní listy 2. 5. 1925, roč. 65, č. 120.
- Novoměstsko 1. 7. 2011, roč. 21, č. 8.
- Novoměstsko 29. 7. 2005, roč. 15, č. 13.
- Novoměstsko 3. 5. 2000, roč. 10, č. 8.
- Novoměstsko, 26. 5. 2000, roč. 10, č. 10.
- Ozvěna z Novoměstska 1. 10. 1905, roč. 3, č. 12.
- Směr Vysočiny 3. 1. 1967, roč. 7, č. 1.

Literatura

- BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 119 s. ISBN 80-244-0865-1.
- BRADNOVÁ, Hana. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993. 1253 s. ISBN 80-207-0438-8.
- BREGANTOVÁ, Polana. *Dějiny českého výtvarného umění. (V), 1939-1958*. Praha: Academia, 2005, 525 s. ISBN 80-200-1390-3.
- BYDŽOVSKÁ, Lenka – LAHODA, Vojtěch – SRP, Karel. *České moderní umění 1900-1960: Národní galerie v Praze*. Praha: Národní galerie. 1995. 350 s. ISBN 80-7035-095-4.
- BYDŽOVSKÁ, Lenka – SRP, Karel. *Český surrealismus 1929-1953: skupina surrealistů v ČSR: události, vztahy, inspirace*. Praha: Argo, 1996. 485 s. ISBN 80-7010-047-8.
- CONTADINO, Luigi. *Skvosty českého umění: proměny českého výtvarného umění v kontextu dějin*. Olomouc: Rubico, 2009. 207 s. ISBN 978-80-7346-097-6.
- COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. 135 s. ISBN 80-7168-958-0.
- ČAPEK, Vratislav – GRACOVÁ, Blažena – JÍLEK, Tomáš – VÝCHODSKÁ, Helena. *Úvod do studia didaktiky dějepisu*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005. 68 s. ISBN 80-7043395-7.
- ČERNÁ, Jana a kol. *Zmizelé Nové Město na Moravě: procházka novoměstskými ulicemi*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2017. 176 s. ISBN 978-80-903008-4-2.
- ČERNÁ, Jana a kol. *Sto třicet let školy v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě: Nové Město na Moravě, 2010. 200 s.
- ČERNÝ, Jaroslav. *Letem novoměstským světem*. Nové Město na Moravě, 2014. 76 s.
- ČERNÝ, Jaromír. *Počátky Pernštejnů na Novoměstsku: Nové Město na Moravě k roku Pernštejnů*. Nové Město na Moravě: Novoměstský okrašlovací spolek, 2012. 64 s. ISBN 978-80-260-4198-6.
- ČERVENÝ, Ondřej. *Osvobození Žďárska*. Brno: Sypták, 2014. 540 s. ISBN 978-80-260-7444-1.

- DANĚK, Karel a kol. *Nové Město na Moravě*. Brno, 1985., 36 s.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. 208 s. ISBN 80-85931-79-6.
- GÖBL, Luboš. *Osobnosti Vysočiny*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2005. 245 s. Edice Vysočiny. ISBN 80-86391-15-9.
- HAVLŮJOVÁ, Hana – NAJBERT, Jaroslav. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014. 249 s. ISBN 978-80-87912-12-6.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HLUŠIČKA, Jiří – MALINA, Jaroslav – ŠEBEK, Jiří. *Vincenc Makovský*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2002, 350 s. ISBN 80-210-2666-9.
- HUDECOVÁ, Dagmar. *Jak modernizovat výuku dějepisu: výchovné a vzdělávací strategie v dějepisném vyučování*. Úvaly: Albra, 2007. 92 s. ISBN 978-80-7361-037-1.
- CHADRABA, Rudolf. – DVORSKÝ Jiří. *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938 - IV/1*. Praha: Academia, 2007. ISBN 80-200-0587-0.
- CHALUPA Josef a kol. *100. výročí narození sochaře Vincence Makovského: sborník z celostátního kolokvia, Nové Město na Moravě, 20. října 2000*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2001. 51 s.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., akt. vydání. Praha: Grada. 2016. 254 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHOCHOLÁČOVÁ, Zdeňka. *Sgrafita na kostele svaté Kunhuty v Novém Městě na Moravě*. Nové Město na Moravě: Horácké muzeum, 2001. 67 s.
- JULÍNEK, Stanislav a kol. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 275 s. ISBN 80-21034955.
- KONZBUL, Jan. *Horácko a jeho lid*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1959. 75 s.
- KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2006. 134 s., [24] s. obr. příl. ISBN 80-239-7307-x.

- KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2008. 227 s., [22] s. obr. příl. ISBN 978-80-254-4343-9.
- KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1945-1990*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě, 2011. 282 s., [40] s. obr. příl. ISBN 978-80-260-2144-5.
- KUSÁKOVÁ, Helena a kol. *Katalog výstavy 1957 ke sjezdu abiturientů, rodáků a přátel Nového Města na Moravě*. Nové Město na Moravě: MNV, 1957. str. 43.
- LABISCHOVÁ, Denisa – GRACOVÁ, Blažena. *Průručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. 276 s. ISBN 978-80-7368-584-3.
- LABISCHOVÁ, Denisa. *Co si uchováme v paměti?: empirický výzkum historického vědomí*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. 284 s. ISBN 978-80-7464-406-1.
- LAHODA, Vojtěch – NEŠLEHOVÁ, Mahulena a kol. *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938 - IV/2*. Praha: Academia, 1998. 478 s. ISBN 80-200-0623-0.
- LEVINE, Karen. *Hanin kufřík: příběh dívky, která se nevrátila*. Praha: Portál, 2003. 117 s. ISBN 80-7178-796-5.
- MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*. Havlíčkův Brod: Elmar, 2009. 181 s. ISBN 978-80-904192-1-6.
- MAŠÍN, Jiří. *Jan Štursa 1880-1925: geneze díla*. Praha: Odeon, 1981. 298 s.
- NAVRÁTIL, Emil a kol. *Pamětní spis k jubileu čtyřicetiletého trvání Národní jednoty pro jz. Moravu*. Brno: Národní jednota, 1926. 126 s.
- RUDOLFOVÁ, Věra. *Kraj návratů a setkání: medailonky osobností kulturního života Vysočiny*. Tišnov: Sursum, 2006. 160 s. ISBN 80-7323-135-2.
- RUDOLFOVÁ, Věra. *Kraj věčných návratů: medailonky osobností kulturního života Vysočiny*. Brno: Edice Vysočiny, 2005. 186 s. ISBN 802395145-9.
- SVOBODA, Pavel. *1000 stavebních památek a jiných zajímavostí Novoměstska a Žďárska*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2014. 376 s. ISBN 978-80-260-7198-3.

- ŠEBEK, Jiří. *Jan Štursa: svědectví současníků a dopisy*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962. 278 s.
- ŠEBEK, Jiří. *Karel Němec: 1879-1960*. Jihlava: Oblastní galerie Vysočiny, 1966. 97 s.
- ŠEBEK, Jiří. *Píseň hor Jana Štursy*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1957. 101 s.
- ŠINDELÁŘ, Dušan. *Národní umělec Vincenc Makovský*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. 108 s.
- ŠTURSA, Jan. *Kresby*. Praha: Břetislav Palkovský, 1926.
- TOMKOVÁ, Anna – KAŠOVÁ, Jitka – DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. 176 s. ISBN: 978-80-7367-527-1.
- VONDRA, Jan a kol. *Novoměstsko*. Nové Město na Moravě: Město Nové Město na Moravě. 1996. 24 s.

Internetové zdroje

- *Almanach k 50. výročí založení Reálného Gymnázia v Novém Městě na Moravě, 1947* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: https://www.gynome.cz/soubory/120let/50_vyroci%20skoly_sbornik_%2050_25.pdf
- *American friends of the Czech republic* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <https://afocr.org/wilson-monument-and-tg-masaryk-memorial>
- *Archiv památníku Terezín* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ghetto/detail.php?table=ghetto&col=id&value=2016470>
- *Archiweb* [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/domaci/sousosi-novy-vek-od-vincence-makovskeho-se-bude-restaurovat>
- *Časopis Vedem* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <http://www.vedem-terezin.cz/index.html>
- *Česká televize – GEN Jiří Brady* [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/216562261300026-jiri-brady/>

- *Česká televize – Jiří Brady* [online]. [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/jiri-brady/>
- *Česká televize – Hanin kufřík* [online]. 2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10366879406-hanin-kufrik/21238255278/>.
- ČERNÁ, Monika. *Využití regionálních témat ve výuce dějepisu*. Metodický portál: Články [online]. 04. 08. 2011, [cit. 2017-11-20]. Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/13175/VYUZITI-REGIONALNICH-TEMAT-VE-VYUCE-DEJEPISU.html>. ISSN 1802-4785
- *Encyklopedie Brna* [online]. [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_objektu&load=240
- *Generátor osmisměrek* [online]. [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <https://www.sudokuweb.org/cs/osmismerky/>
- *Gymnázium Vincence Makovského NMNM* [online]. [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <https://www.gynome.cz/skola/historie-skoly#historie-skoly-v-datech>
- *Holocaust - databáze obětí* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/78945-hana-bradyova/>
- *Horácké muzeum NMMM* [online]. [cit. 2018-01-10]. Dostupné z: <https://hm.nmmn.cz/historie/>
- *Lidové noviny* [online]. [cit. 2018-02-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/brady-prezil-holocaust-a-vypravi-pribeh-sve-sestry-poslali-ji-rovnou-do-plynu-1yk-/lide.aspx?c=A161022_132444_lide_ELE
- *Mapy.cz - Nové Město na Moravě (3D pohled)* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=16.0732072&y=49.5617252&z=17&m3d=1&height=499&yaw=-0&pitch=-70&base=ophoto&source=muni&id=5343&q=nov%C3%A9%20m%C4%9Bsto%20na%20morav%C4%9B>
- *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/.../tabulka_ucelena_typologie_projektu.docx

- *MŠMT ČR – tiskové zprávy* [online]. [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/komensky-podruhe-v-americe-od-16-brezna-2017>
- *NKZ Nové Město na Moravě* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://nkz.nmnm.cz/>
- *Oficiální stránky knihy Hanin kufřík* [online]. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: <http://www.hanassuitcase.ca/?p=183>
- *Oficiální stránky knihy Hanin kufřík – obrázky Hany* [online]. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: <http://www.hanassuitcase.ca/?p=174>
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017* [online]. [cit. 2017-10-27]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf
- *Samospráva Nové Město na Moravě* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://samosprava.nmnm.cz/>
- *SOŠ NMNM* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.sos-nmor.cz/index.php/skola/dokumenty-ke-stazeni/category/7-dokumenty-reditele>
- *Školství Nové Město na Moravě* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://skolstvi.nmnm.cz/>
- *Vysočina – turistický průvodce* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <http://www.region-vysocina.cz/singletracky-nove-mesto-na-morave-cx1684>
- *Žďárský průvodce – znak NMNM* [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://www.zdarskypruvodce.cz/nove-mesto-na-morave/znak-prapor-a-maskot/>
- *ZŠ Malá* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.zsmala.cz/zakladni-skola/historie/>

Seznam zkratek

KSČ – Komunistická strana Československa

MŠMT ČR – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

NKZ – Novoměstská kulturní zařízení

NMNM – Nové Město na Moravě

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SOŠ – Střední odborná škola

SVU Mánes – Spolek výtvarných umělců Mánes

ZŠ – Základní škola

Seznam grafů, tabulek a schémat

Seznam grafů

- Graf č. 1: Pohlaví respondentů
- Graf č. 2: Grafické znázornění otázky č. 2
- Graf č. 3: Grafické znázornění otázky č. 3
- Graf č. 4: Grafické znázornění otázky č. 4
- Graf č. 5: Grafické znázornění otázky č. 5
- Graf č. 6: Grafické znázornění otázky č. 6
- Graf č. 7: Grafické znázornění otázky č. 7
- Graf č. 8: Grafické znázornění otázky č. 8
- Graf č. 9: Grafické znázornění otázky č. 9
- Graf č. 10: Grafické znázornění otázky č. 10
- Graf č. 11: Grafické znázornění otázky č. 11
- Graf č. 12: Grafické znázornění otázky č. 12
- Graf č. 13: Grafické znázornění otázky č. 13
- Graf č. 14: Grafické znázornění otázky č. 14

Seznam tabulek

- Tab. č. 1: Předpokládané činnosti první projektové hodiny
- Tab. č. 2: Předpokládané činnosti druhé projektové hodiny
- Tab. č. 3: Tabulka se správnými odpověďmi a zdroji
- Tab. č. 4: Předpokládané činnosti třetí a čtvrté projektové hodiny
- Tab. č. 5: Předpokládané činnosti páté a šesté projektové hodiny
- Tab. č. 6: Předpokládané činnosti sedmé projektové hodiny
- Tab. č. 7: Předpokládané činnosti osmé projektové hodiny

Seznam schémat

- Schéma č. 1: Rozvržení vyučovacích hodin projektu

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Historické fotografie Nového Města na Moravě

Příloha č. 2 – Tvorba Jana Štursy

Příloha č. 3 – Tvorba Vincence Makovského

Příloha č. 4 – Tvorba Karla Němce

Příloha č. 5 – Fotografie Hany a Jiřího Brady

Příloha č. 6 – Fotografie k první projektové hodině

Příloha č. 7 – Dobový tisk pro třetí projektovou hodinu

Příloha č. 8 – Dotazník

Příloha č. 1 – Historické fotografie Nového Města na Moravě

Obr. č. 1: Vratislavovo náměstí (1900)
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav.
Historický kalendář NMNM na léta 1850-1918, str. 137.

Obr. č. 2: Vratislavovo náměstí (1933)
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav.
Historický kalendář NMNM na léta 1918-1945, str. 245.

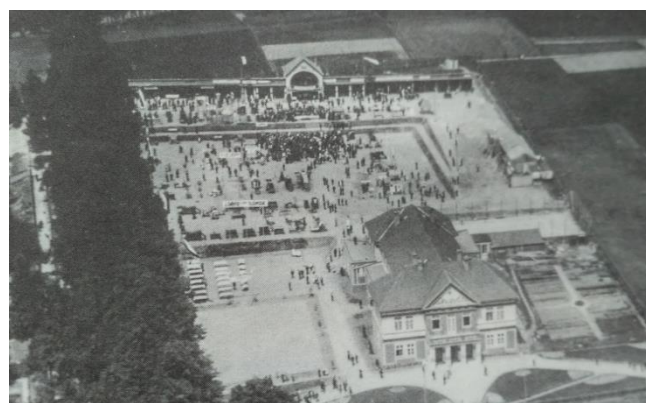
Obr. č. 3: Budova měšťanské školy
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav.
Historický kalendář NMNM na léta 1850-1918, str. 137.

Obr. č. 4: Nová budova Reálky v NMNM
Zdroj: MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě.*,
str. 105

Obr. č. 5: Budova staré radnice
Zdroj: Archiv Horáckého muzea

Obr. č. 6: Krajinářská výstava v NMNM
Zdroj: MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě.*,
str. 135.

Obr. č. 7: Německý pancéřový vlak (1945)
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav.
Historický kalendář NMNM na léta 1918-1945, str. 249.

Obr. č. 8: Technika zanechaná po Němcích (1945)
Zdroj: Archiv Horáckého muzea NMNM

Obr. č. 9 : Stavba nemocnice
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav
Historický kalendář NMNM na léta 1945-1990, str. 315.

Obr. č.10: Vratislavovo náměstí navržené V. Makovským
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav.
Historický kalendář NMNM na léta 1945-1990, str. 325.

Obr. č. 11: Nová panelová výstavba (1968)
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav.
Historický kalendář NMNM na léta 1918-1945, str. 329.

Obr. č. 12 : Ski areál u Nového Města na Moravě
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav.
Historický kalendář NMNM na léta 1945-1990, str. 335.

Příloha č. 2 – Tvorba Jana Štursy

Obr. č.13: Jan Štursa a socha F. Palackého (26. 10. 1902)
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav.
Historický kalendář NMNM na léta 1850-1918, str. 137.

Obr. č. 14: Slavnostní odhalení pomníku F. Palackého
Zdroj: Archiv Horáckého muzea

Obr. č. 15 : Socha F. Palackého na Palackého náměstí
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 16 : Reliéf Salvátor Mundi na Vratislavově náměstí
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 17: Slavnostní odhalení sochy J. Štursy Raněný
Zdroj: Archiv Horáckého muzea

Obr. č.18: Socha „Raněný“ před ZUŠ J. Štursy
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 19 : Slavnostní odhalení pamětní desky Jana Štursy
Zdroj: Archiv Horáckého muzea.

Obr. č. 20: Pomník padlých vojínů
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 21: Kašna se sochou Píseň hor
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 22: Busta T. G. Masaryka před školou
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 23: Pamětní deska Jana Štursy
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Příloha č. 3 – Tvorba Vincence Makovského

Obr. č. 24: V. Makovský při tvorbě sochy Komenského
Zdroj: Archiv Horáckého muzea NMNM

Obr. č. 25 : Busta Leandra Čecha na ulici L. Čecha
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 26: Znak Sportovního klubu NMNM
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

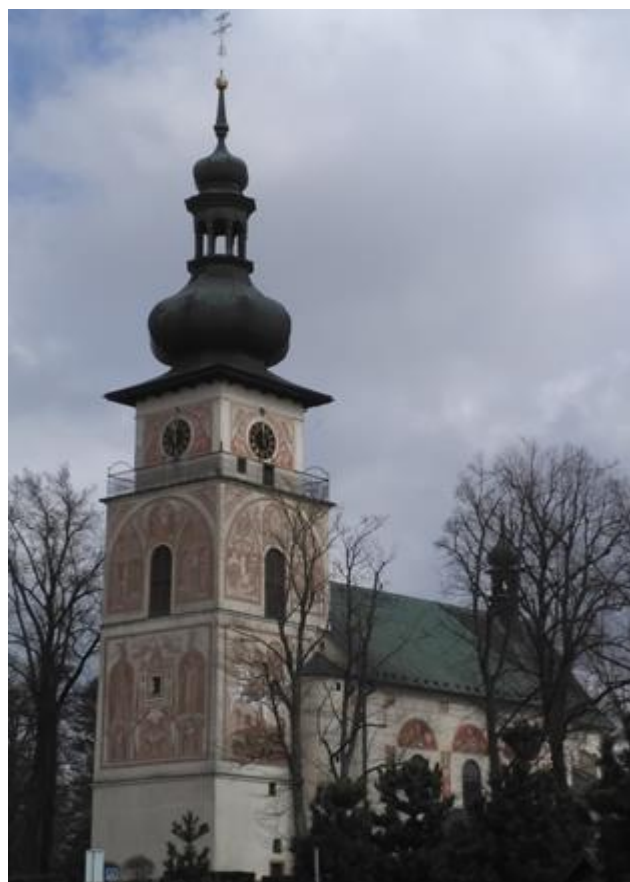

Obr. č. 27: Busta Leandra Čecha na ulici L. Čecha
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Příloha č. 4 – Tvorba Karla Němce

Obr. č. 28: K. Němec při práci na kostele sv. Kuhluty
Zdroj: CHOCHOLÁČOVÁ, Zdeňka. *Sgrafita na kostele sv. Kunhuty v Novém Městě na Moravě.*, str. 63.

Obr. č. 29: Kostel sv. Kunhuty na Vratislavově nám.
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 30: „České nebe“ v Kostele sv. Kunhuty
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 31: Výzdoba na domě v ulici Masarykova
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 32: Sgrafito „Pijanství“ na Pánském domě
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 33: Pamětní deska Karla Němce
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Obr. č. 34: Sgrafita Karla Němce na Hotelu Musíl na ulici Masarykově
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová, 2018

Příloha č. 5: Fotografie Hany a Jiřího Brady

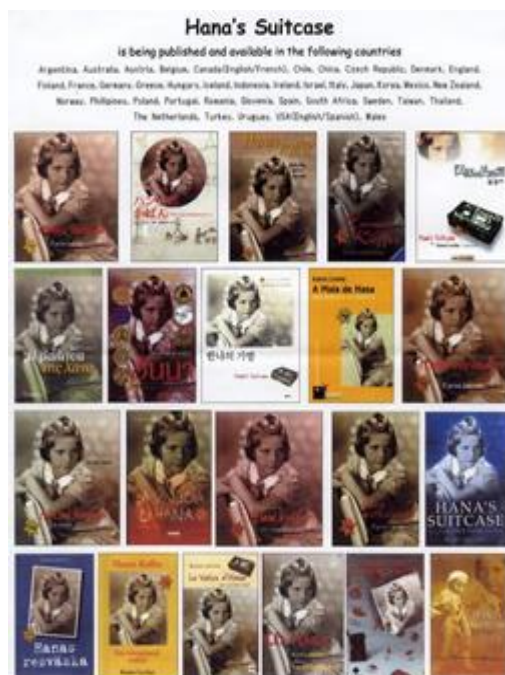
Obr. č. 35 : Hana a Jiří Brady
Zdroj: Archiv Horáckého muzea

Obr. č. 36 : Kufřík Hany Brady
Zdroj: LEVINE, Karen. *Hanin kufřík: příběh dívky, která se nevrátila.*, str. 14.

Obr. č. 37 : Pamětní deska na domě Bradyových
Zdroj: Fotoarchiv Kateřina Vališová

Obr. č. 38: Obálky knih Hanin kufřík
Zdroj: Archiv Horáckého muzea

.Příloha č. 6 – Fotografie k první projektové hodině

Obr. č. 39: Prvomájová výzdoba Základní školy na Vratislavově náměstí, rok 1951

Zdroj: ČERNÝ, Jaroslav. *Letem novoměstským světem. Nové Město na Moravě*, 2014., str. 72

Obr. č. 40: Lidové milice s výzbrojí pochodují Žďárskou ulicí, rok 1948

Zdroj: ČERNÝ, Jaroslav. *Letem novoměstským světem. Nové Město na Moravě*, 2014., str. 68.

Obr. č. 41: Pohřeb V. Makovského v Novém Městě na Moravě (3.1.1967)

Zdroj: CHALUPA, Josef a kol. *100. výročí narození sochaře Vincence Makovského: sborník z celostátního kolokvia, Nové Město na Moravě, 20. října 2000.*, str. 59.

Obr. č. 42: Slavnostní výzdoba města u příležitosti návštěvy prezidenta T. G. Masaryka (rok 1928)
Zdroj: KŘESADLO, Vít – KRUŽÍK, Miroslav. *Historický kalendář NMNM na léta 1918-1945.*, str. 240.

Obr. č. 43: Jiří Brady, Fumiko Ishioka a Hanin kufrík (rok 2001)
Zdroj: LEVINE, Karen. *Hanin kufrík: příběh dívky, která se nevrátila.*, str. 115.

Obr. č. 44: Aktuální znak NMNM a znak NMNM z 19. století
Zdroj: Kolář Kateřina Vališová, 2018 (primární zdroj: <https://www.zdarskypruvodce.cz/nove-mesto-na-morave/znak-prapor-a-maskot/>, MARKOVÁ, Lucie. *Nové Město na Moravě*, str. 14.)

Příloha č. 7 – Dobový tisk pro třetí projektovou hodinu

Obr. č. 45: Úvodní strana novin Směr Vysočiny (3. 1. 1967)

Zdroj: Archiv Horáckého muzea

HORÁCKÉ LISTY

Vychází každý pátek.

Správa a redakce v Novém Městě na Moravě v domě Hospodář. družstva. Předplatné ročně 40 K, jednotlivě 80 h.

Předplatné a inzerce je splatno a zalozatelino v Novém Městě na Mor. a budíž zasláno na adresu Vydavatelského družstva v Novém Městě na Mor.

Jan Štursa.

Nad novoměstskou radnicí černé prapory zavíaly do jarního větru. To rodná obec projevuje svůj veliký zármutek nad přednáštem.

Na úsvitu národního osvobození roku 1733 narodil se tu v domě č. 8 Josef Vratislav Monse, znamenitý právník vstupuje tu v č. 34 do života Daniel Niemecsky, der Weltweisheit und der Arzneykunde Doktor, dobrý hudebník a botanik na užší okruh. Monse vynikl ve společností učenců, kteří obrátili se minulostí národa, aby na jejím základě křísili

nový život. Niemecsky národního uvědomění neměl, ja patrně oslněn Vidni, které věnoval svůj věhlas jako lékař i učenec. Teprve Jan Štursa vyšvihl se na výši prosulosti v celém národě, dovršujícím už svou kulturu a směle se dožadujícím čestného místa mezi svobodnými národy. Iméno Štursovo přeletělo hranice naší vlasti a jeho dílo známo a ceněno jest všude ve velkých střediscích uměleckých pokladů po celé Evropě.

Narozen 15 května 1880 na Vratislavově náměstí č. 122 pocházel ze starousedlých měšťanů zdejších. Rodina původně sídela na Nových Domech v domku s pěknými starodávnými ornamenty na omítce při silnici maršovské, kde dnes stojí patrová budova p. Kadicova. Říka se tam „U Kalinků“ a blízkým tratím „za Kalinkovi“. Jeden z umělcových předků proslavil se sympaticky v dějinách našeho města. Kronikáři zaznamenali, že r. 1806 zdejší vrchnost chtěla se zmocnit „konškrípce“, totiž knih, kde zaznamenáno vše, co městu patřilo, majíc dojísta úmysly měšťanstvu nepřilíš prospěšné. Ale úřady se knih nedoděly. Mezi odvážnými strážci obecního majetku, kteří knihy odnesli a ukryli, byl také Jan Štursa, jenž knihy v Ochoze pod kořeny vysoké jedle uschoval, načež před pronásledováním musil uprchnouti. Konečně dopaden, vězněn byl v Jihlavě, zač potom s velikou slávou, banderiem, hudbou a střelbou vítán byl při návratu svými spoluobčany. Děd umělcův přesídlil na náměstí. Po něm dědil dům a hospodářství otec zvěčnělého mistra, František Štursa, postava zajímavá karbonářským zevnějškem i koketováním sečtělostí ve filosofickém díle Kantově, nevim, pokud oprávněným. Tento odlišný občan, divoce rozčuchaným vlasem a zarostlou bradkou připomínající spíše Matěje Kopeckého nežli ryneckého měšťana v ztraceném městečku, ovdivě, oženil se podruhé a již v pokročilejším věku se sličnou dívkou z nedalekého Divišova, roz. Koutníkovou, jež právě tehdy díla u svých příbuzných na Jilkově hospodě, v nynější budově Hospodář. družstva. Z této matky zdravé selské krve narodil se jako třetí dítě náš sochař! Otci bylo tehdy 56 let.

Na dráhu uměleckou přiveden byl Štursa zásluhou prvního ředitele zdejší školy měšťanské, Josefa Šimka. Ten přemluvil

otce, aby nadaného synka, na něhož čekala už jehla v krejčovské dílně nebožtíka Ronovského, dal na kamenickou školu v Hořicích. Nejstarší bratr František Jan čiperného ducha zavězl a odtud počíná se jeho úporný zápas i vítězný vzlet k vyšším umělecké tvorby. Prošel tvrdou školou kamenického řemesla a nabyv technické zručnosti ve velkých dílnách berlinských, učtil v sobě jiskru genia. Poznal, že hledí na přírodu a na svět očima sochaře. Místo práce podle cizí předlohy zatončil vtělovati do kamene vlastní myšlenky. Proto vstoupil jako žák na Uměleckou akademii v Praze, do školy Mysibekovy, kde vyspěl konečně v zralého umělce. Vzdělání své doplnil rozsáhlými cestami po Itálii a pobytém v Paříži. Dosáhnuv světového věhlasu stal se konečně nástupcem svého mistra na profesorské stolici pražské akademie a roku lonského jejím rektorem.

V uměleckém díle Štursově za prvního období nápadno je sochařovo silné přizvukování živočišnosti, důraz na mohutné skupiny svalstva vytvářených postav, smysl pro pudovitou hnutí lidské bytosti. Vznikají tehdy jeho robustní sochy žen, tanečnic a Messalin, aby pak v období pozdějším, kdy životní zkušenosti, utrpením i dozráním změnil se umělec i člověk, proměňovaly se v bytosti produševnělé, jimž umělec dovedl se už podívat pod povrch pohledem pronikajícím do nehlubších zákoutí lidského nitra.

V období umělecké zralosti, kdy Štursa jako vřídící duch vedl české sochařství smělymi kroky na mezinárodní soutěž i v další budoucnost, vyrůstala pod jeho tvárnou rukou díla, která trvale zůstanou jeho slavným odkazem. Hned v jeho památníku Bible kralické a ještě více v pomníku selského povstání v Dol. Újezdě u Litomyšle hlásí se touha po monumentalitě, po zvládnutí veliké myšlenky nejprostšími prostředky. Dospívá k tomu již dvěma skupinami na sloupech pražského mostu

Hlávková i zdrcující pravdou válečné zkušenosti, vtělené v podivuhodnou řezbu „Pohřeb v Karpatech“. Monumentálně zachycen také hrůzný okamžik, v němž jeho „Raněný“ pod smrtelnou střelou klesá bezvládně. Zde k úchvatné pravdivosti pohybu skonávajícího těla druží se i citové prohloubení plastického výrazu, takže vzniklo dílo opravdu mistrovské.

Jestliže umělcovu dovednost v zachycení rysů velké osobnosti předpovídal již pomník Hany Kvapilové v Kinského sadech, v tom směru všechny naděje dokonale splnily plastiky jeho poslední tvůrčí periody. Jako vystihl Štursa u proslulé umělkyně Národního divadla všecek oheň vnitřní krásy, jimž zvěčnělá okouzlovala diváky v hledišti, tak stělesnil v soše Svat. Čecha pro park vinohradský vltězství umělecké myšlenky, tak zvěčnil v poprsí Al. Jiráska drahého básníka, jenž v díle svém promyslil osud a smysl národní bytosti, tak zachoval budoucnosti nervně neklidnou hereckou tvář Vojanovu, tak zvěčnil národu vsvooboditele sochou Masarykovou, na níž nežije jen tvář, nýbrž žijí a mluví i ruce, tělo a každý

Obr. č. 46: Úvodní strana Horáckých listů (8.5.1925)
Zdroj: Archiv Horáckého muzea

Příloha č. 8 – Dotazník

Vážená žákyně, vážený žáku,

jsem studentkou Univerzity Palackého v Olomouci a obracím se na Tebe s žádostí o vyplnění následujícího dotazníku, který zjišťuje zájem žáků o historii jejich regionu. Výsledky dotazníku budou využity v rámci mé diplomové práce. Dotazník je anonymní a tvoří ho 14 otázek. Není-li uvedeno jinak, zaškrtni pouze jednu odpověď, která je Ti nejbližší, případně odpověď doplň. Prosím své odpovědi netipuj, pokud nevíš, odpověz nevím.

Děkuji za spolupráci!

Kateřina Vališová

1. Pohlaví: MUŽ – ŽENA

2. Zajímá Tě regionální historie tvého rodného města?

ROZHODNĚ ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – ROZHODNĚ NE

3. Zajímáš se o významné rodáky svého rodného města?

ROZHODNĚ ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – ROZHODNĚ NE

4. Chtěl/a by ses o historii svého rodného města, významných rodácích, tradicích atd. dozvědět více informací?

ROZHODNĚ ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – ROZHODNĚ NE

5. Myslíš si, že v dnešní době je důležité zajímat se o témata z regionálních dějin (památky, významní rodáci apod.) tvého rodného města?

ROZHODNĚ ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – ROZHODNĚ NE

6. Setkali jste se v rámci výuky občanské výchovy nebo dějepisu (popř. jiných předmětů) s tematikou významných rodáků Nového Města na Moravě?

ROZHODNĚ ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – ROZHODNĚ NE

7. Je podle Tebe věnováno tématům z regionálních dějin (památky, významní rodáci apod.) během vyučovacích hodin občanské výchovy či dějepisu dostatek prostoru?

ROZHODNĚ ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – ROZHODNĚ NE

8. Jaká metoda prezentace výuky regionálně dějepisného tématu - Významní rodáci NMNM- je pro Tebe nejvhodnější?

- a) běžná hodina ve třídě (výklad učitele, práce s textem apod.)
- b) projekt
- c) dějepisná vycházka
- d) beseda s odborníkem
- e) jiná - doplň jaká? _____

9. Kdo byl Vincenc Makovský?

- a) malíř a grafik
- b) sochař
- c) pedagog
- d) architekt
- e) skladatel
- f) nevím

10. Kdo byl Jan Štursa?

- a) malíř a grafik
- b) sochař
- c) pedagog
- d) architekt
- e) skladatel
- f) nevím

11. Kdo byl Karel Němec?

- a) malíř a grafik
- b) sochař
- c) pedagog
- d) architekt
- e) skladatel
- f) nevím

12. Kdo byl Leader Čech?

- a) malíř a grafik
- b) sochař
- c) pedagog
- d) architekt
- e) skladatel
- f) nevím

13. Četl/a jsi knihu Hanin kufřík od Karen Levine?

- a) ANO
- b) NE, ale o knize jsem slyšel/a
- c) NE, knihu neznám

14. S jakou dobou je tato kniha spojena?

- a) 18. st.
- b) 19. st.
- c) 1. sv. válka
- d) 2. sv. válka
- e) současnost
- f) nevím

Děkuji za vyplnění!

Kateřina Vališová

Anotace

Jméno a příjmení	Kateřina Vališová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Historie Nového Města na Moravě a významní rodáci v hodinách občanské výchovy a dějepisu
Název práce v angličtině:	History of Nové Město na Moravě and notable natives in civics and history lessons
Anotace práce:	Diplomová práce se zaměřuje na historii Nového Města na Moravě a jeho významné rodáky v hodinách občanské výchovy a dějepisu. Hlavním cílem diplomové práce je podat stručný pohled na vývoj Nového Města na Moravě od jeho vzniku až po současnost se zaměřením na významné rodáky z Nového Města na Moravě a tyto poznatky aplikovat v praktické části do projektové výuky v rámci hodin občanské výchovy a dějepisu. V teoretické části se autorka věnuje historii města, významným rodákům a dále se zaměřuje na regionální dějiny ve vztahu k RVP ZV. Praktická část je zaměřena na dotazníkové šetření a vlastní projektovou výuku regionálně historického tématu.
Klíčová slova:	regionální dějiny, Nové Město na Moravě, rodáci, projektová metoda, RVP ZV
Anotace v angličtině:	The diploma thesis focuses on the history of Nové Město na Moravě and its notable natives in civics and history lessons. The main aim of the thesis is to give a brief look at the development of Nové Město na Moravě from the earliest times up to the present, focusing on important natives from Nové Město na Moravě and applying this knowledge to project-based learning within the context of civic education and history in the practical part of the thesis. In the theoretical part, the author focuses on the history of the town, important natives and also focuses on regional history in relation to RVP ZV. Practical part focuses on questionnaire survey and design of my own project-base teaching of regionally historical theme.
Klíčová slova v angličtině:	local history, Nové Město na Moravě, natives, project-based learning, RVP ZV
Přílohy vázané k práci:	Příloha č. 1 – Historické fotografie Nového Města na Moravě Příloha č. 2 – Tvorba Jana Štursy Příloha č. 3 – Tvorba Vincence Makovského Příloha č. 4 – Tvorba Karla Němce Příloha č. 5 – Fotografie Hany a Jiřího Brady Příloha č. 6 – Fotografie k první projektové hodině Příloha č. 7 – Dobový tisk pro třetí projektovou hodinu Příloha č. 8 – Dotazník
Rozsah práce:	89 str. + 16 str. příloh
Jazyk práce:	český